

T.C
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**ÖĞRENME İSTEKSİZLİĞİNİN İNTERNET
KULLANIMIYLA İLİŞKİLENDİRİLMESİ (ERGEN
BOYUTUNDA)**
(Yüksek Lisans Tezi)

Derya DORUK

İSTANBUL, 2007

T.C
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**ÖĞRENME İSTEKSİZLİĞİNİN İNTERNET
KULLANIMIYLA İLİŞKİLENDİRİLMESİ (ERGEN
BOYUTUNDA)**
(Yüksek Lisans Tezi)

Derya DORUK

050712195

Danışman:

Yar. Doç. Dr. Seval AKBIYIK

İSTANBUL, 2007

YEMİN METNİ

Sunduğum Yüksek Lisans Tezimi Akademik Etik İlkelerine bağlı kalarak, hiç kimseden akademik ilkelere aykırı bir yardım almaksızın bizzat kendimin hazırladığına and içerim.

.. / .. / 2007

Aday: Derya DORUK

T.C
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

Enstitümüz..... Anabilim Dalı..... bilim dalı yüksek lisans öğrencilerinden ..... numaralı ..... “Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği’nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği “.....” başlıklı Tezini/Projesini, Yönetim Kurulumuzun ..... Tarih ve ..... sayılı toplantısında seçilen ve Fakülte binasında toplanan biz jüri/izleme komitesi üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (.....) dakika süre ile aday tarafından takdim edilmiş ve sonuçta adayın tezi hakkında Oybirliği/Oy Çokluğu ile Kabul/Red kararı verilmiştir.
İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü’ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir...../...../.....(Tarih)

JÜRİ ÜYELERİ

Danışman

Üye

.....

.....

Üye

.....

**ÖĞRENME İSTEKSİZLİĞİNİN İNTERNET KULLANIMIYLA
İLİŞKİLENDİRİLMESİ
(ERGEN BOYUTUNDA)**

Derya DORUK

Özet

İnternet kullanımı gündelik yaşamımızda hızla yer almaktadır. İnternet bir bilgi ağıdır. Bilgi toplumu çağında gerekli bir hal almıştır. Ancak okula giden ergenlerin interneti kullanma oranları arttıkça öğrenmelerinde, iletişimlerinde de bazı sorunlar ortaya çıkmaktadır. İnternet kullanımının sınırsız ve denetimsiz olması bazı sorunları getirirken; her türlü bilgiye, kişilere çok kısa sürede ulaşılması da olumlu bir gelişmedir.

Bu tezde; ergenlik döneminde internet kullanımının öğrenciye sağladığı eğitimsel yararları ya da zararları; aile, arkadaş gibi sosyal ilişkileri üzerindeki etkisi üzerinde durulmuş ve internet bağımlılığı kriterleri belirtilmiştir.

428 öğrenciye anket çalışması uygulanarak çıkan sonuçlar değerlendirilmiştir. Ergenlik döneminde öğrencilerin öğrenmeleriyle internet kullanımı arasında ters orantılı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

**DETERMINATION THE RELATIONSHIP BETWEEN INTERNET USAGE AND
UNWILLINGNESS TO LEARNING
(IN EXTEND OF TEENAGERS)**

Presented by: Derya DORUK

Abstract

Nowadays, internet is being widely used in daily life. It is a commonplace of information gathering. Now, as we live in information era, internet is becoming more and more necessary. But, teenagers who go to school have more problems about learning and communicating than in the past. Due to unlimited and uncontrolled internet usage, they have such kinds of problems but at the same time they are able to reach all information that they wanted at shorter time.

In this thesis, it is stated that what kinds of educational difficulties and enablers the teenagers have owing to internet. And it is also evaluated what effects the usage of internet has on the teenagers social relation with their families, and friends etc. Finally criteria on internet addiction are determined.

A survey was taken to 428 students and survey results have been evaluated. It is understood that the more the students have used internet the less they become successful in their educational activity.

ÖNSÖZ

Bilgisayar ve internet insanlık için vazgeçilemez bir ihtiyaç halini almaktadır. İnternet kullanımının giderek artması, sınırsız, denetimsiz ve yasaksız her türlü bilgiye veya kişilere erişimin kolaylığı, çok olumlu gelişmelerin yanında yoğun kullanıldığında bazı olumsuz etkilere yol açabilmektedir. Bilgisayar ve internet özellikle ergenlerin ne kadar etkili kullandığı önemlidir. İnternet günümüzde en önemli bilgi kaynaklarından biridir.

Günümüzde hızla gelişen bilgisayar ve internet teknolojisinin kullanımında yaşamımıza getirdiği istenilen bilgiye anında ulaşabilme, bilgi paylaşımını sağlama gibi kolaylıkları yanında, çok sık kullanımından kaynaklanan bir çok problemi de beraberinde getirdiği bilinen bir gerçektir. Özellikle okul çağındaki gençlerde oldukça sık görülen, psikolojik ve bedensel gelişimlerini, sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkileyen, ders başarılarını da düşüren aşırı şekilde ya da kontrolsüz bilgisayar, internet kullanımları kişiyi bağımlı hale getirebilmektedir.

Bu tezde; ergenlik döneminde internet kullanımının öğrenciye sağladığı eğitimsel yararları ya da zararları; aile, arkadaş gibi sosyal ilişkileri üzerindeki etkisi üzerinde durulmuş ve internet bağımlılığı kriterleri belirtilmiştir. İlköğretim ve liselerde okuyan öğrencilerin öğrenme isteksizliklerinin internet kullanımlarıyla ne kadar ilişkili olduğunu araştırmaya yönelik bir çalışmadır.

Araştırmamın her aşamasında beni yönlendiren danışmanım Yar.Doç.Dr. Sayın Seval AKBIYIK'a teşekkürlerim sonsuzdur. Çalışmalarım boyunca emeği geçen öğrencilerime, arkadaşlarıma ve aileme ayrı ayrı teşekkür ederim.

İstanbul,2007

Derya DORUK

İÇİNDEKİLER

Yemin Metni	
Jüri Sayfası	
Türkçe Özet ve Anahtar Kelimeler	
İngilizce Özet ve Anahtar Kelimeler (Abstract)	
Önsöz	
Tablolar Listesi	iv
Kısaltmalar	vi
	Sayfa

GİRİŞ

BÖLÜM I

ÖĞRENME VE İNTERNET

1. ÖĞRENME	3
1.1. Öğrenme Süreci	3
1.2. Öğrenmenin Özellikleri	4
1.3. Öğrenmeyi Etkileyen Etmenler	4
1.3.1. Öğrenmeyi Etkileyen İç Etmenler	5
1.3.2. Öğrenmeyi Etkileyen Dış Etmenler	5
2. İNTERNET	6
2.1. İnternetin Tanımı	6
2.2. İnternetin Gelişim Süreci	7
2.3. İnternetin Etkileri	8
2.3.1. İnternetin Fiziksel Etkileri	9
2.3.1.1. Görme	9
2.3.1.2. Duruş ve Fiziki Rahatsızlıklar	10
2.3.2. İnternetin Psikolojik ve Sosyal Etkileri	10
2.3.3. İnternetin Olumlu Etkileri	12
2.3.4. İnternetin Olumsuz Etkileri	13

BÖLÜM II

İNTERNETTE SOSYALLEŞME, İLETİŞİM VE BAĞIMLILIK

2.1. İnternette Sosyalleşme	16
2.1.1. Serbest Zaman Etkinlikleri	17
2.2. İnternette İletişim	17
2.2.1. Sanal Sohbet (Chat)	17
2.2.2. Aile ile İletişim	20
2.3. İnternet ve Bağımlılık	22
2.3.1. İnternet Tutkusu	23
2.3.2. Bağımlı Kişilik Bozukluğu	23
2.3.2.1. Bağımlı Kişilik Bozukluğu Olan Kişilerin Özellikleri	24
2.3.2.2. Bağımlı Kişilik Bozukluğu Oluş Sebepleri	25
2.3.3. Teknoloji Bağımlılığı	25
2.3.3.1. Goldberg'ın İnternet Bağımlılığı İçin Tanı Ölçütleri	26
2.3.3.2. Young'ın İnternet Bağımlılığı İçin Tanı Ölçütleri	28
2.3.4. İnternet Bağımlılığının Getirdiği Sorunlar	28
2.4. İnternet ve Kullanımı	29
2.4.1. Problemlı İnternet Kullanımı	30
2.4.2. Sağlıklı İnternet Kullanımı	33
2.5. İnternet ve Denetimi	34
2.5.1. İnternet Cafeler	36
2.6. İnternet ve Oyun	38
2.6.1. Öğrenmeye Yönelik Oyunlar	38
2.6.2. Online Oyunlar	39

BÖLÜM III

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE ANALİZİ

3.1. Araştırma metodolojisi	41
3.2. Anakitle, Örneklem	41
3.3. Veri toplama yöntemi ve Anket	42
3.4. Verilerin Analizi	43
3.5. Verilerin Değerlendirilmesi	43
3.5.1. Öğrenci Profilinin Değerlendirilmesi	44
3.5.2. Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi	46

3.5.3. Öğrencilerin İnterneti Öğretimde Kullanmasına Yönelik Değerlendirilmesi	57
3.5.4. Öğrencilerin İnternet ve Aile ile İletişimlerine Yönelik Değerlendirilmesi..	62
3.5.5. Öğrencilerin İnternet ve Oyunlara Yönelik Değerlendirilmesi	66
3.5.6. Öğrencilerin İnternette Sosyalleşmeye Yönelik Değerlendirilmesi	70
3.5.7. Öğrencilerin İnternetle İlgili Açık İfadelerin Değerlendirilmesi	75
SONUÇ	78
KAYNAKLAR	82
EK I. ÖĞRENCİ ANKETİ	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No.</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 3.5.1.1 Kız ve erkek öğrencilerin okullara göre dağılımı	44
Tablo 3.5.1.2 Öğrencilerin yaş gruplarının okullara göre dağılımı	44
Tablo 3.5.1.3 Öğrencilerin buldukları eğitim kademesi	45
Tablo 3.5.1.4 Öğrencilerin devam ettikleri sınıf düzeyleri	45
Tablo 3.5.2.1 Öğrencilerin internete bağlanma süresi	46
Tablo 3.5.2.2 Öğrencilerin internet kullanımını ilk öğrendikleri yerlere göre dağılımları..	47
Tablo 3.5.2.3 Öğrencilerin internete bağlanma yerleri	48
Tablo 3.5.2.4 Öğrencilerin interneti kullanmayı tercih ettikleri ortam	48
Tablo 3.5.2.5 Öğrencilerin bilgisayarlarında açılış şifresinin bulunup bulunmama oranı...	49
Tablo 3.5.2.6 Öğrencilerin bilgisayarlarında engelleyici filtre bulunma durumu.....	50
Tablo 3.5.2.7 Kişisel bilgilerin güvenlik tehlikesinin bilinip bilinmemesi	50
Tablo 3.5.2.8 Öğrencilerin internete bağlanma türleri	51
Tablo 3.5.2.9 Hafta içi öğrencilerin interneti kullanma saatleri	52
Tablo 3.5.2.10 Hafta sonu öğrencilerin interneti kullanma saatleri	52
Tablo 3.5.2.11 Öğrencilerin interneti kullanma amaçları	53
Tablo 3.5.2.12 İnternette her siteye girip girmeme oranları	53
Tablo 3.5.2.13 Öğrencilerin e-mail adreslerinin olup olmadığının oranları	54
Tablo 3.5.2.14 Maillerin kontrol edilme sıklıkları	54
Tablo 3.5.2.15 Kendilerine ait bir web sayfasının bulunma durumu.....	55
Tablo 3.5.2.16 Hazırlanmak istenen sitelerin konuları	56
Tablo 3.5.2.17 İnternette kullanmayı tercih ettikleri siteler	56
Tablo 3.5.2.18 İnternet ortamında herhangi bir gruba üye olma durumu	57
Tablo 3.5.3.1 Bilgisayarda eğitim CD'leri kullanma durumları	58
Tablo 3.5.3.2 Ödevler yapılırken internetten yararlanıp yararlanılmama durumu	58
Tablo 3.5.3.3 İnternetteki bilgilerin güvenilir olma durumu	59
Tablo 3.5.3.4 İnternet kullanmanın okul başarısını etkileme durumu	59
Tablo 3.5.3.5 İnternet kullanımının okuldaki başarıyı etkileme yönü	60
Tablo 3.5.3.6 İnternet bağlantısı yapıldığında ders çalışmaya ayrılan süre	60
Tablo 3.5.3.7 İnternet bağlantısı yapılmadığında ders çalışmaya ayrılan süre	61
Tablo 3.5.3.8 Msn kullanımının yazı şeklinde bir değişiklik yapma durumu	61

Tablo 3.5.4.1 İnternette fazla zaman geçirme nedeniyle aileden bir şikayet alınma durumu	62
Tablo 3.5.4.2 Aileyle tartışma sonucunda internetin kapanıp kapanmama durumu	63
Tablo 3.5.4.3 İnternette fazla zaman geçirme sonucunda suçluluk duygusu duyulup duyulmadığı	63
Tablo 3.5.4.4 İnternet kullanırken zamanı verimli geçirdiğini düşünme durumu	64
Tablo 3.5.4.5 İnternette gece geç saatlere kadar kalıp uykuyu kaçırma durumu	64
Tablo 3.5.4.6 İnternette daha az zaman harcamayı deneyip başarısız olma durumu	65
Tablo 3.5.4.7 İnternette kalınan süreyi saklama durumu	65
Tablo 3.5.4.8 İnternette kopma durumunda sinirli ve stresli olma durumu	66
Tablo 3.5.5.1 İnternet ortamında oyun oynama durumu	66
Tablo 3.5.5.2 Oyunları oynama durumu	67
Tablo 3.5.5.3 Oyunların online oynanıp oynanmadığı durumu	67
Tablo 3.5.5.4 Ne tür oyunları oynamayı tercih ettikleri	68
Tablo 3.5.5.5 Oyunların öğrenme yeteneğini geliştirme durumu	68
Tablo 3.5.5.6 Oyunların zekayı geliştirme durumu	69
Tablo 3.5.5.7 Oyunların bağımlılık yapma durumu	69
Tablo 3.5.5.8 Oyun oynamaya ayrılan günlük zaman	70
Tablo 3.5.6.1 İnternet kullanmaya ayrılan zamanın eğlence,spora ayrılan zamanı etkileme durumu.....	71
Tablo 3.5.6.2 İnternet kullanmaya ayrılan zamanın arkadaşlık ilişkilerini zayıflatma durumu	71
Tablo 3.5.6.3 İnternet ortamında sohbet yapma durumu	72
Tablo 3.5.6.4 İnternet ortamında msn yapma durumu	72
Tablo 3.5.6.5 İnternet ortamında sohbet yaparken gerçek kimliğin saklanma durumu	73
Tablo 3.5.6.6 İnternet ortamında yeni arkadaşlar edinme durumu	73
Tablo 3.5.6.7 İnternet ortamında edinilen arkadaşların gerçek hayata taşıma durumu	74
Tablo 3.5.6.8 İnternet ortamında hangi cinsiyetten arkadaşları öncelikle seçilme durumu.....	74
Tablo 3.5.6.9 Öğrencilerin duygularını en rahat paylaşma ortamı	75
Tablo 3.5.7.1 İnternete ayrılan zamanı daha önceleri değerlendirme durumu	76
Tablo 3.5.7.2 İnternetin öğrencilerin hayatında en olumsuz yönü	76
Tablo 3.5.7.3 İnternetin öğrencilerin hayatında en olumlu yönü	77

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.k	Adı Geçen Kitap
a.g.m	Adı Geçen Makale
Chat	Sohbet
DSM	Diagnastic and Statistical Manual of Mental Disorders
e	Evet
E	Erkek Öğrenci Sayısı
f	Frekans, Öğrenci Sayısı
h	Hayır
IRC	Internet Relay Chat
İ.Ö	İlköğretim
E-mail	Elektronik Posta
K	Kız Öğrenci Sayısı
L	Lise
Msn	Messenger
S	Sayfa
T	Toplam Öğrenci Sayısı
TNR	Times New Roman
TR	Türkiye
Vb.	Ve Benzeri
WHO	Dünya Sağlık Örgütü
www	World Wide Web

GİRİŞ

21. yüzyılda artık bilgisayar ve internet yaşantımızın önemli bir parçası haline gelmiştir. Bilgisayar ve internet özellikle ergenlerin ne kadar etkili kullandığı önemlidir. İnternet günümüzde en önemli bilgi kaynaklarından biridir.

Bilgisayar ve internet insanlık için vazgeçilemez bir ihtiyaç haline almaktadır. İnternet kullanımının giderek artması, sınırsız, denetimsiz ve yasaksız her türlü bilgiye veya kişilere erişimin kolaylığı, çok olumlu gelişmelerin yanında yoğun kullanıldığında bazı olumsuz etkilere yol açabilmektedir.

21. yüzyılın ilk yıllarını yaşadığımız bugünlerde, baş döndürücü bir hızla gelişen teknoloji, hayal edilemeyecek noktalara ulaşmıştır. Toplumların ve bireylerin ekonomik, sosyal, psikolojik vs. yapılarında büyük değişimlere neden olan teknolojik gelişmelerin bir ayağını da bilgisayar ve internet oluşturmaktadır.

Günümüzde hızla gelişen bilgisayar ve internet teknolojisinin kullanımında yaşamımıza getirdiği istenilen bilgiye anında ulaşabilme, bilgi paylaşımını sağlama gibi kolaylıkları yanında, çok sık kullanımından kaynaklanan bir çok problemi de beraberinde getirdiği bilinen bir gerçektir. Özellikle okul çağındaki gençlerde oldukça sık görülen, psikolojik ve bedensel gelişimlerini, sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkileyen, ders başarılarını da düşüren aşırı şekilde ya da kontrolsüz bilgisayar, internet kullanımları kişiyi bağımlı hale getirebilmektedir.

İnternet, birçok bilgisayar sisteminin birbirine bağlı olduğu, dünya çapında yaygın olan ve sürekli büyüyen bir iletişim ağıdır. Dünyanın en büyük bilgisayar ağı internet geniş bir kullanım alanına kavuşmuştur. Eğitimden sağlığa, eğlenceden akademik bilgiye, ekonomiden turizme kadar akla gelen her alanda veri sunan internetin kullanıcı sayısı bir hayli artmış ve geleneksel yayıncılığa alternatif bir medya modeli olarak insanların yaşamında vazgeçilmez bir konum elde etmiştir.

İnternet; globalleşen ve bilgi çağının her geçen gün daha fazla içine giren dünyanın artık vazgeçilmez öğelerinden biri olmuştur. Gelişmiş Avrupa ülkelerinde artık evlerde, işyerlerinde, okullarda, her tür kurum kuruluşlarda vb. bilgisayar donanımı mevcuttur. Bu

insanların kopmaz yaşam biçimi durumuna gelmiştir. Hatta bu ihtiyaç o kadar yoğun hissediliyor ki lap top adı verilen diz üstü, kullanımı daha pratik bilgisayar hayatın her alanında devreye giriyor. (Otobüste, uçakta yolculuk yaparken, parkta dinlenirken vb.) Bilgisayar ve onun getireceği kolaylıklar artık bizlerin de yaşamının bir parçası olma yolundadır.

Bu araştırma, ilköğretim ve liselerde okuyan öğrencilerin öğrenme isteksizliklerinin internet kullanmalarıyla ne kadar ilişkili olduğunu araştırmaya yöneliktir.

Bu tezin birinci bölümünde, öğrenme, öğrenmenin özellikleri, öğrenmeyi etkileyen iç ve dış faktörler, internetin tanımı, internetin gelişim süreci, internetin fiziksel ve psikolojik-sosyal etkileri, internetin olumlu ve olumsuz etkilerinden bahsedilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde, internette sosyalleşme, serbest zaman etkinlikleri, internette sohbet, aile ile iletişim, bağımlılık, internet tutkusu, bağımlı kişilik bozukluğu, teknoloji bağımlılığı, internet bağımlılığının getirdiği sorunlar, problemler ve sağlıklı internet kullanımı, internet ve denetimi, internet kafeler ve oyunlardan bahsedilmiştir.

Tezin üçüncü bölümünde ise araştırma metodolojisinden bahsedilmiş, örnekleme grubu tanıtılmış, verilerin toplanması, uygulanan anket, verilerin analiz edilerek değerlendirilmesi yapılmıştır.

BÖLÜM I

ÖĞRENME VE İNTERNET

1. Öğrenme

İnsanın biyo-psiko-kültürel gelişimi, çevre şartlarına uyumu ve bu şartları değiştirme kontrol etme yeteneği, muazzam boyutlardaki öğrenme gücü olmadan gerçekleşemez. Bu sayede birbirimizden farklı yaşam biçimleri ve felsefeleri üreterek, var oluşumuzu anlamlı kılmaya ve mutlu olmaya çalışıyoruz. İnsan olmanın yollarını ise yaşam boyu süren öğrenme süreci ile ediniyoruz. İnsan davranışlarında öğrenme ve güdülenme, birbiriyle iç içe, birbirinin tamamlayıcısı iki önemli süreçtir. Öğrenme olmaksızın güdülenmeden bahsedilemeyeceği gibi, güdülenmeden bağımsız öğrenme davranışı düşünülemez.¹

Öğrenme; bir açıdan konuşmak, okumak-yazmak vb. psikomotor süreçlerin, diğer yandan psikososyal ve algı, düşünme, bellek, dikkat ve güdülenme gibi tüm kognitif (bilişsel) süreçlerin karşılıklı etkileşimi ile oluşmaktadır.²

Öğrenme, bilgiyi algılama, kaydetme, hatırlama ve kullanma süreci olarak tanımlanabilir. Bu süreç aktif bir süreçtir. Yani öğrenmenin büyük bir bölümü bireyin aktif çabası sonucu gerçekleşir.³

1.1. Öğrenme Süreci

Psikologlar arasında uzlaşılan tanıma göre; tekrarlar, yaşantılar ve pekiştirmeye bağlı olarak davranışlarda meydana gelen ve kalıcılık süresi şartlara göre farklılaşan değişikliğe öğrenme süreci diyoruz. Ancak bu değişimlerden ayrı olarak:⁴

- a. Bireyin çok tekrarlanmış uyarıcılara karşı alışması, duyarlılığını kaybetmesi sonucu oluşan davranışa,

---

¹ İlk ve Ortaöğretimde Gençlik ve Rehberlik Sempozyumu Bildiriler, Maltepe Üniversitesi, İstanbul, 2003, S.93.

² a.g.k., S.94.

³ Türkoğlu, Adil,-Doğanay, Ahmet,-Yıldırım, Ali, Ders Çalışma Becerileri, Baki Kitabevi, Adana, 1996, S.9.

⁴ Türkoğlu, Adil,-Doğanay, Ahmet,-Yıldırım, Ali, a.g.k., S.9.

- b. Canlıların doğal tepki eğilimleri doğrultusundaki davranışlara,
- c. Hayvanların içgüdüsel davranışlarla gösterdikleri türe özgü, kalıplaşmış ve refleks zincirleri şeklindeki uyum davranışlarını,
- d. Geçici fizyolojik (uyuşturucu-uyarıcı gibi) etkilerle oluşan davranış değişikliklerini,
- e. Bir aktivitenin bırakılıp diğerinin yapılmasını (can sıkıntısı ile ders çalışmak yerine müzik dinlemek gibi),
- f. Büyüme ve yaşlanmaya bağlı hafıza ve davranış değişikliklerini öğrenme olarak sayamayız.

1.2. Öğrenmenin Özellikleri

Öğrenmenin üç temel özelliği vardır.Bunları şu şekilde sıralayabiliriz: ⁵

- a. Öğrenme bir davranış değişikliğidir. Davranış değişikliği gözlenebilen ve ölçülebilen bir olaydır.
- b. Öğrenme yaşantılar sonucu kazanılır.
- c. Öğrenme uzun süreli ve kalıcıdır.

Öğrenme davranışta bir değişikliktir. Bu değişiklik iyiye doğru olabileceği gibi kötüye doğru da olabilir. Tekrar yada yaşantı sonucu meydana gelen bir değişikliktir. Büyüme, olgunlaşma yada sakatlanma sonucu meydana gelen değişiklikler öğrenme değildir. Öğrenme adını alabilmesi için değişikliğin oldukça devamlı olması gerekir. Hayli uzun bir süre devam etmelidir. ⁶

1.3. Öğrenmeyi Etkileyen Etmenler

Öğrenme bir yandan öğrenenden diğer taraftan da dışarıdan kaynaklanan bir çok faktörlerce olumlu yada olumsuz yönde etkilenmektedir. Bunları iki küme toplayabiliriz. Birincisi, öğrenci niteliklerine ilişkin faktörlerdir. Yani içsel faktörler diyebiliriz. İkincisi ise çevre ile ilgili faktörlerdir. Yani dışsal faktörler diyebiliriz.

---

⁵ İlk ve Ortaöğretimde Gençlik ve Rehberlik Sempozyumu Bildiriler, Maltepe Üniversitesi, İstanbul, 2003, S.94.

⁶ Morgan, T. Clifford, Psikolojiye Giriş (Çev.H.Arıcı ve Diğerleri), Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, 7. Baskı, Ankara, 1980, S.77.

1.3.1. Öğrenmeyi Etkileyen İç Etmenler

Bireyler arasında farklılıklar vardır. Bu farkların meydana gelmesinde, kuşkusuz hem kalıtımın hem de çevrenin önemli etkisi vardır. İnsanın öğrenmesinde kalıtım ve çevrenin rolü büyüktür.⁷

İçsel etkenler daha çok bireyin öğrenmeye ve başarmaya karşı tutumu ile ilgilidir.⁸

Organizmanın kendisinden kaynaklanan ve onun öğrenmesini etkileyen unsurlar iç faktörler olarak adlandırılabilir. İnsan öğrenmesi için bu faktörler çok daha karmaşık ve komplekstir. Çünkü insan yapısı gereği karmaşık bir varlıktır. Olgunlaşma, güdüler, duyu organları, zeka, yaş, dikkat, genel uyarılmışlık hali, motivasyon ve kaygı öğrenmeyi etkileyen içsel faktörlerdir.⁹

Ayrıca öğrenmeyi etkileyen öğrenenle ilgili olarak kişinin benlik kavramı, genel yeteneği, genel sağlık durumu, başarı beklentisi, çalışma alışkanlıkları, öğrencinin içinde yaşadığı sosyo-kültürel koşullarda önemli faktörlerdir.¹⁰

Öğrenmeyi etkileyen iç ve dış faktörler nedeniyle öğrenci çoğu zaman ders çalışmadan uzaklaşmayı ve eğitimle ilgili olmayan etkinliklere örneğin; arkadaşlarla fazla zaman harcama, uzun süre TV seyretme vb. gibi etkinliklere yönelmeyi beraberinde getirir. Bu durumdaki bir öğrenci için ders çalışmak veya derse girmek can sıkıcı gelir. Öğrenci ders çalışmayı ya da ödevleri ertelemeye başlar. Sadece belirli zorlamalar sonucu ders çalışmaya başlar ve bu da başarıyla sonuçlanmaz.

1.3.2. Öğrenmeyi Etkileyen Dış Etmenler

Bunlar bireyin dışında olup öğrenmesini önemli ölçüde etkileyen faktörlerdir. Öğrenmeyi etkileyen dışsal etkenler çok çeşitlidir.

---

⁷ Düzgün, Şükrü, İnsanda Gelişim ve Öğrenme, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum, 1999, S.125.

⁸ Türkoğlu, Adil,-Doğanay, Ahmet,-Yıldırım, Ali, a.g.k., S.246.

⁹ Akbaba, Sırrı, Öğrenme Psikolojisi, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum, 1995, S.9-15.

¹⁰ Düzgün, Şükrü, a.g.k., S.146.

Öğretmenin ders anlatma biçimi, dersin özelliği, ailenin öğrencinin derslerine karşı olan tutumu, okul ve sınıf ortamı yani öğrenme ortamı, öğrencinin çalışma yöntemi, öğrenilen bilginin sonucu hakkında geribildirim almak, öğrencinin katılımı, ödül ve ceza gibi birçok etken sıralamak mümkündür.¹¹

2. İNTERNET

Bu kısımda, internetin tanımı, internetin gelişim süreci, internetin fiziksel ve psikolojik-sosyal etkileri, internetin olumlu ve olumsuz etkilerine değinilmiştir.

2.1. İnternetin Tanımı

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde 20.yüzyılda gerçekleştirilen radyo, TV gibi buluşlardan sonra, 21. yüzyıla damgasını vuran çağımızın son bilişim mucizesi internet doğmuştur. ¹²

İnternetin dünya üzerindeki mevcut milyonlarca ağın ortak bir protokol çerçevesinde iletişim kurmasını ve birbirleri ile kaynaklarını paylaşmasını sağlayan ağlar arası ağ olduğu söylenebilir. İnternet birçok bilgisayarın birbirine bağlanması, bilgisayar aracılığıyla bilgilerin paylaşılması demektir.

İnternet, birçok bilgisayar sisteminin birbirine bağlı olduğu, dünya çapında yaygın olan ve sürekli büyüyen bir iletişim ağıdır. İnternet dünyanın en büyük bilgisayar ağıdır. TCP/IP denen internet protokolü ile dünya üzerindeki bütün bilgisayarlar birbirine bağlanabilmektedir. İnternet, dünya üzerinde mevcut milyonlarca ağın birbiriyle ortak bir protokol çerçevesinde iletişim kurmasını, birbirlerinin kaynaklarını paylaşmasını sağlayan iki ya da daha fazla yerel ya da geniş alan ağı arasında kurulan kaynak kümesidir. ¹³

---

¹¹ Düzgün, Şükrü, a.g.k.,S.146-157.

¹² Varol, A.,- Alkan, T., Eğitimde İnternet'in Yeri, Türkiye, Türk Cumhuriyetleri ve Asya Pasifik Ülkeleri Uluslararası Eğitim Sempozyumu, S. 146.

¹³ http://egitek.meb.gov.tr/dersdesmer/DersDestek/dersdestekmerkezi/BilgKitap/pdf/BOLUM8_internet.pdf, (02.02.2007).

İnternet, insanların her geçen gün gittikçe artan, üretilen bilgiyi saklama, paylaşma ve ona kolayca ulaşma istekleri sonrasında ortaya çıkmış bir teknolojidir. Bu teknoloji yardımıyla pek çok alandaki bilgilere kolay, ucuz, hızlı ve güvenli bir şekilde erişebilmektedirler.¹⁴

2.2. İnternetin Gelişim Süreci

İnternet insanların her geçen gün gittikçe artan üretilen bilgiyi saklama, paylaşma ve ona kolayca ulaşma istekleri sonrasında ortaya çıkmış bir teknolojidir. Bu teknoloji yardımıyla, pek çok alandaki bilgiye kolay, ucuz, hızlı ve güvenli bir şekilde erişilebilmektedir.

İnternet'in en temel işlevi, haberleşme ve iletişimidir. İnternet üzerinden, dünyanın dört bir tarafıyla faks kadar hızlı, posta kadar ucuz bir şekilde iletişim kurulabilir, istenilen her konuda araştırma yapılabilir, bu süreç içinde gerekli görülen bilgi ve dokümanlar kişisel bilgisayara yüklenebilir, oturulan yerden kalkmadan alış-veriş yapılabilir, müze ve sergiler gezilebilir, müzik arşivlerine girilebilir, farklı ülkelerden insanlarla her konuda yazıyla veya sesli olarak tartışılabilir, ithalat-ihracat ile uğraşılıyorsa yurt dışındaki bağlantıları en küçük zaman diliminde gerçekleştirilebilir ve mesajlar minimum maliyetle, günün her anı, dünyanın her yerine gönderilebilir.

İnternetin kullanıcılara sunduğu en önemli hizmetler arasında, hızlı ve ucuz bir şekilde haberleşme olanağı sağlayan e-mail yani elektronik posta, şekil, grafik, resim, yazı, ses, görüntü, müzik vs. içeren sayfalardan oluşan www (world wide web), herhangi bir konu üzerine dünyada tartışma olanağı sağlayan haber grupları, dosya aktarmakta kullanılan FTP ile internet ve klavye yardımıyla gerçek zamanlı sohbet etme imkanı sunan IRC (Internet Relay Chat) sayılabilir.¹⁵

İnsanlık tarihinin birbirinden önemli dönüşümlerinden biri de sanayi toplumundan bilgi çağına geçiştir ki bu geçişte en belirleyici unsur internettir. Günümüz insanının iletişim erişim hızını, saniyelere indiren bu teknoloji sayesinde bugün dünya küçülmüş, küreselleşme denilen kavram ortaya çıkmıştır. Çağı yakalamak isteyen toplumlar kısa süre de bu teknolojiden yararlanmak için gerekli altyapıyı oluşturmuşlardır. Bugün batı toplumların da mektubun ve telefonun işlevini artık internet iletişimi sağlamaktadır.

¹⁴ <http://www.po.metu.edu.tr/links/inf/css25/bolum1.html#1>, (09.11.2006).

¹⁵ <http://www.chat.gen.tr/yarim/internetnedir.asp>, (04.03.2007).

Eğitim ve ğretim artık uzaktan eğitim ile internet üzerinden yapılmaktadır. Reklam faaliyetleri neredeyse tamamen internet üzerinden yürütülmekte olduğunu grebiriz.

İnternet 1969 yılında ARPANET adıyla ABD’de bir savunma projesi olarak başladı. Amaç bazı niversiteler ile kamu kuruluşlarının bilgi paylaşımını sağlamak için bilgisayarları birbirine bağlamaktı. İnternet kelimesi ise ilk kez 1982 yılında birbirine bağlı ağ yapıları için kullanıldı. HTTP’nin ve internet tarayıcı programlarının bulunuşuyla birlikte 20. yüzyılın sonunda 200 ülkedeki www kullanıcıları yüz milyona ulaştı. Artık dünya online’dır. 1994-1999 yıllarında internet kullanıcıları 3 milyondan 200 milyona çıkar. Mikros oft geliştirdiği yazılımlarla PC’lere g ve kapasite kazandırarak internete olan ilgiyi artırmaktadır.¹⁶

Mikros oft 1995 yılında sunduğu işletim sistemi windows’95 tarihte en çok satan yazılımlardan biri olur. Bu programın başarısı PC’lerin dünya genelinde 250 milyondan fazla ev, şirket ve okula girmesini sağlar.¹⁷

İnternet’in amacı, bilgi edinmek ve paylaşmaktır. İnternet kullanarak yapmak istediğiniz işinizi kolaylaştırırsınız. Ancak internetin kendisi amaç olursa, o zaman sorun olmaya başlar. Ülkemizin hedeflediği muasır medeniyetler çağını yakalayabilmesi için mutlaka bilgi çağının gereği olan süreçleri yakalaması gerekir. Bu hedefe ulaşmak amacı ile interneti suçlu görmek yerine internet kullanımını doğru değerlendirmek gerekmektedir.¹⁸

2.3 İnternetin etkileri

İnternetin ergenler üzerinde yarattığı fizyolojik ve psikolojik etkiler ayrı başlıklar halinde şu şekilde açıklanmaktadır;

---

¹⁶ http://egitek.meb.gov.tr/dersdesmer/DersDestek/dersdestekmerkezi/BilgKitap/pdf/BOLUM8_internet.pdf, 02.02.2007

¹⁷ http://egitek.meb.gov.tr/dersdesmer/DersDestek/dersdestekmerkezi/BilgKitap/pdf/BOLUM8_internet.pdf, 02.02.2007.

¹⁸ http://www.indigodergisi.com/ibrahimortas_18.htm 10.11.2006

2.3.1 Fiziksel Etkiler

Fiziksel etkiler, doğrudan sağlığı tehdit eden problemlerdir. Yetişkinler için bile potansiyel bu etkiler, gelişmekte olan çocuklar için çok daha büyük risk içerebilir.

- Görme sorunları,
- Duruş ve iskelet sorunları,
- Radyasyon riski,
- Hareketsizlikten kaynaklanan fiziksel sorunlar / kilo problemleri karşılaşılabilecek durumlardır.

2.3.1.1. Görme

Görme pasif bir eylemdir. Gözünde kırma kusuru olanlarda baş ve boyun ağrılarının neden olabilen atari tipi oyunların sağlıklı göz üzerinde olumsuz etkisi yoktur. Hatta, göz tembelliğinin tedavisinde olumlu etkileri olur.¹⁹

Sabit bir noktaya sürekli bakmak gözleri yorar. Uzun süre bilgisayar kullanan kişilerin gözlerinde yorgunluk hissi, kızarıklık, ve yanma ortaya çıkar.²⁰

Ekran parlama olmamalıdır. Güneşten ya da aşırı ışıklı aydınlatmadan gelecek doğrudan ışıktan kaçınılmalıdır. Yazılı materyal ekrana yakın olmalıdır. Kağıda uzaktan ya da yandan bakılması göz bozukluğu oluşturabilir. Piyasadaki kağıt tutuculardan yararlanılmalıdır. Kağıt tutucuların konabileceği en iyi yer ekranın yakınıdır.

Ekran eğimli ve dönebilir olmalıdır. Ekran göz düzeyinde ya da aşağısında olmalı ve görüş hattının 20 dereceden fazla üstünde olmamalıdır. Baş yukarı uzandıkça boyun ve sırttaki gerginlik artar. Ekran radyasyon camı olmalı ya da ekran düşük radyasyonlu yapılmış olmalıdır.²¹

¹⁹ <http://haber.mynet.com/haber/yorum/rop6.asp>, (19.12.2006).

²⁰ <http://eğitim.nigde.edu.tr/articles.php?lng=tr&pg=340>, (28.09.2006)

²¹ Vural, Birol, Nitelikli Sınıf ve Stressiz Eğitim Ortamı, Hayat Yayınları, İstanbul, 2004, S.276-277

2.3.1.2. Duruş ve Fiziki Rahatsızlıklar

Bilgisayarda çalışırken uygun olmayan duruş biçimi nedeniyle şikayetler çıkabilmektedir. Bu sorun ortadan kaldırılabilmektedir. İnsan rahatlığıyla ilgili bir araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak bilgisayarla çalışırken şu özellikleri dikkate almak gerektiği önerilmektedir.²²

- Ekrandan göz uzaklığı 46-71 cm. uzak olmalı,
- Klavyenin yerden yüksekliği 70 cm. olmalı,
- Koltuğun yüksekliği 41 cm. olmalı,
- Ekran merkezinin yerden yüksekliği 99 cm. olmalı,
- Parlamayı azaltmak için ekran eğimi 15 derece olmalıdır.

Ancak bu özellikler az da olsa insanların boyuna göre değişebilmektedir. Yine birçok yapılan çalışmanın sonuçlarına dayalı olarak duruş ve fiziki rahatsızlıkları gidermek için şunlar önerilmektedir:²³

- Oturulan yer yüksek olmamalıdır. Çünkü ayakların yüksekte kalarak sallanması kan akışını azaltmaktadır. Kan akışının azalması da, diz ve bileklerin ağrmasına yol açmaktadır. Oturulan yer, ayarlanabilir, geriye yaslanabilir, yanlara kol konulabilir olmalıdır.
- Klavye ve fare, kolların yatay olmasını sağlamalıdır. Parmakları ya da bileği aşırı geniş açılarda çalışmaya zorlayan bir klavye sinirlerin gerilmesine, hatta kasılmasına neden olur. Bu nedenle ayarlanabilir setler kullanılmalıdır.

1.4.2 Psikolojik ve Sosyal Etkiler

Teknoloji bağımlılığı diye adlandırılan ve kişinin, gününün giderek daha çok bölümünü bilgisayar, internet, televizyon karşısında geçirmesine neden olan davranışsal bir bağımlılık türü yaygınlaşmış durumdadır. Bu konuda denetimi sağlayacak kişiler olarak anne babaların hassas olmaları gereken bazı tehlike sinyalleri bulunmaktadır.

---

²² Vural, Birol, a.g.k., S.276-277

²³ a.g.k., S.276-277

Bu tehlike sinyallerini Şu Şekilde sıralayabiliriz. Çocuğun,²⁴

- Akademik ya da başka bir gereklilik olmadan saatlerce internette kalması, (yetişkinler için haftada 18 saati geçen süre, bağımlılık olarak değerlendirilmektedir)
- YatıŐ saatini sabah kalkmakta zorlanacak derecede geciktirmesi,
- Konuyla ilgili yapılan uyarılara uymaması ya da tepkili davranması,
- Yinelenen beden hareketleri sergilemesi (ileri geri sallanma, parmakları gereksiz yere oynatma) ya da kendi kendine konuŐması,
- BüyümüŐ de klmŐ davranışlar, fikrini benimsetme adına yeni öğrendiklerini sürekli aktarma isteği ve konu dışı konuŐması,
- AŐırsı sinirlilik ve sık sık hayallere dalması,
- Bilgisayar, playstation, gameboy veya televizyon başında geçirdiği srenin sosyal ve toplumsal etkinliklere katılımını engellemesi,
- İe kapanması ya da göz temasının azalması/kesilmesi,
- İnsanlarla iletişim kurmakta giderek zorlanması,
- Diğer kişilere karşı olumsuz duygu ve düşünceler beslemeye baŐlaması'dır.

Ayrıca yapılan son araŐtırmalarda, günümüzde Dikkat Eksikliği Sendromu'nun bu derece artmasının nedenleri arasında, çocukların sürekli görsel ve çok renkli ve hareketli uyarılara maruz kalmaları olduğu saptanmıŐtır.²⁵

İnternetin Sosyal ve Psikolojik Etkileri: İnternet Sosyal İzolasyon Yaratan Bir Bağımlılık mı? konulu araştırmada, internetin kullanım alışkanlığına yönelik olarak teorik açıklamalarda yer alan ipuçlarını, internetin izolasyon ve bağımlılık yaratma düzeyinde kullanılıp kullanılmadığını test edecek Şekilde araŐtırmıŐtır. Araştırmanın sonuçlarına göre, internet bağımlılığı arttıķa sosyal izolasyon da artabilmektedir. İnternet kullanımında öncelikler deęiŐebilmekte ve internet kullanımı alkol ve kumar bağımlılığı gibi algılanmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.²⁶

---

²⁴ Gürçay, Cemile,- Kümbül, Burcu, İnternetin Sosyal ve Psikolojik Etkileri:İnternet Sosyal İzolasyon Yaratan Bir Bağımlılık mı? Bilişim Toplumuna Giderken Psikoloji, Sosyoloji ve Hukukta Etkiler Sempozyumu, Ankara, 2001, S.14.

²⁵ Gürçay, Cemile,- Kümbül, Burcu, a.g.m., S.14.

²⁶ Gürçay, Cemile,- Kümbül, Burcu, a.g.k., S:10.

İnternet Kullanımının Toplumsal Katılım ve İlişkiler Üzerindeki Etkileri ve İnternet Bağımlılığı konulu araştırmada, bilgisayar ağlarının ya da internetin yoğun kullanımı ve internet bağımlılığı, sosyal ilişkiler, iletişim biçimleri ve kullanıcıların ruh sağlığı üzerinde bazı olumsuz etkilere yol açtığını ortaya koymuştur. ²⁷

İnternetin, sosyal ve psikolojik açıdan olumsuz etkileri, toplumdaki yalıtılma, ilişkilerin zayıflaması ve yüzeyselleşmesi, yalnızlık, depresyon ve çöküntü duyguların yaşanması olarak belirtilmektedir. İnternette uzun süre denetimsiz zaman harcamanın, özellikle çocuklar ve gençlerin ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkilere yol açtığı, gerekli önlemlerin alınması gerektiği önerisinde bulunmaktadır.²⁸

Psikolojik sorunların görünen yüzü olarak da değerlendirilebilecek internet ve chat bağımlılığı aslında bize bağımlı kişilik hakkında ipuçları sunabiliyor. O nedenle chat başından ayrılmayan çocuğun kişilik özelliklerinin değerlendirilmesi gereklidir. İnternette çok fazla vakit geçiren bireylerin daha çok hassas, yalnız, çabuk sıkılan, içe-dönük, kendine güveni az olan, sosyal fobik, bağımlılık geçmişi ya da yatkınlığı olan bireyler olduğu üzerinde durulduğunu belirtti. DSM- IV’te tıbbi bir tanısının bulunmadığını; Kumar bağımlılığı ile yakın kriterlere sahip olduğunu belirtti. 2008 yılında basıma girecek olan DSM-V’te internet bağımlılığı tanı ve teşhis kriterlerinin yer almadığını belirtti. Özellikle okul dönemi çocuklarının okula gitmediklerini devamsızlıktan dolayısıyla beraberinde gelen başarısızlıktan sınıfta kaldıklarını; kendilerini kaptırarak sosyal aktivitelere yer vermedikleri, aileleriyle çatışma içinde buldukları ve gelen vakaların %90’nın erkek olduğunu belirtmektedir.²⁹

Bilgisayarla ilgili manyetik alanlar kaygıya neden olmaktadır. Manyetik alanların insanlara zararları olduğundan üreticiler yaptıkları ürünlerle oluşan manyetik alanları azaltmaya başlamışlardır.³⁰

2.3.3. İnternetin Olumlu Etkileri

---

²⁷ Sümer, Nebi, “İnternet Kullanımının Toplumsal Katılım ve İlişkiler Üzerindeki Etkileri ve İnternet Bağımlılığı” Bilişim Toplumuna Giderken Psikoloji, Sosyoloji ve Hukukta Etkiler Sempozyumu, S.29-33

²⁸ Sümer, Nebi, a.g.k., S.29-33.

²⁹ Odabaşoğlu, Gürkan, 08.03.2007 tarihinde saat 16.00’da Anatolia Kliniklerinde yapılan röportaj.

³⁰ Vural, Birol, a.g.k., S:275.

İnternetin sosyal hayatımıza etkilerinin büyük olmasının yanı sıra özellikle gençlerimizin gelişiminde, çocukluk döneminden itibaren başlayan bu süreçte büyük etkilerinin olduğu uzmanlar tarafından vurgulanmaktadır. Bu etkilerin olumsuz olanlarının dışında, olumlu etkileri de söz konusudur. Onların gelişme ve eğitim sürecine birçok alanda katkı sağlayan, çağın iletişim kaynağı, internet sunduğu kolaylıklarla hayatımızdaki yerini korumaya devam ediyor. İnternet çocuğun zihinsel, sosyal, akademik, dil gelişimine olumlu katkı sağlayabilir. Teknolojiyi kullanma, zaman yönetiminde tecrübe, bilgiye ulaşma yollarını kavrama gibi artılar da kazandırabilir.

Eskiden bilgiye ulaşmada zorlanan insanlar internet sayesinde sınırsız bilgiye ulaşıyor fakat faydalı bilgiyi yakalayabilmek ön plana çıkmaktadır. O kadar bilgi bombardımanından doğru bilgiye ulaşmak çok zorlaşmaktadır. İnternetin eğitim sistemine girmesi, eğitimin yapısal anlamda değişmesine neden olmuştur. İnternet sayesinde bilgiye ulaşma yolları değişmiş, bilgi kaynakları çeşitlenmiştir.³¹

2.3.4. İnternetin Olumsuz Etkileri

Bilgisayar karşısında on yaşındaki çocukla otuz yaşındaki yetişkin eşit bir konuma gelmiş, aynı bilgiye ulaşmada benzer bir mesafeye erişmişlerdir. İnternetin hızlanmasıyla video dosyaları popülerleşmiş, indirilen videolar pornografik görüntülerle kirletilmiştir. Yanlış ve eksik bilgi bombardımanı ile bilgi kirlenmesi yaşanmıştır.³²

Çocuklar pornografik bir materyalle karşılaştıklarında sadece yüzde 24'ünün olumsuz bir durumla karşılaştığını düşünmekte, yüzde 30'u böyle bir materyalle karşılaştığında merak duyduğunu söylerken, bunu olumsuz olarak algılamayanların oranı ise % 46'dır. Pornografik resim, video, ses dosyalarının istenerek veya beklenmeden aniden karşınıza çıkması, satanizm, intihar, kafa kesme, ameliyat, kadavra inceleme gibi çocukların duygusal gelişimlerini olumsuz etkileyecek içerikler internette bazen açıktan bazen masum isimler ardında kullanıcılara ulaşmaktadır.

---

³¹ http://egitek.meb.gov.tr/dersdesmer/DersDestek/dersdestekmerkezi/BilgKitap/pdf/BOLUM8_internet.pdf, (02.02.2007).

³² <http://www.frmtr.com/bilim-ve-teknoloji-haberleri-ve-sorunlariniz/649199-bilgisayar-asosyal-yapiyor.html>, (19.01.2007).

Bilgisayarların aşırı kullanımı çocukları sosyallikten uzaklaştırmaktadır. Çocukların bilgisayar kullanmasının gelişimleri açısından faydaları ve zararları olduğunu muhakkaktır. Ancak zararlarının bertaraf edilmesi noktasında ebeveynlere büyük görev düşmektedir. Bilgisayarların, çocukların bilgi toplarken okuma, yazma, seçme, sınıflandırma gibi becerilerini kullanmalarını sağladığını, Bilgisayar, çocuklar için çok etkileyici ve ilgi çekici olduğundan tüm ilgilerini toplamalarını ve konsantre olmalarını sağlayabilir.

Çocuklar, bilgisayar konusunda bilgileri arttıkça, teknolojiye karşı daha olumlu bir tutum geliştireceklerdir. Bu da onların gelecek yaşamlarında önemli bir rol oynayacaktır. İyi eğitim yazılımları; çocukların temel becerilerini, okuma, yazma gibi geliştirmelerine yardımcı olmanın yanı sıra, daha üst düzeyde neden-sonuç ilişkisini anlamalarında, üst düzey problem çözme, olgun düşünme gibi becerilerini geliştirmelerinde de etkilidir. başlamışlardır.³³

Teknolojinin bir ürünü olan televizyondaki saldırganlık içeren programlarda dahi çocukların kişilerarası ilişkilerde daha fazla saldırgan davranışlarda buldukları bildirilmiştir.³⁴

Özel durumu olan çocuklar için de yararları bulunan bilgisayarların duyma, konuşma, motor gelişimi konularında sorunları olan çocuklar için oldukça yararlı olduğu gözlenmektedir. Bu tür çocuklar, özellikle bilgisayarların ihtiyaca göre hızının ve fonksiyonlarının ayarlanabilmesi, öğrenmesini bekleme konusunda sabırlı olması özelliklerinden yararlanır. Bilgisayarlar, bu tür çocukların kendilerine olan güven ve saygılarını geliştirmekte ve gerçek dünyayla bütünleşmelerini kolaylaştırmaktadır.

Eğer bilgisayardaki yazılım programı (software) çocuğun yaşına uygun değilse, çocukları hayal kırıklığına uğratabileceğini , bu durumun, bilgisayarın başarısızlıkla özdeşleşmesine yol açabileceğine, yaşına uygun olmayan yazılım programlarını kullanan çocuklarda, şiddet kullanma, kaba bir dil kullanma, izlediği hızlı grafik ve animasyonlardan dolayı aşırı hareketlilik gibi etkiler görülebilir.³⁵

---

³³ <http://www.frmtr.com/bilim-ve-teknoloji-haberleri-ve-sorunlariniz/649199-bilgisayar-asosyal-yapiyor.html>, (19.01.2007).

³⁴ Aydın, Betül, Çocuk ve Ergen Psikolojisi, Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 1997, S.120.

³⁵ <http://www.frmtr.com/bilim-ve-teknoloji-haberleri-ve-sorunlariniz/649199-bilgisayar-asosyal-yapiyor.html>, (19.01.2007).

Bilgisayar kullanmak yada internetten faydalanmak tek başına kişinin yaşamına asla olumsuz etkide bulunmuyor. Olumsuz etki ancak kişinin bilgisayarı veya interneti yada chat gibi iletişim araçlarını yanlış kullanması sonucu ortaya çıkabiliyor.

Özetle internetin olumlu etkileri hakkında; teknolojinin sunduklarından mahrum kalmamak, sonsuz seçeneklerden yararlanmak biçiminde düşünülürken; olumsuz etkileri hakkında ise, insanların izole edilmesi, internetin bu izolasyonu arttırdığını görülebilir.

BÖLÜM II

İNTERNETTE SOSYALLEŞME, İLETİŞİM VE BAĞIMLILIK

2.1. İnternette Sosyalleşme

Sosyalleşme, insan yavrusunun toplumun bir üyesi haline gelmesidir. Yani ailesinin, akraba ve komşuluk düzeyinin, köyünün ve ulusunun bir parçası olduğunu öğrenmesidir. Büyümekte olan çocuk etrafındakilerle etkileşim sonucu onlarınkine benzer davranışlar geliştirecektir. Böylece tek tek kişiler yerine toplumun bir parçası olan, birbirlerinden farklılıkları olduğu gibi, birbirlerine büyük benzerlikler de gösteren toplumsal bireyler oluşur.¹

Fert açısından sosyalleşme çocukluk çağlarında çok hızlı bir öğrenme, ileri yaşlarda ise şahsiyet belirginleştikçe, hızını kaybeden bir süreç olarak bütün hayat boyunca devam etmektedir. Ferdin dünyaya gelmesiyle birlikte ileride öğrenmeyi mümkün kılacak ve sosyalleşecek olan biyolojik yapı gelişmeye başlamakta ve bu dönemdeki gelişim çok büyük önem taşımaktadır.²

Çocukluğundan itibaren fert üzerindeki sosyal etkiler, şahsiyetinin ve sosyal tutum ve davranışlarının gelişmesini sağlar. Bu, aslında, ferdin toplum içinde bir kimlik edinme sürecidir. Sağlıklı, dengeli ve güçlü bir şahsiyet, sosyal veya ferdi kimlik edindiği takdirde psikolojik bozukluklar, tutum ve davranışlarda sosyal sapmalar olmayacaktır. Özellikle rol ilişkilerinde sergilenen sosyal kimlikler, tutum ve davranışlara anlam vermekte ve onları yönlendirmekte, böylece endişeler, depresyon ve düzensiz davranışlar önlenmektedir.³

Ferdin toplum içinde ne tür sosyalleştiğinin göstergesi, toplum tarafından aktarılmış sosyal değerlerin ve normların, ferdin tutum ve davranışlarında yansması ve bu davranışların müşahede edilebilirliğidir. Ergenin gelişim görevlerinden biri olan sosyal yönden topluma uyum sağlama becerisi sadece akran grubu içinde değil, karşı cins, yetişkinler ya da ebeveynler ile ilişkilidir.⁴

---

¹ Kağıtçıbaşı, Çiğdem, İnsan ve İnsanlar, Evrim Yayınevi, 9. Basım, 1988, İstanbul, S.245.

² McAuliffe, K., Making of a Mind, Omni, New York, v. 8, Oct. 1985, S. 62-64.

³ Thoits, P. A., Multiple Identities and Psychological Well-Being: A Reformulation and Test of The Social Isolation Hypothesis, S. 174-187.

⁴ Vural, Birol, Her Öğretmen Rehberdir, Hayat Yayınları, İstanbul, 2004, S.188.

Ergen, çocukluk döneminde aile ortamında sosyal yönden iyi bir gelişim göstermeye başlamış ise bu dönemde toplumun beklentilerini daha iyi karşılayabileceklerdir.⁵

2.1.1. Serbest Zaman Etkinlikleri

Gençliğin serbest zamanlarını değerlendirmek için çalışan en yetkin kuruluş Gençlik ve Spor Bakanlığı'dır. Bu bakanlığa bağlı Boş Zamanların Değerlendirilmesi ve İzcilik Genel Müdürlüğü gençliğe kültür merkezler açarak, kamplar kurarak, izcilik çalışmaları ve halk oyunları gibi hizmetler sağlamaktadır.⁶

Ergenlerin okul dışındaki uğraşlarında serbest zaman etkinliklerinde; yetenekli oldukları alanlarda, yaratıcılıklarını geliştirebilecekleri alanlarda, kendilerini gerçekleştirmelerini sağlayacak uğraşlar edinmeleri son derece önemlidir.

2.2. İnternette İletişim

İletişim, kişiler arası bir düşünce ve duygu alışverişidir. Ancak karşılıklı konuşma ve tartışma olanağının bulunmadığı ortamlarda yapılan etkileşimler kısa sürede kaçınılmaz olarak sürtüşme ve çatışmalara dönüşür.⁷

İletişim bir süreç olarak kabul edildiğinden bu süreci oluşturan birtakım öğeler vardır. Bu sürecin kaynak, mesaj, kanal, alıcı ve geribildirim olmak üzere beş temel öğeden oluştuğu görülmektedir.⁸

2.2.1. Sanal Sohbet (Chat)

Genelde sanal sohbeti hayatında bir tarz olarak kalıcı hale getiren kişilerde gerçeğe karşı bir özgüven probleminin varlığı dikkati çekmektedir. Genelde sosyal hayata açık kişilerin internette çok zaman geçirmedikleri gözlemlenmiştir. Daha çok içe dönük insanlar sanal sohbetle daha ilgililer. Chat bu yapıyı daha çok besliyor. Gerçek hayatta konuşamayan,

---

⁵ Vural, Birol, a.g.k., S.188.

⁶ Tezcan, Mahmut, Boş Zamanlar Sosyolojisi, Ankara, Doğan Matbaası, 1977, S.169.

⁷ Meriç, Beyhan, Eğitim ve Rehberlik Dergisi, Sayı 1, Aralık 2001, S.16.

⁸ Büyükkaragöz, Savaş,- Çivi, Cuma, Genel Öğretim Metodları, Öz Eğitim Yayınları, 7.Baskı, İstanbul, 1997, S.44.

beğenilmeyen, dışlandığını düşünen bir kişi zamanının çoğunu internette, chat yaparak geçirmektedir. Beğenilme ve kabul görme problemi olmayan kişiler de chat yapmakta ancak; bu bir yaşam tarzı haline gelmemektedir.

Msn; kişinin arkadaşlarıyla, akrabalarıyla daha rahat, hızlı, kesintisiz, sesli ve görüntülü şekilde mesajlaşmak veya konuşmak için tasarlanmış bir programdır. Msn'de kişi listesi oluşturup rahatça konuşma ortamı elde etmek mümkündür.⁹

Sohbette (chat; msn, icq, vb.) somut olarak tehlike şu şekilde görülebilmektedir. Çocuklar tanımadıkları insanlarla sohbet ettiklerinde ne de olsa sanal bir ortam diyerek yalan söyleyebilmekte, kendilerini farklı şekillerde tanıtmakta, kimlikleriyle ilgili yanlış bilgiler vermektedirler. Kişilik gelişimlerinin olduğu dönemlerde bu tür asılsız sunumlar kimlik gelişimlerini olumsuz etkileyebilmektedir. Zamanla oluşturdukları bu hayali kişiliğe bürünme ihtimalleri bulunmaktadır.

İnternette sohbet iletişim kurmada kolaylık sağlamaktadır. Chat (bilgisayar dilinde sohbet), günlük yaşamda kolay iletişim kuramayan çocuk yada gençlere iletişim ve bir çok kişiyle tanışma olanağı sunmaktadır. Sanal ortamda bireyler kendilerini daha kolay ifade edebilmektedirler. Günlük yaşamda kendilerini ifade etmekte güçlük çekenler bile sanal ortamda kendileri veya başkaları yada tanınmak istedikleri gibi olabilmektedirler.¹⁰

İnteraktif araçlar (iletişim araçları) aracılığıyla sunulan iletişim olanağı bireylere bir gruba ait olduklarını hissettirmektedir. Bireyler üye oldukları gruplar içinde bir yerleri olduğunu hissettirmekte ve bu durum günlük yaşamda iletişim kurmada ve sosyal ortamlara katılmada güçlük yaşayan bireylere kolaylıklar sağlamaktadır. Bireyler bu gruplar içinde onaylandıklarını, kabul edildiklerini hissetmektedirler. Onlara sosyal ortam sunulmaktadır.

İnternette sohbet ederek genç insanlarla daha yakın ilişkiler kurmayı sağlamaktadır. İnternetin sunduğu iletişim olanağı bireyleri günlük yaşamda olduğundan daha çok yakınlaştırmaktadır. Bireyler bu ortam içinde içlerinden geldiği gibi iletişime geçebilmekte ve internette yüzünü görmedikleri insanlarla dertleşmek daha kolay olduğu için bireyler daha derin ilişkiler kurabilmektedirler.

⁹ <http://www.egitim.com/aile/0652/0652.chat.asp?BID=06>, (10.10.2006).

¹⁰ <http://www.egitim.com/aile/0652/0652.chat.asp?BID=06>, (10.10.2006).

Çocuk ya da genç, olmak istediği kişi gibi davranabiliyor. İnternet aracılığıyla hayallerindeki kişi olmak çok kolaylaşmaktadır. Bir insan, sosyal ilişkiler kurmada zorlanan, utangaç ya da yeterince kendine güvenli olmayan biri olsa bile, internet ortamında olmak istediği kişi gibi davranabilmektedir.

Ucuz ve uzun süre ve birçok kişi ile aynı anda iletişim imkanı sunuyor. İnternet özellikle arkadaşları ile sürekli iletişim içinde olmaya bayılan ergenler için telefondan daha ucuz ve uzun iletişim olanağı sunuyor. Böylece çocuk yada gençler aynı anda birçok arkadaşı ile birlikte iletişim kurma olanağını daha ucuza bulabiliyor.¹¹

İnternet kullanımının aşırıya kaçtığı durumlarda, aile-arkadaş-çevre ilişkilerinde olumsuz değişimler yaşandığı, örneğin; aile ile daha az birlikte vakit geçirildiği dönemsel bir özelliktir. Bir gruba ait olma duygusu sosyal gelişim için önemli bir duygudur. Ergen de bir grubun üyesi olmak ister. Girmek istediği çevre tarafından benimsenmemek genç için üzüntü kaynağıdır. Konuşmak veya çene çalmak ergenlik çağında oldukça önemli bir davranış biçimidir. Gençler değişik mekanlarda bir araya gelerek saatlerce konuşabilirler. Yeni tanışmalar, tanımadığı insanlar arasında olma, karşı cinsten insanların olduğu bir gruba girme, grup içinde konuşmak zorunda olma genci heyecanlandırır. Heyecanlandığı zaman yüzü kızarır ve kendini tam olarak ifade edemez. Bazen sırf bu durumu yaşamamak için grupla konuşmaktan kaçınır. Güvendiği bir arkadaşının olmaması, arkadaşları tarafından yanlış tanınmak, hakkında olumsuz düşünüldüğünü zannetmek, akranlarla olan ilişkilerde genci üzer.¹²

Eskiden, birisinden söz ederken okuldan arkadaşım yada mahalleden arkadaşım denildiği gibi, şimdi yaygın olarak ve diğerleri kadar doğal kabul edilerek net'ten arkadaşım denilebiliyor. Bu ifadenin de gösterdiği gibi internet yada kısaca net, gençlerin yaşantılarında boş arsalar, sokak lambalarının altları, köşe başları, okullar, kahvehaneler gibi eski mekanlara göre daha büyük ve giderek önemi artan yeni bir ilişki ortamıdır.

Ergenlere göre internet kullanımı sırasında kısmen kendilerine olan güvensizlik duygusu ortadan kalkmaktadır. İnternet ergenin kendini olmak istediği kimlikte yansıtabilmesine olanak tanımaktadır. Ancak ergen kendine güvenirken bir taraftan da karşısındaki kişilere

¹¹ <http://www.egitim.com/aile/0652/0652.chat.asp?BID=06>, (10.10.2006).

¹² Kulaksızoğlu, Adnan, Ergenlik Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1998, S.85-86

güvensizlik duymaya başlamaktadır. Bu durumu ben yalan söylüyorsam o da söylüyordur yada ne gerçek ne sanal bazen nerede olduğumu ayırt edemiyorum gibi cümlelerle ifade edebilmektedirler.¹³

İlkel arzular her insanda vardır. Bu arzular sürekli doyum sağlama eğilimindedirler. Karşı cinsi arzulamak ilkel benliğin bir arzusudur. Alt benlikte, kişi karşı cinsi arzular. Onun yanında olmak, onunla iletişime geçmek kişiyi hoşnut eder. Sorumsuzluk ve kuralsızlık alt benliğin hoşlandığı bir başka durumdur. Kişi saldırgan olmak ister. Bu saldırgan içgüdüsünü bazen dijital oyunlarla bazen sanal odalarda küfrederek deşarj etmeye çalışır. Sanal âlemde sanal sohbetler; bu duygulara (cinsellik, saldırganlık ve sorumsuzluk) doyum sağlar. Üst benliğin bu noktada güçsüz olması kişide oto kontrol kaybına sebep olur. Yapılan araştırmalar sonucu, chat'in ilk dönemlerde insanlarda geçici bir hoşluk meydana getirdiği, sonrasında ise yalnızlık ve depresyonla karşı karşıya bıraktığı tespit edilmiştir.¹⁴

İnternette sanal sohbet aracılığıyla yeni insanlar tanınmaktadır. Ancak, sanal sohbetin bir yaşam tarzı haline gelmesi gerçek hayatta adaptasyonu oldukça olumsuz etkiler. Suni gündem oluşturur, yapay ilişkiler ve gerçekle bağların zayıflamasına sebep olur.

2.2.2. Aile ile İletişim

Gençlerin aileleri ile yaşadığı sorunlara ilişkin dikkat çekici bir diğer tartışma konusu ise ailelerin bu yeni gelişme karşısında bilgisiz olmalarıdır. Özellikle hem interneti tanımayan ve çocuk yetiştirmek konusunda tecrübesiz olmaları nedeniyle gereğinden fazla kontrole ihtiyaç duymaktadırlar. Bu görüşe karşı çıkan öğrenciler ise ailelerin güvenini kazanmanın kendi ellerinde olduğu görüşünü savunmaktadırlar. Gençler zararlı sitelere girdiklerini belirtirken, konu hakkında bilgilendirilmemelerini sebep olarak göstermektedirler. Çözüm için toplumun bilinçlendirilmesi son derece önemlidir. İnternetin sadece chat ve oyundan oluşmadığı anlatılmalı, duygu ve düşüncelerini kontrol edebilmeleri konusunda yönlendirilmeli ve toplum bilinci oluşturulmalıdır.¹⁵

---

¹³ <http://www.egitim.com/aile/0652/0652.chat.asp?BID=06>, (10.10.2006).

¹⁴ <http://www.haber1.com/makale.asp?id=4402>, (05.05.2007).

¹⁵ <http://kurul.ubak.gov.tr/calistay/calis02.html>, (06.01.2007).

Ergenler interneti derslerine yardımcı olmaya ve entelektüel birikimlerini artırmaya yönelik kullanmak isterler; fakat bu tür kaynaklara nereden ulaşacaklarını bilemedikleri için daha çok oyun ve chat amaçlı kullanıma yönlendirmektedirler. Son dönemde internet kullanımıyla ilgili haberler özellikle internet kullanımının yaygın olmadığı ailelerde endişeyi artırırken, aile içinde çatışmaların artmasına da sebep olmaktadır.

Ergenlik çağında çocuk, evden ve otoriteden kurtularak bağımsızlığını kazanmaya çalışır. Bu bağımsızlık arzusu, genci çeşitli yollarla otoriteye karşı gelmeye iter.¹⁶

Eğitim ailede başlar. Kişilik yapısının temel davranışları büyük ölçüde ailede elde edilir. Aile iklimi ile öğrenci davranışı arasında ilişki bulunmuştur. Ailelerince az desteklenip çok kontrol edilen çocuklar, aşırı hareketli davranabilmekte, başarıları düşük, kendileri içe dönük başkalarına bağımlı olabilmektedirler.¹⁷

Ergenler genel olarak yasaklara, otoriteye, aileye karşı tepkilidirler. Yasaklamalar ise internet ortamını daha çekici hale getirmektedir. Asıl çözüm, bilinci artırarak otokontrolü sağlamaktır. Bu anlamda en çok yardımcı, desteği okuldan almaları gerekmektedir. Okullarda bilgisayar derslerinin konulması en temel görev olmalıdır. Çocuğa doğru ve yanlışı ayırt etmeyi öğretmelidir.

Çocukların denetimsiz ve boş kalan zamanlarını sağlıklı ve verimli bir şekilde geçirmeleri, genellikle anne babaların önemle üzerinde durduğu bir konudur. Çalışan anne sayısının giderek artması, arkadaşlık ve oyun kültürünün yerini sanal arkadaşlığa bırakması, aile ve arkadaşlarla birlikte geçirilen zamanın giderek azalması gibi değişen yaşam koşulları, baş etmemiz gereken yeni sorunları da beraberinde getirmektedir.¹⁸

Ergenlik döneminde ergenin arkadaşlarıyla geçirdiği zaman artmakta ve arkadaşlarının etkisinde kalmaktadır. Ancak bu konular kısıtlıdır ve anne, baba, genç için önemli konularda başvuru kaynağı olmaya devam etmektedir.¹⁹

---

¹⁶ Tan, Hasan, Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1995, S.63.

¹⁷ Başar, Hüseyin, Sınıf Yönetimi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1999, S.21-22.

¹⁸ <http://kurul.ubak.gov.tr/calistay/calıs02.html>, 06.01.2007.

¹⁹ Kulaksızoğlu, Adnan, a.g.k.,1998, S.76.

Ergen, akran ve arkadaş gruplarına girmeyi, bir gruba ait olmayı, ve gruplarda kendi benlik kavramına uygun bir rol almayı ister. Arkadaşlarının fikir ve hareketleri, ailesinden daha önemlidir.²⁰

2.3. İnternet ve Bağımlılık

Günümüzde hızla gelişen bilgisayar ve internet teknolojisinin kullanımında yaşamımıza getirdiği istenilen bilgiye anında ulaşabilme, bilgi paylaşımını sağlama gibi kolaylıkları yanında, çok sık kullanımından kaynaklanan bir çok problemi de beraberinde getirdiği bilinen bir gerçektir. Özellikle okul çağındaki gençlerde oldukça sık görülen, psikolojik ve bedensel gelişimlerini, sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkileyen, ders başarılarını da düşüren aşırı şekilde ya da kontrolsüz bilgisayar, internet kullanımları kişiyi bağımlı hale getirebilmektedir.²¹

Teknolojinin getirdiği kolaylıklar yanında bağımlılığı da artırdığına işaret ederek, bağımlılık, kişinin herhangi bir davranışı sosyal, psikolojik veya biyolojik yapısını olumsuz etkilediği halde yapmaya devam etmesi olarak tanımlanabilir. Daha önce bağımlılık dendiğinde akla, alkol, madde ve kumarın geldiğini ; özellikle son yıllarda teknolojik aletlere de bağımlılık çok ciddi şekilde artmaktadır. 21. yüzyıl aslında birtakım kolaylıkların yanında bağımlılık çeşitlerini de artırmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) 2000'li yılların bağımlılıkla mücadele yılı olması gerektiği yönünde açıklaması bulunduğunu; özellikle de teknolojik aletlere bağımlılığın çok ciddi şekilde arttığını dolayısıyla makinelerin de bizi kendilerine bağımlı kılabilmiş olduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra internet bağımlılığı da özellikle erkekler arasında çok arttı. Bu tür vakaların internet başından kalkmadığı, bunun da kişinin psikolojisini bozduğu, daha sıkıntılı, depresif hale getirdiği, eşi, çocukları ve arkadaşlarıyla ilişkilerini bozmakta olduğu görülebilmektedir. Yatan hastalar sorgulandığında, internet yaygınlığının çok fazla olduğu görülmektedir. Kişilerin artık cep telefonu olmadan bir hayat düşünemediğini; Kaybedildiğinde ya da evde bırakıldığı zaman ne yapacağını bilemediğini; tıpkı bir bağımlının kullandığı maddeden uzak kalması gibi bir durum yaşanabilmektedir.²²

---

²⁰ Tan, Hasan, a.g.k., S.64.

²¹ <http://eğitim.nigde.edu.tr/articles.php?lng=tr&pg=340>, (28.09.2006).

²² [http://www.indirtown.com/haber_oku.asp?id=891&baslik=Teknoloji.bagimlilik.yaratiyor,\(09.12.2006\)](http://www.indirtown.com/haber_oku.asp?id=891&baslik=Teknoloji.bagimlilik.yaratiyor,(09.12.2006)).

21. yüzyılın spor ve iş bağımlısı kişiler de yarattığını; Bu gibi kişilerin günde 5 saat spor yapmadan rahat olamadığını; İşkoliklerin sadece işini düşündüğünü; teknolojik bağımlılığın kişinin bütün ruh ve beden sağlığını, özellikle de ruhsal sağlığını bozduğunu belirtilmektedir.²³

2.3.1. İnternet Tutkusu

Son dönemlerde bilgisayar teknolojisinin gençler arasında en çok yaygınlaşan boyutu internet tutkusu oldu. Bu ilginin nedenlerini şöyle sıralayabiliriz:²⁴

- 1- Bilgi çağının vazgeçilmezi olan bilgisayarlar genç kuşak arasında ilgi ile merak uyandırmaktadır.
- 2- Bilgisayar ve onun sağladığı imkanlar (internet, sanal alemler vb.) ve kolaylıklar gençlerin önüne yepyeni bir dünya açmış olmaktadır.
- 3- İnternet sayesinde gençler yeni ufuklara yelken açmakta, yeni arkadaşlıklar edinmekte, pek çok yeniliği ilk kez keşfetmektedir.

2.3.2. Bağımlı Kişilik Bozukluğu

Erişkinliğin erken dönemlerinde başlayan, uysal, adeta başkalarının kuyruğu gibi olmaya ve insanların kendisini terk edeceği korkusuna neden olacak şekilde aşırı düzeyde başkalarının varlığına ihtiyaç duyma ile seyreden kişilik bozukluğu durumudur. Aşağıdaki belirtilerden en az beşinin varlığı olması gerekmektedir. Bunlar;²⁵

- 1- Başka kişilerden fikir, öneri, destek almadığında ufak şeylerde bile karar vermekte zorlanma,
- 2- Hayatın pek çok farklı alanlarında sorumluluk sahibi olmak ve bunları gerçekleştirmek için başkalarının yardımına ihtiyaç duyma,
- 3- Diğerleriyle aynı doğrultuda düşünmese bile onların tepkilerini çekerim ya da dostluklarını yitirim diye farklı görüşte olduğunu ifade edememe,

²³ http://www.indirtown.com/haber_oku.asp?id=891&baslik=Teknoloji.bagimlilik.yaratiyor, (09.12.2006).

²⁴ <http://kurul.ubak.gov.tr/calistay/calis02.html>, (06.01.2007).

²⁵ <http://www.psikiyatrist.net/kisilikbagimli.htm>, (24.11.2006).

- 4- Planlarını hayata geçirme ya da kendine karşı güvensizliğinden bir işi kendi başına gerçekleştirmekte güçlük hissetme,
- 5- Etrafindakilerin yanında olup, kendine destek vermesi için, akla gelmeyecek ve uygunsuz şeyleri bile yapmaya çalışmak,
- 6- Kendi başına bir şeyler yapamayacağı, kendini idare edemeyeceği şeklindeki yoğun endişeleri nedeniyle, yalnız başına kaldığında kendini çaresiz, huzursuz ya da rahatsız hissetme,
- 7- Kendini güvende ve rahat hissettiği, yakın bir arkadaşlık, ahabalık, dostluk ilişkisi herhangi bir nedenle bittiğinde , hemen kendine bakım ve destek sağlayacak başka birilerini aramaya başlama,
- 8- Kafası kendi başına, yapayalnız ve yardımsız bir durumda bırakılacağı şeklinde yoğun endişeler ile dolu olma.

2.3.2.1. Bağımlı Kişilik Bozukluğu Olan Kişilerin Özellikleri

En ufak kararları ve seçimlerini bile başkalarına danışmadan alamazlar. Yiyip içecekleri şeyler, giyecekleri giysiler gibi her konuda tek başına karar veremezler. Pasif kalmaya eğilimlidirler. Sorumluluk almak, bir işe başlamak, herhangi bir aktivitede rol almak için başkalarının destek ve yardımını isterler.

Kararları konusunda eş, anne-baba ve dostlarının küçük çocuğu gibi hareket edip, bağımlı hissediler, kendi kararlarını onların vermelerini isterler. Onların istek ve davranışlarına kendilerinden uzaklaşabilecekleri endişeleriyle karşı gelemeyiz, tepki gösteremez, kızamazlar. Bağlantıyı korumak için aşırı tavizler verirler. Bu uğurda sözel, fiziksel ,cinsel tacizlere boyun eğebilirler. Çevrelerinde işleri kendilerinden iyi yapacak başkalarının olduğu düşüncesi ile işe başlamayıp, beklemeyi yeğlerler. Dışarıya kendilerini aciz, beceriksiz, güçsüz, yetersiz olarak sunarlar. Başka bir kişinin sorumluluğu ve etkisi altındayken ise yeterli bir çalışma gösterebilirler. Yalnızca tek kalmamak için önemli gördükleri kişilerin yanından ayrılmazlar, onları izlerler.²⁶

Çoğunlukla kötümser bir bakış açısına sahiptirler. Kendi özellikleri, varlıkları ya da becerilerini değersiz görmeye meyillidirler. Kendilerine hakaret anlamında aşağılayıcı

---

²⁶ <http://www.psikiyatrist.net/kisilikbagimli.htm>, (24.11.2006).

yönde kendilerini yargırlar. En ufak bir olumsuzluğu, eleştiriyi temel alarak bu düşüncelerini desteklemeye çalışırlar. Karar aşamalarında huzursuz, tedirgin, sınırlı hissederler. Çevresel ilişkileri bağımlı oldukları az sayıda kişi ile kısıtlıdır.

Berberinde görülen bozukluklar arasında depresif bozukluklar, uyum bozuklukları, yaygın anksiyete bozukluğu, kişilik bozuklukları (özellikle sınırda, çekingen ve histrionik kişilik bozukluğu) gelmektedir. Öz bildirim ölçeği verilerek yapılan bir araştırma sonuçlarına göre % 15 oranında bu rahatsızlığa rastlanmıştır. Kadınlarda erkeklere göre 3 kat daha çok tanı konmaktadır. Ailenin en küçük çocuğunda rastlanma olasılığının daha çok olduğu gözlenmiştir.²⁷

2.3.2.2. Bağımlı Kişilik Bozukluğu Oluş Sebepleri

Aşırı müdahaleci, evhamlı anne- babanın çocuğun bağımsız ve hakkını arayan davranışlarını eleştirici ve cezalandırıcı bir şekilde baskılamaları ile oluştuğu düşünülmektedir. Çocuk sonraları özgürlüğün ailesinin sevgi ve desteğini kaybetmeye yol açacağını düşünmekte ve onlara yapışmaktadır. Annenin aşırı kollayıcılığı da bu duruma zemin hazırlamaktadır. Bağımlı kişilik uzun süreli vücutsal hastalıklar ve çocuklukta sevgi eksikliği yasayanlarda da belirgin olarak fazla görülmektedir. Bu kişilerin aile yapılarında duyguların ifade edilişi kısıtlıdır ve çocuk üzerinde yüksek düzeyde kontrol bulunmaktadır. Tedaviye gerilim, depresif ve vücutsal yakınmalar ile başvururlar. Bireysel terapiden fayda görürler.²⁸

2.3.3. Teknoloji Bağımlılığı

Teknolojik bağımlılıklar, insan makine etkileşimini içeren ve kimyasal olmayan davranışsal bağımlılıklar olarak tanımlanır. Bu bağımlılıklar, pasif (televizyon) ya da aktif (bilgisayar) olabilir. Etkileşim genellikle, neden olan ya da pekiştiren özellikleri (ses ve renk efektleri, aksiyon, olay sıklığı) içermekte ve bu özellikler bağımlılık eğilimini artırmaktadır.

---

²⁷ <http://www.psikiyatrist.net/kisilikbagimli.htm>, (24.11.2006).

²⁸ <http://www.psikiyatrist.net/kisilikbagimli.htm>, (24.11.2006).

Teknolojik bağımlılıklarda ele alınan bazı ana bileşenler şunlardır: ²⁹

- Dikkat çekme,
- Duygu durum değişikliği,
- Tolerans geliştirme,
- Geri çekilme belirtileri,
- Çatışma ve nüksetme.

Teknoloji kullanımının kişi gelişiminde bilgiye hızlı ulaşmak, bilgisayar ile tanışmak ve kullanımını öğrenmek gibi olumlu yönlerinin yanında, internet ya da televizyon bağımlılığı, sosyal izolasyon ve özellikle şiddet ve pornografik yayınlara ulaşabilme gibi kişilik gelişimini olumsuz yönde etkileyen etkileri de göz ardı edilmemeli ve üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir konu olarak ele alınmalıdır.

DSM-IV-TR’de internet bağımlılığı bir hastalık olarak bulunmamakla birlikte problemlili internet kullanımı iki başlık altında tanımlanmaya çalışılmıştır. Bunlardan ilki madde kullanımı ile ilişkili bozukluklar diğeri ise başka bir yerde sınıflandırılmamış dürtü kontrolü bozuklukları içinde yer alan patolojik kumar oynamadır.

Tanı ölçütleri oluşturma çalışmalarıyla internetin aşırı kullanımı patolojik kumar oynama, parafilili yada iki uçlu bozukluk gibi diğeri psikiyatrik hastalıkların bir belirtisi mi yoksa ayrı bir psikiyatrik hastalık mı sorusuna yanıt aranmaktadır. Problemlili internet kullanımı olan bireylerle yüz yüze yapılan psikiyatrik görüşmeler bu kişilerde yüksek oranda ek bir psikiyatrik hastalık tanısı bulunduğunu ortaya koymuştur. ³⁰

2.3.3.1. Goldberg’in İnternet Bağımlılığı İçin Tanı Ölçütleri

On iki aylık bir dönem içinde herhangi bir zaman ortaya çıkan aşağıdakilerin 3’ü veya daha fazlasıyla kendini gösteren, klinik olarak belirgin bir bozulmaya yada sıkıntıya yol açan uygunsuz internet kullanımınıdır.

²⁹ http://www.mcatürk.com/mca_icerik_detay.php?icerikid=280, (21.11.2006).

³⁰ Köroğlu, G.,- Öztürk, Ö.,- Tellioglu, N., Bağımlılık Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 3, 2006, S.150-154.

Goldberg'e göre bu belirtileri şöyle sıralayabiliriz:³¹

1. Aşağıdakilerden biriyle tanımlanan tolerans gelişimi,

- a. İstenen keyfin alınabilmesi için belirgin olarak artmış internet kullanım süresi,
- b. Sürekli olarak aynı sürelerde internet kullanımı ile alınan keyifte azalma olması,

2. Aşağıda tanımlanan şekilde yoksunluk gelişmesi,

Ağır ve uzun süreli internet kullanımı sonunda aşağıdakilerden en az 2 tanesinin günler içinde ortaya çıkması (1 ay içinde ortaya çıkabilir) ve kişilerin bunlardan dolayı iş, sosyal ve önemli işlevsel alanlarda sıkıntı yaşamaması.

- a. Psikomotor ajitasyon
- b. Bunaltı
- c. İnternette neler olduğu hakkında takıntılı düşünceler
- d. İnternet hakkında fanteziler ve hayal kurma
- e. İsteyerek ya da istemeyerek tuşlara basma hareketi yapma
- f. Bu sıkıntılı durumlardan kurtulmak için internete, benzeri servislere bağlanma

3.İnternet kullanımı genellikle planlandığından daha uzun süreler alır.

4.İnternet kullanımını bırakmak veya denetim altına almak için sürekli bir istek veya boşa çıkan çabalar vardır.

5.İnternet ile ilgili eylemlere çok uzun süreler ayırılır. (Kitap almak, yeni web tarayıcıları ve programları denemek, dosyaları düzenlemek vb.)

6. İnternet kullanımı nedeniyle önemli toplumsal mesleki etkinlikler veya boş zamanları değerlendirme etkinlikleri bırakılır veya azaltılır.

7. İnternet kullanımı, yol açtığı sorunlara (uykusuzluk, evlilik problemleri, işe ve randevulara geç kalma vb.) rağmen aşırı olarak devam eder.³²

---

³¹ a.g.m., S.150-154.

2.3.3.2. Young'ın İnternet Bağımlılığı İçin Tanı Ölçütleri

Young'a göre internet bağımlılığı için kriterleri şu şekilde sıralayabiliriz:³³

1. İnternet ile ilgili aşırı zihinsel uğraş,
2. İnternete bağlı kalma süresinde artışa ihtiyaç duyma,
3. İnternet kullanımını azaltmaya yönelik başarısız girişimlerde bulunma,
4. İnternet kullanımının azaltılması durumunda yoksunluk belirtileri,
5. Başlangıçta olduğundan daha uzun süre internete bağlı kalma,
6. İnternetin aşırı kullanılması yüzünden ilişkiler, okul ya da işle ilgili sorunlar yaşama,
7. İnternete bağlı kalabilmek için aile üyelerine, terapisteye ya da başkalarına yalan söyleme,
8. İnternete bağlı kaldığı süre içerisinde duygulanım değişikliğinin olması,(umutsuzluk, suçluluk, anksiyete, depresyon gibi)

2.3.4. İnternet Bağımlılığının Getirdiği Sorunlar

Ülkemizdeki gençler bilgisayar kullanımının daha ziyade internet girişlerinin temel nedeni kolay ve hızlı bilgiye ulaşmak ya da bilimsel araştırmalar değil de, internette arkadaş edinme ve diyalog kurma, sanal alemleri dolaşma özellikle cinsellik yönü ağır basan sitelerde ortaya çıkmaktadır. Ancak kullanıcı da bu sorumluluğun farkında olmalıdır.

En önemli unsur, interneti sadece birkaç siteye girmek veya arkadaş edinip, sohbet olarak algılama alışkanlığı devam ettikçe, bilgisayar kullanımının asıl amacına gençler arasında ulaşamamasıdır. Bu da bilgi çağına hızla ilerlediği dünyada ve ülkemizde, gençlerin bilimsel, kültürel alanda geri kalması çağı yakalayamaması anlamına gelmektedir.

Az da olsa birkaç örneğinin yaşandığı gibi, edinilen arkadaşlarla uzun süren yazışmalar, tanışmaların ardından ortaya çıkan uyumsuzlukları şiddetle son bulabilmektedir. Özellikle sağlıksız ve gençlerin cinsel, psikolojik yaşamlarında travmalara yol açabilecek şekilde hazırlanan yayınlar ve siteler gençler tarafından takip edilmektedir.³⁴

---

³² Köroğlu, G.,- Öztürk, Ö.,- Telliöğlü, N.,a.g.m., S.150-154.

³³ Köroğlu, G.,- Öztürk, Ö.,- Telliöğlü, N.,a.g.m., S.150-154.

³⁴ http://elazigram.pdr-merkezi.com/genclik_cagi_problemleri.htm, (30.11.2006).

2.4. İnternet ve Kullanımı

Ülkemizde de giderek yayılmakta olan bilgisayar ve internet kullanımı, sınırsız bilgiye ulaşma olanağını evlerimize kadar getirmiştir. İnternet ve bilgisayarın öğrencilerin eğitimine katkıları yadsınamaz. Gelişen teknoloji, bir konunun araştırmasını yaparken, güncel bilgilere ulaşırken ya da ödev hazırlarken büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Öte yandan, bu olumlu gelişmeler göz ardı edemeyeceğimiz bazı olumsuz sonuçların doğmasına da sebep olmaktadır.

Yapılan araştırmalar ve elde edilen sonuçlar, bilgisayar ve diğer elektronik oyunların kullanımının her geçen gün katlanarak yaygınlaştığını ve hatta bağımlılık haline geldiğini göstermektedir. Bağımlılığı oluşturan; bilgisayar, internet ve sanal dünyanın karşı konulmaz çekiciliğidir. Örneğin, Amerika’da yapılan bir araştırmada internet kullanımının her yıl yaklaşık olarak % 40 oranında arttığı tespit edilmiştir. Ayrıca, ülkemizde son yıllarda yapılan başka bir araştırmada İstanbul’da bulunan bir özel okulda 15-17 yaş grubundaki öğrencilerin % 99’unun evinde bilgisayar bulunduğu ortaya çıkmıştır.

İnternet Kurulu’nun Gençlerin İnternet Kullanımı konusunda yaptığı araştırma sonuçlarına göre çocukların interneti değerlendirmesinde 2 farklı fikir ön plana çıkmaktadır. Birinci grup internetin zararlı yönlerine vurgu yaparken, diğer grup internete daha olumlu bir bakış açısı sergilemiştir. İnterneti boşa zaman harcamak olarak gören veya hiçbir şekilde bilmeyen ve müsaade etmeyen ebeveyn çocukları ise internete karşı olumsuz tavır sergilemekte internet olgunluğunu daha yavaş kazanmaktadır. Ailelerin internete bakış açısı çocuklarını etkilemekte; interneti bilen ve olumlu yaklaşan ailelerin çocukları internet olgunluğunu kolay kazanmaktadır. Ailenin eğitilmiş olması, evde bilgisayar ve internetin bulunması gençleri internetin kullanıma ilişkin olgunlaştırmakta, olumlu kullanım kültürünü edinmelerini kolaylaştırmaktadır.³⁵

---

³⁵ <http://kurul.ubak.gov.tr/calistay/calis02.html>, 06.01.2007.

2.4.1. Problemlı İnternet Kullanımı

Problemlı internet kullanımı tanı ölçütlerini şöyle sıralayabiliriz:³⁶

1. Aşağıdakilerden en az biriyle ortaya çıkan internet kullanımıyla ilgili aşırı zihinsel uğraşı vardır.

- a. İnternet kullanımını denetim altına alma çabalarının sonuçsuz kalması,
- b. Planlandığından daha uzun süre internet kullanımı,

2. İnternet kullanımı veya aşırı zihinsel uğraşı iş, sosyal yaşantı veya diğer önemli alanlarda işlev kaybına ya da klinik belirtilere yol açmaktadır.

3. Aşırı internet kullanımı hipomani ya da mani epizodları sırasında ortaya çıkmaz ve başka bir Eksen I bozukluğu ile daha iyi açıklanamaz hastanın internet kullanımının manik dönemin ortaya çıkmasıyla birlikte problemlı hale geldiği görülmektedir. Hasta manik dönemden önce interneti aşırı kullanmaktan yakınsa da internet üzerinden cinsel eylemlerde bulunmasının libidinal enerjinin artmasıyla ilişkili olduğu söylenebilir.

Problemlı internet kullanımı hakkında bilimsel yazın gözden geçirildiğinde ayrı bir tanı kategorisi olarak ele alınması konusunda henüz bir fikir birliği olmadığı görülmektedir. Bunun altında yatan neden daha çok internetin aşırı kullanımının sıklıkla başka bir psikiyatrik hastalıkla bir arada gözlenmesidir.

Bir başka araştırmacı ise internet bağımlılığı bir başka psikiyatrik hastalık tarafından mı tetikleniyor yoksa başlı başına bir tanı mı sorusuna yanıt aramış ve internet bağımlılığının ayrı bir tanı olarak ele alınmayı hak etmediğine inandığını aktarmıştır. Neden olarak problemlı internet kullanımı ile birlikte psikiyatrik hastalıkların sık görülmesi yanında davranış örüntülerinin de çeşitlilik göstermesi ve sınıflandırılmasının güçlüğüne öne sürmüştür.

Bir başka araştırmacı grubu, DSM-IV tanı ölçütlerine göre başka türlü adlandırılmayan dürtü kontrol bozukluğu ölçütlerini karşılayan ve hepsinde problemlı internet kullanımı

---

³⁶ Köroğlu, G.,- Öztürk, Ö.,- Tellioğlu, N., a.g.m., S.150-154.

bulunan 20 kişilik örneklem grubuyla yaptıkları bir araştırmada çalışmaya katılanların tümünün yaşam boyu en az bir Eksen I tanısı aldıkları gösterilmiştir. En sık olarak (%70.0) iki uçlu bozukluk tanısı konulmuş ve bu bireylerin %85'inin ruhsal tedavi öyküsünün olduğu belirlenmiştir.³⁷

Aşırı internet kullanımı olan bireylerin demografik özelliklerini, klinik verilerini ve eşlik eden psikiyatrik hastalıkları araştırılmış, yaklaşık %50'sinin psikiyatrik bir tanı aldığını saptamışlardır. En yaygın olarak madde kullanım bozukluğu (%38), duygu durum bozukluğu (%33), anksiyete bozukluğu (%19) ve psikotik bozukluk (%14) tanısı konduğunu ve % 25'inde görüşme yapıldığı sırada majör depresif bozukluk ve distimi bulunduğunu bildirmişlerdir.

Yine araştırmacılar internet kullanım sıklığı ile geçmişte ruhsal tedavi öyküsü ve özkiyim girişimi olması arasında bağlantı bulunduğuna dikkat çekmişlerdir. Üç yıllık takip çalışması sonucunda araştırmaya katılanlar arasında aşırı internet kullanımı olanların görüşülen zaman diliminde ve geçmişte alkol, madde, kumar, seks ve yemeyle ilgili davranış bozukluklarının olduğu vurgulanmıştır.

Araştırmacılara göre, internet bağımlılığı ile dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu arasında da bir ilişki olduğunu bulunmuş ve dikkat eksikliği, hiperaktivite, dürtüselliğin bir arada bulunmasının internet bağımlılığı açısından önemli bir risk etmeni olabileceğini öne sürülmüştür.

İnternetin yaygın kullanımının gittikçe artmasına rağmen etkin tedavi stratejilerinin henüz açık olmadığını ve internet kullanımı ile psikiyatrik hastalıklar arasındaki ilişkiyi araştırarak sistemli çalışmalara gerek olduğunu araştırmacılarca açıklanmıştır. Bu bulgular ışığında problemlerli internet kullanımı tanı ölçütlerini yeniden tanımlamışlardır.³⁸

Bazı bireyler internet kullanımını gereksinim duydukları miktarla sınırlarken, bazılarının bu sınırlamayı yapamadığı, iş ve sosyal yaşamlarında aşırı kullanım nedeniyle sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Bireylere sorun yaşatan davranış örüntüsü, zarar verici olması ya da normalden belirgin sapma göstermesi nedeni ile patolojik ya da problemlerli olarak

³⁷ Köroğlu, G.,- Öztürk, Ö.,- Tellioglu, N., a.g.m., S.150-154.

³⁸ Köroğlu, G.,- Öztürk, Ö.,- Tellioglu, N., a.g.m., S.150-154.

tanımlanmaya başlanmıştır. İlk kez Goldberg, internet bağımlılığı terimini kullanmış, tartışmaya açmış ve DSM-IV'teki alkol bağımlılığı tanı ölçütleri doğrultusunda, internet bağımlılığı için göstergeler geliştirmiştir.

Goldberg'in hemen ardından bazı klinisyenler bu belirtileri taşıyan vakalar bildirmişlerdir. Young DSM-IV'ün patolojik kumar oynama tanı ölçütlerinden uyarladığı göstergeler doğrultusunda, klinik vakalar bildirmeye başlamış ve bu kişilerin tedavisi için İnternet Bağımlılığı Merkezi'ni (Center for On-line Addiction) kurmuştur. Young'un bildirdiği vakaların ardından internet kullanımının gerçekten diğer madde ve olgu bağımlılıklarındaki gibi patolojik davranışlar mı oluşturduğu, yoksa aşırı internet kullanımının var olan psikolojik sorunların davranışsal bir göstergesi olup, kendini internet ile mi gösterdiği tartışmaları başlamıştır.

Araştırmacılara göre problemlı internet kullanımı;³⁹

- Uyumsuz düşünce ve patolojik davranışları içeren bir psikiyatrik durumdur.
- İnternetin yoğun kullanılması, bu kullanımın kontrol altına alınamaması ve kişinin yaşamına ciddi zarar vermesi durumudur.
- İnternet bağımlılığı, bilişsel-davranışçı yaklaşımla açıklanmış ve neye bağımlı olduğundan çok bağımlı davranış ve bu davranışın tedavisi üzerinde durulmuştur.
- İnternet bağımlılığının da diğer bağımlılıklarda olduğu gibi, aslında emosyonel durumu dengelemek ve stresle baş etmek için başvurulan bir yol olduğunu savunulmuştur.
- İnternet bağımlılığı, bir psikolojik bağımlılık olarak tanımlanmış ve özellikle gençleri bu bağımlılık açısından riskli grup olarak değerlendirilmiştir. İnternetin aşırı kullanımının sağlık, ilişki ve zaman yönetimiyle ilgili sorunlara neden olabileceğini vurgulanmıştır.
- Patolojik internet kullanımı, kişinin ev, iş, okul, sosyal ya da psikolojik yaşamında zorluk yaratan aşırı kullanım olarak tanımlanmışlardır.

---

³⁹ Köroğlu, G.,- Öztürk, Ö.,- Telliöglu, N., a.g.m., S.150-154.

İnternet bağımlılığını, patolojik ya da problemlili internet kullanımını tanılamada bir çok araştırmacı, kişilerin internette zaman harcama süresini önemli bir ölçüt olarak değerlendirirken, bazı araştırmacılar konuyla ilgili ölçekler geliştirmişlerdir.

Bu ölçekleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- İnternetle İlgili Bağımlı Davranış Envanteri (Internet Related Addictive Behavior Inventory) adında 32 maddelik, doğru-yanlış olarak yanıtlanabilecek bir ölçek geliştirilmiştir.
- İnternet Davranış ve Tutum Ölçeği (Internet Behavior and Attitude Scale) adında 25 maddelik, kişilerin internet kullanım nedenlerini, internetle ilgili davranış ve tutumlarını değerlendiren likert tipi bir ölçek geliştirilmiştir.
- Problemlili internet kullanımına yönelik bilişsel-davranışçı bir model sunularak, problemlili internet kullanımını sadece bir davranış bağımlılığı olarak değil, yaşam üzerine olumsuz sonuçları olan, biliş ve davranışlarla belirli bir durum olarak nitelmiş ve bu yaklaşım doğrultusunda, internetle ilgili bilişsel durumu değerlendiren 36 maddelik, likert tipi İnternette Bilişsel Durum Ölçeği (Online Cognition Scale) adında bir ölçek geliştirilmiştir.
- Bilişsel-davranışçı yaklaşım doğrultusunda Genelleşmiş Problemlili İnternet Kullanım Ölçeği (Generalized Problematic Internet Use Scale) isimli 29 maddeden oluşan likert tipi bir ölçeği literatüre kazandırmıştır.
- Türkiye’de problemlili internet kullanımının değerlendirilmesinde objektif bir araç olarak kullanılabilecek herhangi bir ölçek bulunmamaktadır.⁴⁰

2.4.2. Sağlıklı İnternet Kullanımı

Sağlıklı internet kullanımı düşünsel, davranışsal herhangi bir rahatsızlık duymaksızın, uygun bir zaman diliminde, istedik amaca ulaşmak için internet kullanmaktır.⁴¹

---

⁴⁰ Köroğlu, G.,- Öztürk, Ö.,- Telliöglu, N., a.g.m., S.150-154.

⁴¹ Özcan, Neslihan Keser, - Buzlu, Sevim, Bağımlılık Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 1, 2005 s.19-26.

2.5. İnternet ve Denetimi

Symantec ve International Crime Analysis Association (ICAA) tarafından çocukların internette dolaşırken karşılaştıkları riskleri ve buna tepkilerini tespit etmeyi amaçlayan İnternetteki Çocuğun Riskleri adlı araştırma sonuçlarına göre: Araştırma çocukların yüzde 27'sinin İnternet'te tümüyle denetimsiz dolaştığını ortaya koydu. İtalya'daki 8 ile 13 yaş arasındaki 5.000 çocuk ile 500 ebeveyn ve öğretmenin katıldığı araştırma anket ve yüz yüze görüşmeler ile yapılarak. çocukların internet üzerindeki davranışlarının yanı sıra internet'e genel olarak bakışlarının da gözlemlendiği araştırmada ebeveynlerin tutumları da izlendi. Araştırma sonuçlarına göre:⁴²

- Çocukların büyük bir çoğunluğu sohbet odaları, haber grupları ve diğer interaktif servisler gibi, yabancılarla iletişim kurabilecekleri ortamları düzenli olarak ziyaret etmekte,
- Araştırma kapsamındaki çocuklar seksle ilgili konulara ilgi duymakta,
- Ebeveynlerin % 47'si çocuklarının internette ziyaret ettiği siteleri nadiren denetlemekte,
- Çocukların %27'si tümüyle denetimsiz internette dolaşmakta,
- Çocukların %34'ü internet kullanım prensipleri konusunda büyüklerinden hiçbir bilgi ve öneri almamış.
- Öğretmenlerin çoğunluğu internet'e nasıl yaklaşılması gerektiği konusunda emin değil. Bilgi teknolojilerini kullanma ve öğretme yeteneklerini geliştirmeleri gerekiyor.⁴³

Ailelerin kontrolü konusunda gönüllü olarak görüşülen bazı gençler farklı görüşler sunmuşlardır. Bir grup genç bu durumu olumlu karşılamış ve ailelerinin koyduğu yasakların gençleri daha düzenli bir kullanıcı yapacağını savunmuşlardır. Diğer bir grup ise, bu tür yasaklardan ters etki yaptığını ve gençleri interneti daha çok ve gizlice kullanmaya yöneldiğini belirtmişlerdir. Bu gençlerden biri bu yasaklamaların gençleri internet kafelere yönlendirdiğini söyleyerek görüşlerini şu şekilde özetlemiştir: “Aileler bizlere güvenmiyor, bu nedenle bu tip bir fırsat elimize geçtiğinde daha çok kullanmak istiyoruz. Bize güvenmeliler. Ergenlik dönemindeki aşırı korumacı tutum bizleri kısıtlıyor. Ben istediğim

⁴² <http://turk.internet.com/haber/yazigoster.php3?yaziid=10383>, 15.02.2007.

⁴³ <http://turk.internet.com/haber/yazigoster.php3?yaziid=10383> 15.02.2007

zaman kefeye gidip internete girebilirim. Evde kısıtlayınca kefeye giderek bu sorundan kurtuluyorum.” Bir diğerk grup ise, aile yasaklarını olumlu bulmakta, diğerk yandan internet kullanımı üzerindeki inisiyatiflerini yitirmemek için kendi kendilerini kontrol etmeleri gerektiğini savunmaktadırlar. Bu gençlerden biri görüşlerini Şu Şekilde ifade etmektedir: “Aslında kendi kendimizi kontrol etmemiz uzun vadede bizim işimize yarar. Aileler fazla chat gibi Şeyler yaptığımız için bize bunları yasaklayabiliyorlar ama ileride gerçekten ihtiyacımız olduğunda bu imkânı kullanamayacağımızı düşünmüyoruz. Daha bir sene önce chatten başka bir Şey yapmazken, Şimdi web sayfası tasarımı ile uğraşıyorum. Şimdi chat yapıyorum ama kendimi sınırlıyorum”.

Gençlerin denetim konusundaki düşünceleri ise iki grup altında toplanmaktadır:⁴⁴

- İnternet üzerinde yasaklamalar yoluyla denetim sağlanmasını isteyenler,
- İnternetin bir özgürlük ortamı olduğunu ve yasaklamalar yerine toplumsal bilicin artırılması gerektiğini savunanlar,

Birinci düşüncüyü savunan öğrencilerin hepsi sosyo-ekonomik düzeyleri düşük ailelerden gelmekte olup, evlerinde kendi bilgisayar ve internet bağlantısına sahip değillerdir. Bu grup, internet konusunda bir deneyime sahip olmamaları nedeniyle medyadaki söylemlerden olumsuz etkilenmekte ve internete karşı olumsuz bir tutum sergilemektedirler. Ülkemizin yarınlarının sorumluluğunu taşıyacak gençlerimizin, internet hakkında yanlış önyargılar geliştirmesinin engellenmesi hızla gelişen bu teknolojiyi ülkemizdeki geleceği açısından önem arz etmektedir. Bu noktada, okullarda düzenlenecek seminerler ve medyada yayınlanacak programlar, gençlerin internet ile doğru bir biçimde tanıştırılarak bilgilenmelerinin sağlanması açısından olumlu bir adım olacağı kanısı internet otoriteleri tarafından belirtilmektedir.

İkinci gruptaki öğrenciler, internetin özgürlük olduğunu ve internet ortamında yapılacak yasaklamaların internetin doğasına aykırı olduğunu savunmaktadırlar. Bu alana ait sorunların toplumsal bilincin artırılması gibi uzun vadeli bir çalışmaya ile çözülebileceğine inanmaktadırlar. Gençler bu tür yaklaşımın gerçek çözüm olduğuna inanırken, bu uygulamanın ne kadar zor olduğunun da farkındadırlar.

---

⁴⁴ <http://kurul.ubak.gov.tr/calistay/calis02.html>, (06.01.2007).

Bu gruptaki gençlerin, internet kullanımını konusunda olgun bir kültür geliştirdiği ise altı çizilmesi gereken bir noktadır. Bu özellikleri ile internet hakkında bilgisi olmayan gençler için eğitici bir rol üstlenebilirler.⁴⁵

Aşırı sınırlama ve yasaklama daha zararlı sonuçlar doğurmaktadır. Çocuk otokontrolünü geliştiremiyor. Dıştan denetimli kişiler çoğu zaman aldatmaya meyilli olabilirler. Bu çocuklar daha sonra sağlıklı bir internet kullanıcısı olamamaktadırlar. Görüldüğü gibi, çocukların teknoloji bağımlılığı geliştirmeleri, denetimsiz kullanımda kendileri için zararlı olabilecek ve özümsemeye hazır olmadıkları bilgi ve materyale maruz kalmalarına neden olabilmektedir. Özellikle 16 yaşın altındaki çocuklar için bu risk daha büyüktür. Çünkü herhangi bir konuda aldıkları bilgileri nasıl değerlendireceklerini bilemezler ve bu da onların duyu, bilinç ve davranış düzeyinde olumsuz etkiler yaratabilir.⁴⁶

Çocukları, gelecekteki ruhsal yaşamlarını olumsuz etkileyecek bu bilgi bombardımanından koruyacak yasal düzenlemeler henüz hiçbir ülkede yapılmamıştır.⁴⁷

Radyo ve Televizyon Kurulu'nun çocukların internet güvenliği için hazırladığı filtreleme programını ücretsiz bilgisayarlarına indirmeleri sağlanmıştır.⁴⁸

2.5.1. İnternet Kafeler

İnternet kafeler, internet erişiminin Mc Donalds'ları olarak adlandırmaktadır. En yoksul semtlerde bile sanal dünyanın bu gözde mekânlarına rastlamak mümkündür. Chat'leşme, gençler arasında yeni bir iletişim dili olmuştur. Teknolojiye sıcak bakmayan bireyler bile bilgisayardaki muhabbetin büyümesine kendilerini kaptırmış görünmektedirler.⁴⁹

İnternet'in çeyrek asırlık zaman diliminde baş döndürücü bir şekilde hayatın her alanında yerini alması ile birlikte, internet olgusunun ülkemizdeki yansımalarından biri de, iktisadi ve sosyal yapımıza yeni bir sektör olarak giren ve sayıları her geçen gün artan internet

⁴⁵ <http://kurul.ubak.gov.tr/calistay/calis02.html>, (06.01.2007).

⁴⁶ Yargıç, İlhan. Siz Neye Bağımlısınız?, Popüler Psikiyatri Dergisi, Kasım-Aralık 2005/06 Sayı 28.s:28-32

⁴⁷ Yalçın,Nursel.İnterneti Doğru Kullanıyor Muyuz? İnternet Bağımlısı Mıyız? Çocuklarımız ve Gençlerimiz Risk Altında Mı? Makalesi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2003.

⁴⁸Sabah, "RTÜK'ün filtre programını 152 bin kişi indirdi",01 Nisan 2007.

⁴⁹ Reinhardt, A. "The McDonald's of Net Access?", 2001.

kafeler olmuştur. İnternet kafelerin, bilgi toplumuna giden yolda etkili bir şekilde toplum hayatında değerlendirilebilmesi gerekmektedir.

Son yıllarda internet'in başında yoğun zaman geçirilmekte, internet'e bağlı bilgisayarların bulunduğu salonların sayısı sürekli artmaktadır. Ancak, internet'e bağlı bilgisayarların bulunduğu salonlar, giderek birkaç sene önceki oyun salonlarına dönüşme yolundadır.⁵⁰

İnternet kafeler şu an Türkiye'de ağırlıklı olarak bir eğlence ve zaman öldürme aracı olarak algılanmakta ve daha çok çocuklar ve gençlere hitap etmektedir.⁵¹

Lise Öğrencilerinin İnternet Kullanma Koşulları İle Yeterlik Düzeyleri ve Öğrencilerin İnternet Kafelere Gitme Koşulları konulu araştırmada İzmirli gençlerin internete ilgisinin yüksek olduğunu ancak ailelerin, okul ve öğretmenlerinin bu ilgiye duyarız olduğunu ortaya koymuştur.⁵²

Türkiye'de, henüz kişisel bilgisayar kullanımı gelişmediğinden, bilgisayar kullanıcılarının ortak adresi internet kafeler oluyor. Basık ve karanlık ortamlarda, sigara dumanları altında, insanlar internetin nimetinden faydalanmaya çalışıyorlar. Kafelerde yapılmaya çalışılan düzenlemeler; her gün yeni kararlar alınıp, uygulanmak için yürürlüğe girmektedir.

Sanal dünyanın, kişisel kullanıma sunulduğu internet kafelerde, bilgisayar dışındaki bütün elektronik ve mekanik eşyaların kullanıma sunulması, bilgisayarlarda oyun oynatılması, internet üzerinden zararlı yayın yapan internet sitelerine girmek, kumar, bahis ve pornografik siteleri kullanmak, devletin bölünmez bütünlüğünü ve anayasal düzeni yıkmaya yönelik yayın yapan sitelere erişim, lisanssız ve denetim pulu olmayan her türlü film, yazılım, bilgisayar oyununu, çoğaltmak ve satışa sunmak, sayılan yasaklar arasındadır.

Kafelerin açılış ve kapanış saatlerinin valilik tarafından onaylanıp belediyeler tarafından belirlenmesi gerekmektedir. Sabah saatlerinden, 24.00'a kadar açık olan kafelerde hatta

---

⁵⁰ Türkmenoğlu, B., "Eğitim Faaliyeti Hangi Düzeyde?" , Akşam, 15 Mart 2000.

⁵¹ Andiç, Y., İnternet Kafeler Nereye Gidiyor? VIII. "Türkiye'de İnternet" Konferansı. 19–21 Aralık 2002. İstanbul

⁵² Bakay, M.Emin, "Lise Öğrencilerinin İnternet Kullanma Koşulları ile Yeterlik Düzeyleri ve Öğrencilerin İnternet Kafelere Gitme Koşulları" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2001.

bazen kapalı kapılar ardından 24 saat boyunca açık olan kafelerde mevcuttur. Bütün bu kurallar varken ve bu kurallara riayet edildiğinde internetin bir zararının olmadığı görülüyor. İnternet kafelerde de hayatın her alanında olduğu gibi kural ihlalleri yaşanmakta; kafe işletmecileri daha çok para kazandıran bilgisayar oyunlarını tercih etmektedirler.

2.6. İnternet ve Oyun

Akranlarla etkileşim ortamında önemli bir yeri olan konu da oyundur. Oyun çocuğu hayata hazırlayan bir faaliyettir. Oyun çocuğun sosyalleşmesine yardımcı olur.⁵³

Oyun oynamaya başlayan çocuk, bütün gerçek dünyayla bağını koparıyor. Fizyolojik ve psikolojik olarak oyuna yoğunlaşıyor. Oyunu üretenin tasarladığı karakterlerden biri oluyor. Hatta bu kahramanla özdeşleşerek oyundan kalktığında kendini de öyle sanacaktır. Oyunun kuralları ve oyunda kazanmak için gerekenlerden başka hiçbir şey düşünmüyor.⁵⁴

2.6.1. Öğrenmeye Yönelik Oyunlar

Bilim adamları bilgisayar oyunları ile çocuk, genç ve erişkinlerde dikkat ve konsantrasyonun arttığını belirtmektedirler. Özellikle hiperaktif çocuklarda tedavi edici değere sahiptir.

Dikkat eksikliği çeken, hiperaktif çocuklar aceleci ve sabırsızdırlar, kıpır kıpırdırlar. Kafa yoran işlerden sıkılır ve kaçarlar. Kitap başında oturamadıkları için dersi izleyemedikleri için zekalarını kullanamazlar. Dikkatini toplamakta zorluk çeken küçük büyük herkes için bilgisayar oyunları tedavi amacıyla kullanılabilir.

Bilgisayar oyunlarının en önemli riski şiddet kullanımını teşvik etmesidir. Özellikle çocuklarda yanlış değer yargıları ve tutumlar oluşturmasına ve saldırganlığa neden olabilmektedir. Ancak bilgisayar oyunları da televizyon gibi bir araçtır. İyi yönde kullanılırsa teknolojinin olumlu bir kazanımı olur.⁵⁵

---

⁵³ Aydın, Betül, Çocuk ve Ergen Psikolojisi, Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 1997, S.128

⁵⁴ Erdoğan, Arzu, Gökyüzü Eğitim Kurumları Bülteni-II, 2007, S.8-10.

⁵⁵ http://www.mcatürk.com/mca_icerik_detay.php?icerikid=280, (02.02.2007).

Beyin dalgalarının ölçümü ile ilgili yapılan tekniklerde çocuk joystick'le oynarken beyin dalgaları ölçülüyor. Oyun esnasında dikkat arttığını gösteren yüksek frekanslı dalgalar beyi tarafından daha çok üretiliyor. Bunun da tedavi edici etkisi var.

Çocuk dikkatini topladığını hissettiğin de konsantrasyonu öğreniyor. Güzel bir kontrol ve üstünlük duygusuna sahip oluyor. Beyin yüksek frekanslı dalga üretmeyi yani dikkatli olmayı öğreniyor.

Hiperaktif çocuklarda ve stresli erişkinlerde sakinlik kazandırıyor. En önemlisi de stresli oyun esnasında gergin anlarda soğukkanlı kalma becerisi kazanılıyor.⁵⁶

Bu beceriyi öğrenmek ve güçlendirmek aceleci, sabırsız olan hiperaktifler de tedavi edici değere sahiptir. Ayrıca bellek, sıralama, tasnif etme becerilerini problem çözme yeteneğini artırması da önemli kazanımları arasındadır.

Anne ve babaların en çok dikkat edecekleri şey yasaklamak yerine yönlendirmek, kısıtlamak yerine seçenekler sunmaktır.

Çocuğun tek ilgisinin bilgisayar olması sakıncalıdır. Ama bilgisayarı zihnini geliştirmekte kullanmakta çocuğun akademik başarısında önemlidir.

Şu da unutulmamalıdır ki; aile içindeki şiddet bilgisayardaki şiddetten daha zararlıdır.⁵⁷

2.6.2. Online Oyunlar

Çevirim içi (online) oyunlar; aynı zamanda birçok kişinin aktif olarak oynadığı oyunlardır. Özellikle ergen yaş grubundaki öğrenciler Knight online oyununu saatlerce oynamaktadırlar.

Knight online, çocuklarda para kazanma, sürekli başarı elde etme hırsını yaratmakta, oyunda kullanılan silahları satın almak için para da harcatmaktadır. İnsanlar ve Orclar

---

⁵⁶ http://www.mcatürk.com/mca_icerik_detay.php?icerikid=280, (02.02.2007).

⁵⁷ http://www.mcatürk.com/mca_icerik_detay.php?icerikid=280, (02.02.2007).

ırklarının kıyasıya savaşmaktadır. Sanal evrende bir karakter oluşturup, çeşitli yetenekler ve güçlerle en üst seviyeye ulaşmak hedeflenmektedir. Seçilen karakterlerle yaratıklar öldürülmekte ve sanal para, eşya ve puan kazanılmakta ve daha güçlü özellikler elde edilmektedir. Belirli bir sonu olmaması nedeniyle bağımlılık söz konusu olabilmektedir. Oyunlarda korkunç yaratıklarla, başka korkunç varlıkları öldürdükçe rütbenizin arttığı, arttıkça daha kolay adam öldürebildiğiniz, yalan dolanla başkalarından çaldığınız silahlarla oynanan oyun, üyesi olduğunuz klanla özdeşleşme, hırsızlık, öldürme gibi davranışları yaptıkça rütbe kazanılan suç işlemeyi özendiren mafyavari oyunlar ve bu oyunlarda hızlı yükselmek için gümüş ve altın gibi paralı üyelikle belli başlı internet risklerinden olan kumara özendirilmektedir.⁵⁸

Bilgisayar oyunları yada internet üzerinden sunulan içerik çok renkli, hızlı, görsel ve işitsel efektler tarafından zenginleştirilmiş olduğu için çocuğun ya da gencin, bilgisayar başında keyifli uzun zaman geçirmesine yardımcı oluyor. Bu da günlük sıkıntılar ya da sorunlardan uzaklaşmak isteyen çocuk ve gençleri bilgisayar başına çekiyor.⁵⁹

Bilgisayarların yaygınlaşması, bilgisayar oyunlarının çoğalması çocukları bilgisayar başına çekti. İnternetin günlük yaşama girmesiyle sanal ortamda iletişim olanaklarının artması hepimizi ve çoğunlukla da çocukları bilgisayar başına adeta bağladı. Bilgisayarların yalnızca chat (sohbet), oyun, surf (internette gezinti) amacıyla kullanılması ise anne babaları endişelendirmeye başladığı artan bir biçimde gözlemlenmektedir.

---

⁵⁸ Erdoğan, Arzu, a.g.m., S.8-10.

⁵⁴ Gürçay, Cemile,- Kümbül, Burcu, İnternetin Sosyal ve Psikolojik Etkileri:İnternet Sosyal İzolasyon Yaratan Bir Bağımlılık mı? Bilişim Toplumuna Giderken Psikoloji, Sosyoloji ve Hukukta Etkiler Sempozyumu, S.165-170

BÖLÜM III

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE ANALİZİ

3.1 Araştırma Yöntemi

Bu bölümde, araştırma yöntemi, araştırmanın anakitle ve örnekleme, veri toplama aracı, aracın uygulanması ve elde edilen verilerin değerlendirilmesi, kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler yer almaktadır.

Bu araştırmada internet'in bilgiye ulaşma, araştırma yapma vb. doğru amaca yönelik olarak kullanılmamasının sonucunda ortaya çıkan, ergenlerin yaşamlarında yarattığı sorunlar ve bunların öğrenmelerine etkisine bakılmaktadır.

Bu araştırmanın temel amacı, ergenlik dönemindeki öğrencilerin öğrenme isteksizliğinin internet kullanma amaç ve oranlarıyla ilişkilendirmektir.

Bu çalışmada farklı bir yaklaşım kullanılmıştır. Öğrencilerin öğrenmelerine engel teşkil edecek değişkenlerle internet kullanımları araştırılarak anket yoluyla saptanmaya çalışılmıştır.

Araştırma süresi 2006-2007 bahar yarıyılı ile sınırlıdır. İstanbul İli içindeki bazı kamu ve özel ilk ve orta dereceli okullardaki 6.sınıftan 11. sınıfa kadar olan öğrenci grubu ile sınırlı tutulmuştur.

Bu araştırmada genel tarama metodu kullanılmış ve anket uygulanmıştır. Elde edilen bulgular raporlaştırılmıştır.

3.2 Ana kitle, Örnekleme

Araştırmanın örneklemini İstanbul İli'ndeki ilk ve orta dereceli resmi ve özel okullardaki 428 öğrenci oluşturmuştur. Anketlerin uygulanmasında random (tesadüfi) örnekleme metodu kullanılmıştır.

Harmantepe İlköğretim Okulu'ndan 21 kız öğrenci, 16 erkek öğrenci olmak üzere toplam 37 öğrenci, Altınyıldız İlköğretim Okulu'ndan 36 kız öğrenci, 42 erkek öğrenci olmak üzere toplam 78 öğrenci, İsmail Tarman İlköğretim Okulu'ndan 14 kız öğrenci, 18 erkek öğrenci olmak üzere toplam 32 öğrenci, Hamiyet Gerçek İlköğretim Okulu'ndan 20 kız öğrenci, 17 erkek öğrenci olmak üzere toplam 37 öğrenci, Selçuk Meslek Lisesi'nden 47 kız öğrenci, 26 erkek öğrenci olmak üzere toplam 73 öğrenci, Sabancı Anadolu Lisesi'nden 16 kız öğrenci, 20 erkek öğrenci olmak üzere toplam 36 öğrenci, Yenilevent Lisesi'nden 14 kız öğrenci, 21 erkek öğrenci olmak üzere toplam 35 öğrenci, Özel İstek Atanur Oğuz Okulları İlköğretim kısmından 20 kız öğrenci, 15 erkek öğrenci olmak üzere toplam 35 öğrenci, Özel Ata Lisesi'nden 17 kız öğrenci, 13 erkek öğrenci olmak üzere toplam 30 öğrenci, Özel Koç Lisesi'nden 16 kız öğrenci, 19 erkek öğrenci olmak üzere toplam 35 öğrenciye uygulama yapılmıştır.

Anket çalışmasına katılan öğrencilerin anket sorularını yanıtlamaları gönüllü ve içtenlikle cevap verdikleri kabul edilmiştir.

3.3 Veri Toplama Yöntemi ve Anket

Araştırmanın kuramsal çerçevesi literatür taraması yolu ile yapılmıştır. Araştırmada uygulanan anketler frekans ve yüzde dağılımı yapılarak veriler değerlendirilmiştir.

Araştırmanın verileri EK 1'de örneği bulunan anket ile toplanmıştır. Verileri toplamak için anket soruları hazırlayan kişi tarafından oluşturulmuştur. Anket soruları hazırlanırken bu konuda yapılmış araştırmalardan, tezlerden, bu konuda sorun yaşayan öğrencilerden anket için sorular alınarak yeniden düzenlenmiştir. Anket soruları hazırlanıp önce küçük bir grup öğrenci üzerinde denenmiştir. Anlaşılmayan ve yanlış anlaşılmaya yol açacak sorular ve cevap şıkları yeniden düzenlenmiştir.

Anket çoğaltılarak gerekli yasal izin alındıktan sonra ilgili okullara gidilerek yapılmıştır. Anketin okullarda uygulaması anketi hazırlayan tarafından gerçekleştirilmiştir. Her okulda tesadüfi seçilen sınıflarda anketler isimsiz olarak uygulanmıştır. Okullarda uygulama yapılırken Rehberlik ders saatleri seçilmiştir.

Ankette 58 soru bulunmaktadır. 1'den 4. soruya kadar öğrenci profil bilgilerini içermektedir. 5. sorudan 9. soruya kadar ise öğrencilerin internet kullanmaya ilişkin çok seçenekli soruları kapsamaktadır. 9. sorudan 12. soruya kadar ise cevaplar evet hayırlıdır. 12. sorudan 16. soruya kadar çok seçenekli sorular bulunmaktadır. 16.,17. ve 19. sorular evet hayırlıdır. 18., 20., ve 21. sorular çok seçeneklidir. 22. sorudan 26. soruya kadar evet ve hayır cevaplarını içeren sorulardır. 27. sorudan 30. soruya kadar seçenekli sorular bulunmaktadır. 30. sorudan 41. soruya kadar evet hayır cevaplarını içeren sorulardır. 42. soru çok seçenekli olup, 46. soruya kadar evet hayır cevaplıdır. 46. soru çok seçenekli olup, 57. soruya kadar evet hayır yanıtını içeren sorulardan oluşmaktadır. 57. sorudan 59. soruya kadar ise açık uçlu sorular bulunmaktadır.

3.4 Verilerin analizi

Anket aracılığıyla toplanan verilerin çözümlenmesine geçmeden önce öğrenciler tarafından doldurulan anket formları tek tek incelenmiştir. Araştırmada kullanılan eksik veya hatalı doldurulan anketler değerlendirme dışı tutulmuştur. 12 kız öğrenci ve 10 erkek öğrenci olmak üzere toplam 22 öğrencinin anketi iptal edilmiştir. Toplanan anketler okullara ve sınıflara göre gruplandırılmıştır. Uygun olan anketler numaralandırılmış ve bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Her okul düzeyinde uygulanan anketler ayrı ayrı değerlendirilerek frekans analizleri yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar tablolaştırılarak verilerin değerlendirilmesi bölümünde yorumlanmıştır.

3.5 Verilerin Değerlendirilmesi

Bu bölümde, toplanan verilerin araştırmanın amacına uygun olarak işlenmesi ve verilerin çözümlenmesi sonucu oluşan bulgular vardır. Bulgulara uygun olarak yorumlar yer almaktadır.

Ankette yer alan sorulara verilen cevaplar tablolaştırılarak yorumlanmıştır. Bu araştırmada özel okullar ve resmi okullar arasında bir karşılaştırma yapılmamıştır. Ayrıca ilköğretim ile lise eğitim düzeyinde ve yaş grupları arasında da bir kıyaslama yapılmamıştır.

3.5.1 Öğrenci Profiline Değerlendirilmesi

Bu kısım, öğrencilerin cinsiyetleri, yaş grupları, eğitim düzeyleri ve buldukları sınıfları içermektedir.

Tablo 3.5.1.1 Kız ve erkek öğrencilerin okullara göre dağılımı

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
K	21	57	36	47	14	44	20	54	47	64	16	44	14	17	20	57	17	57	16	46	221	52
E	16	43	42	53	18	56	17	46	26	36	20	56	21	83	15	43	13	43	19	54	207	48
T	37	100	78	100	32	100	37	100	73	100	36	100	35	100	35	100	30	100	35	100	428	100

Bu tabloda ankete katılan kız ve erkek öğrencilerin buldukları okulları göstermektedir. Ankete katılan öğrencilerin % 52'sini kızlar, % 48'ini ise erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Farklı okullarda eğitim yapan öğrenciler bulunmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin oranı her iki cinsiyet açısından birbirine yakındır.

Tablo 3.5.1.2 Öğrencilerin yaş gruplarının okullara göre dağılımı

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
11-13	37	100	49	63	32	100	23	62	0	0	0	0	0	0	35	100	0	0	0	0	176	41
14-16	0	0	29	37	0	0	14	38	39	53	0	0	5	14	0	0	30	100	10	29	127	30
17-19	0	0	0	0	0	0	0	0	34	47	36	100	30	86	0	0	0	0	25	71	125	29

Tablo 3.5.1.2'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin % 41'i 11 ile 13 yaş grubunda, % 30'u 14 ile 16 yaş grubunda, % 29'u ise 17 ile 19 yaş grubunda yer almaktadır. Ergenlik dönemi için en önemli yaş grubunu temsil etmektedir.

Tablo 3.5.1.3 Öğrencilerin buldukları eğitim kademesi

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınıydız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İ.Ö	37	100	78	100	32	100	37	100	0	0	0	0	0	0	35	100	0	0	0	0	219	51
L	0	0	0	0	0	0	0	0	73	100	36	100	35	100	0	100	30	100	35	100	209	49

Tablo 3.5.1.3’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 51’ni ilköğretim düzeyindeki öğrenciler, % 49’unu ise lise düzeyindeki öğrenciler oluşturmaktadır. Her iki eğitim düzeyinde de resmi ve özel okullara giden öğrenciler bulunmaktadır.

Tablo 3.5.1.4 Öğrencilerin devam ettikleri sınıf düzeyleri

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınıydız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
6	37	100	47	60	32	100	13	35	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	129	30
7	0	0	31	40	0	0	13	35	0	0	0	0	0	0	35	100	0	0	0	0	0	0	79	18
8	0	0	0	0	0	0	11	30	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11	3
9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	30	100	5	15	35	8	8	
10	0	0	0	0	0	0	0	0	45	62	36	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	81	19
11	0	0	0	0	0	0	0	0	28	38	0	0	35	100	0	0	0	0	30	85	93	22	22	

Tablo 3.5.1.4’te görüldüğü gibi öğrencilerin % 30’unu ilköğretim 6. sınıf öğrencileri, % 18’ini ilköğretim 7.sınıf öğrencileri, % 3’ünü ilköğretim 8.sınıf öğrencileri, % 8’ini lise birinci sınıf öğrencileri, % 19’unu lise ikinci sınıf öğrencileri, % 22’sini lise son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Örnekleme grubu her düzeydeki öğrenci grubunu temsil etmektedir. Öğrencilerin buldukları sınıf düzeyleri arasında bir karşılaştırma yapılmamıştır.

3.5.2 Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi

Bu kısımda, öğrencilerin interneti ne kadar zamandır ve nereden kullandıkları, bilgisayarda güvenlik, bağlanma türü, hafta içi ve hafta sonu ne kadar saat interneti kullandıkları, interneti ne amaçla kullandıkları, ne tür siteleri kullandıklarını öğrenmeye yönelik soruları kapsamaktadır.

Tablo 3.5.2.1 Öğrencilerin internete bağlanma süresi

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınıyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
a	14	38	35	45	8	25	6	16	7	9	0	0	9	26	19	54	1	3	0	0	99	23
b	8	22	10	13	4	13	2	5	15	21	0	0	7	20	6	17	1	3	0	0	53	13
c	11	30	23	29	17	53	19	52	19	26	32	89	14	40	9	26	21	70	28	80	193	45
d	4	10	10	13	3	9	10	27	32	44	4	11	5	14	1	3	7	24	7	20	83	19

Tablo 3.5.2.1’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 23’ü internete bir yıldan az süredir, % 13’ü bir yıldır, % 45’i bir yıldan fazla süredir bağlandıkları görülmektedir. % 19’luk bir kısmı ise yaklaşık 5 ile 7 yıl kadar bir süredir internete bağlandıklarını diğer şıkkında yazılı olarak belirtmişlerdir.

Genç ergenlerin hiç de azımsanamayacak bir süredir internetle tanışık olduğu görülebilir. İnternete bağlanma süresi giderek küçük yaşlara inmektedir. Küçük yaşlardan itibaren fizyolojik ve psikolojik olarak getireceği sıkıntılarda artabilecektir.

Tablo 3.5.2.2 Öğrencilerin internet kullanımını ilk öğrendikleri yer bakımından dağılımları

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
a	4	11	8	10	3	9	2	5	9	12	1	3	1	2	5	14	3	10	2	6	38	8
b	4	11	6	8	0	0	3	8	8	11	2	6	8	23	2	6	2	7	3	8	38	8
c	2	5	1	2	0	0	0	0	1	1	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	5	2
d	8	22	24	31	14	44	13	35	10	14	0	0	9	26	11	31	8	27	14	40	111	26
e	2	5	4	5	0	0	1	3	0	0	0	0	2	6	2	6	3	10	1	3	15	4
f	1	3	8	10	0	0	2	5	5	7	10	27	2	6	9	26	1	3	2	6	40	9
g	16	43	23	29	6	19	16	44	40	55	22	61	13	37	5	14	13	43	12	34	166	39
h	0	0	4	5	9	28	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	0	0	1	3	15	4

Tablo 3.5.2.2’de, öğrencilerin % 8’i interneti kullanmayı okulda öğrendikleri, yine % 8’inin interneti kullanmayı internet kafede öğrendikleri, % 2’sinin kurstan öğrendiği, % 26’sının aileden öğrendiği, % 4’ünün okuldaki arkadaşlardan öğrendiği, % 9’unun okul dışındaki arkadaşlardan öğrendiği, % 39’unun kendi kendine internet kullanmayı öğrendiği, % 4’ünün ise başka şekillerde öğrendikleri görülmektedir.

Bilgisayar derslerinin okullarda zorunlu ders olarak müfredata konması öğrencilerin öğrenmelerini olumlu yönde etkileyecektir. Öğrenciler eğitim- öğretim sayesinde daha bilinçli kullanıcı olabileceklerdir.

Öğrenciler isteyince kendi çabalarıyla neleri başarabilecekleri anlaşılabilir. Kendi kendilerine öğrenen öğrencilerin kendi istekleri olduğunda neler yapabileceği anlaşılabilir.

Tablo 3.5.2.3 Öğrencilerin internete bağlanma yerleri

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
a	17	46	36	46	26	81	31	53	50	68	35	81	25	56	34	55	30	83	33	68	317	62
b	8	22	7	9	0	0	7	12	0	0	3	7	0	0	19	31	0	0	4	8	48	9
c	10	27	10	13	6	19	15	25	8	11	5	12	15	33	9	14	6	17	10	20	94	18
d	2	5	25	32	0	0	6	10	15	21	0	0	5	11	0	0	0	0	2	4	55	11

Tablo 3.5.2.3'te görüldüğü gibi öğrencilerin % 62'si internete evden bağlanmakta, % 9'u okuldan bağlanmakta, % 18'i kafelerden, % 11 ise diğer yerlerden internete bağlandıkları anlaşılmaktadır. Bu soruyu öğrenciler birden çok şıkkı işaretleyerek cevaplamışlardır.

İnternet kullanımının okullarda daha az olması bu yaş döneminde var olabilecek tehlikeleri de beraberinde getirmektedir.

Aile kontrolü ve denetiminden uzak olan genç etrafındaki diğer arkadaş ve kişilerin etkisinde kalabilir.

Tablo 3.5.3.4 Öğrencilerin interneti kullanmayı tercih ettikleri ortam

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
a	16	43	47	52	30	94	31	84	50	60	32	82	29	74	31	69	30	88	33	65	329	68
b	11	30	9	10	1	3	4	11	10	12	1	3	2	5	5	11	0	0	7	14	50	10
c	9	24	29	32	0	0	0	0	8	10	5	12	8	21	9	20	4	12	8	15	80	16
d	1	3	5	6	1	3	2	5	15	18	1	3	0	0	0	0	0	0	3	6	28	6

Tablo 3.5.3.4'de görüldüğü gibi öğrencilerin % 68'i interneti evde kullanmayı tercih ettiklerini, % 10'u interneti okulda kullanmayı tercih ettiklerini, % 16'sını interneti kafede kullanmayı tercih ettiklerini ve % 6'sını interneti diğer mekanlarda kullanmayı tercih ettikleri görülmektedir.

Bu soruyu öğrenciler birden çok şıkkı işaretleyerek cevaplamışlardır. Öğrenciler ev ortamının sessiz, güvenli, rahat, erişim hızının daha yüksek olması gibi nedenlerden dolayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin kafeleri ise arkadaşlarıyla birlikte aynı mekanda bulunma, oyun çeşitlerinin çok olması gibi nedenlerden tercih etmektedirler. Ayrıca eve gelecek olan yüklü telefon paralarını azaltarak aile içi çatışmaları aza indirmek, kendi kullanım sürelerini kısıtlamamak ve internet kafedeki ağ grubuyla birden fazla kişiyle oyun oynamak şeklinde sıralanabilir. İnternet kafe ortamı yeni arkadaşlıklar sağlayan sosyal bir çevre haline geldiği anlaşılabilir.

Tablo 3.5.2.5 Öğrencilerin bilgisayarlarında açılış şifresinin bulunup bulunmama oranı

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.Ö		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	15	41	29	38	16	50	13	35	28	39	12	33	10	28	16	46	12	40	17	49	168	40
h	22	59	49	62	16	50	24	65	45	61	24	67	25	72	19	54	18	60	18	51	260	60

Tablo 3.5.2.5’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 40’ı evlerindeki bilgisayarlarında açılış şifresini kullandıkları, % 60’ı ise evlerindeki bilgisayarlarında açılış şifresini kullanmadıkları belirlenmiştir.

Öğrencilerin interneti evde kullanmayı tercih ettikleri % 68 oranında olduğu da göz önüne alınacak olursa, özellikle çalışan ailelerin bilgisayarlarına açılış şifresi koyabilirler. Böylece öğrencinin ne kadar süre interneti kullandıklarını kontrol edebilirler. Öğrencinin evdeki zamanının tamamını internetin başında geçirmesi kısıtlanarak, öğrenmeye, derslerine, ödevlerine de zamanını etkili bir biçimde ayırabilecektir.

Tablo 3.5.2.6 Öğrencilerin bilgisayarlarında engelleyici filtre bulunup bulunmama oranı

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	11	30	48	61	18	56	20	54	23	31	9	25	17	49	16	46	10	33	11	31	183	43
h	26	70	30	39	14	44	17	46	50	69	27	75	18	51	19	54	20	77	24	69	245	57

Tablo 3.5.2.6’da görüldüğü gibi öğrencilerin% 43’ü bilgisayarlarında argo, kumar, cinsel içerikli vb. sitelere karşı içerik engelleyici filtre programı kullandığı, % 57’si bilgisayarlarında argo, kumar, cinsel içerikli vb. sitelere karşı içerik engelleyici filtre programı kullanmadığı anlaşılmaktadır.

Ebeveynlerin çocuklarının internette ziyaret ettiği siteleri denetlemediği anlaşılmaktadır. İnternet şirketleri de değişik filtre sitemleri ile anne ve babalara yardımcı olarak çocukların zararlı yayınlara ulaşması engellenmektedir.

Radyo ve Televizyon Kurulu’nun çocukların internet güvenliği için hazırladığı filtreleme programını ücretsiz bilgisayarlarına indirmeleri sağlanmıştır. Bu konuda ailelere bilgi verilmelidir. Anne-babalara da bilgisayar ve internet kullanmayla ilgili bilinçlendirmeye yönelik eğitim programları düzenlenerek yayınlanabilir.

Tablo 3.5.2.7 Kişisel bilgilerin güvenlik tehlikesinin bilinip bilinmemesi

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	15	41	58	74	15	47	28	76	52	71	33	93	29	82	27	77	24	80	35	100	316	74
h	22	59	20	26	17	53	9	24	21	29	3	7	6	18	8	33	6	20	0	0	112	26

Tablo 3.5.2.7’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 74’ü kişisel bilgilerin, resimlerin güvenli olmayan sitelerde paylaşımına açık olarak kullanılma tehlikesini bildiğini, % 26’sının ise kişisel bilgilerin, resimlerin güvenli olmayan sitelerde paylaşımına açık olarak kullanılma tehlikesini bilmediğini belirtmiştir.

Fotoğrafların tanımadıkları kişilere yollanması durumunda photoshop'la internetteki kötü sitelerden indirilen fotoğraflara monte edilebilme olduğu bilgisinin öğrenciler tarafından bilinmediği anlaşılabilir. Bu durumda okulda internet ve bilgisayar kullanmayı öğrenmek çok önemlidir.

% 26'lık bu tehlikelerden habersiz olan oran oldukça yüksektir. Öğrenciler kendi kendilerine, aileden, çevrelerinden bilgisayar ve interneti kullanmayı öğrenenler bu bilgiye sahip olmayabilirler. Bu noktada da görüyoruz ki bilgisayar ve internet kullanımının deneme yanılma yoluyla öğrenilmesi tehlikelere neden olabilmektedir.

Tablo 3.5.2.8 Öğrencilerin internete bağlanma türleri

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altmyıldız İ.Ö		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
a	20	54	55	71	25	78	30	81	55	80	34	94	33	94	30	86	29	97	35	100	346	81
b	15	41	11	14	1	3	3	8	18	20	1	3	2	6	2	6	0	0	0	0	53	12
c	2	5	12	15	6	19	4	11	0	0	1	3	0	0	3	9	1	3	0	0	29	7

Tablo 3.5.2.8'de, öğrencilerin % 81'inin internete bağlanma türü ADSL, % 12'sinin internete bağlanma türü telefonla, % 7'sinin ise kablosuz bağlantı, wireless, laptop ile bağlandığı görülmektedir.

ADSL bağlantısı sayesinde sınırsız internet propagandasıyla çok büyük bir hata yapıldığını görebiliriz.. Burada sınırsız olan bağlantı süresidir. Hâlbuki bu yaş grubundaki öğrenciler bundan hiçbir sınırın olmadığı anlamını çıkartabilmektedirler. İnternet kullanımının süresi ve sıklığının sınırsız bağlantı propagandası sebebiyle internetten düşmeyen gençler sosyal hayattan kopabilmekte, kişiliklerinin gelişmesinde asosyal bir boyut kazanmaktadırlar.

Bu nedenle 3.5.2.5'deki tabloyla bağlantılı olarak evdeki bilgisayarla açılış şifresinin kullanılması önemlidir. Aileler bu konuya daha dikkat etmelidirler. % 60 oranında bilgisayarda açılış şifresinin kullanılması eğitim öğretim ve ailelerin bilinçlenmesiyle artacaktır.

Tablo 3.5.2.9 Hafta içi öğrencilerin interneti kullanma saatleri

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.Ö		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
A	17	46	30	38	12	38	9	24	14	19	10	28	14	40	3	9	7	23	5	14	121	28
B	14	38	20	27	10	30	12	32	32	44	9	25	10	29	13	36	9	30	6	17	135	32
C	3	8	8	10	4	13	5	14	8	11	7	19	2	5	5	14	5	17	8	23	55	13
D	2	5	12	15	4	13	6	16	15	21	10	28	6	18	7	20	7	23	14	40	83	19
E	1	3	8	10	2	6	5	14	4	5	0	0	3	8	7	20	2	7	2	6	34	8

Tablo 3.5.2.9’da görüldüğü gibi öğrencilerin % 28’i hafta içi interneti 1 saatten az kullanmakta, % 32’si interneti 2-3 saat kullanmakta, % 13’ü interneti 4-5 saat kullanmakta, % 19’u interneti 6 saatten fazla kullanmakta, % 8’inin ise daha fazla interneti kullandıkları belirlenmiştir.

Ergenlik döneminde dışsal takip ve denetim çok önemlidir. Ailelerin bu noktada gençle kuracağı iletişim çok önemlidir.

Tablo 3.5.2.10 Hafta sonu öğrencilerin interneti kullanma saatleri

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.Ö		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
a	9	24	18	23	7	22	9	24	16	22	4	11	7	20	2	6	9	30	2	6	83	19
b	13	35	25	32	14	44	9	24	26	36	8	22	17	50	7	20	8	27	14	40	141	33
c	6	16	13	17	7	22	10	27	11	15	10	28	4	11	12	34	7	23	9	26	89	21
d	5	14	8	10	2	6	8	22	13	18	14	39	3	8	9	26	6	20	10	28	78	18
e	4	11	14	18	2	6	1	3	7	9	0	0	4	11	5	14	0	0	0	0	37	9

Tablo 3.5.2.10’da, öğrencilerin % 19’u hafta sonu interneti 1 saatten az kullanmakta, % 33’ü interneti 2-3 saat kullanmakta, % 21’i interneti 4-5 saat kullanmakta, % 18’i interneti 6 saatten fazla kullanmakta, % 9’unun ise daha fazla kullandıkları görülmektedir.

Tablo 3.5.2.9 ve Tablo 3.5.2.10'dan anlaşılacağı üzere öğrenciler interneti gündelik yaşamlarında aktif bir biçimde kullanma eğilimi içindedirler. Öğrencilerin hafta içinde ve hafta sonunda yaklaşık yarısından fazla bir oranda interneti uzun saatler kullandıkları anlaşılmaktadır. Ancak bir sonraki tablodan anlaşılacağı üzere yaklaşık % 45'inin ders amaçlı kullandığı görülmektedir.

Tablo 3.5.2.11 Öğrencilerin interneti kullanma amaçları

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınıyıldız İ.Ö		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
a	27	60	61	62	27	45	31	37	68	61	14	23	21	35	17	31	10	33	28	36	304	45
b	10	22	11	11	12	20	24	29	10	9	12	20	10	17	21	39	4	13	12	15	126	19
c	8	18	21	21	14	23	22	27	20	18	29	47	24	41	14	26	14	47	27	34	193	28
d	0	0	0	0	0	0	2	2	14	12	5	8	3	5	1	2	0	0	5	6	30	4
e	0	0	6	6	7	12	4	5	0	0	1	2	1	2	1	2	2	7	7	9	29	4

Tablo 3.5.2.11'de görüldüğü gibi öğrencilerin % 45'i interneti ders amaçlı kullanmakta, % 19'u oyun amaçlı kullanmakta, % 28'i eğlence amaçlı kullanmakta, % 4'ü iş amaçlı kullanmakta, % 4'ü farklı amaçlı kullanmakta oldukları anlaşılmaktadır. Bu soruyu öğrenciler birden çok şıkkı işaretleyerek cevaplamışlardır.

Tablo 3.5.2.12 İnternette her siteye girip girmeme oranları

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınıyıldız İ.Ö		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	11	30	33	42	10	31	20	54	46	63	32	89	26	74	9	26	25	83	31	89	243	57
h	26	70	45	58	22	69	17	46	27	37	4	11	9	26	26	74	5	17	4	11	185	43

Tablo 3.5.2.12'de görüldüğü gibi öğrencilerin % 57'si istedikleri her siteye girerken % 43'ü istedikleri her siteye girmemektedirler. Öğrencinin gezip dolaştığı web içeriklerini rapor eden yazılım programları kullanılması ebeveynlerin kontrolü için son derece önemlidir.

Tablo 3.5.2.6'da görüldüğü gibi, % 57 oranında filtre programlarının kullanılmadığı saptanmıştı. Ergen grubun dağılımına bakacak olursak istediği her siteye giren öğrenciler lise grubundandır. İlköğretim öğrencilerinin yani ön ergenlik döneminde istenen her siteye girme oranı daha düşük olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3.5.2.13 Öğrencilerin e-mail adreslerinin olup olmadığının oranları

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.Ö		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	25	68	53	68	29	91	30	81	69	94	36	100	32	91	32	91	26	87	35	100	367	86
h	12	32	25	32	3	9	7	19	4	6	0	0	3	9	3	9	4	13	0	0	61	14

Tablo 3.5.2.13'de, öğrencilerin % 86'sının e-mail adreslerinin olduğu, % 14'ünün e-mail adreslerinin olmadığı görülmektedir.

İnternette iletişim ve haberleşme kaynaklarının kolay, etkili ve hızlı olması nedeniyle öğrenciler e-mail adresi kullanmayı tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 3.5.2.14 Maillerin kontrol edilme sıklıkları

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.Ö		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
a	10	27	22	29	7	22	13	34	29	40	18	50	11	32	18	51	16	53	20	57	164	38
b	27	73	8	10	6	19	8	22	13	18	4	11	6	17	12	34	8	27	10	29	102	24
c	0	0	33	42	16	50	8	22	23	31	13	36	13	37	3	9	4	13	4	11	117	27
d	0	0	15	19	3	9	8	22	8	11	1	3	5	14	2	6	2	7	1	3	45	11

Tablo 3.5.2.14'te, öğrencilerin % 38'inin e-maillerini her gün kontrol ettiklerini, % 24'ünün e-maillerini iki günde bir kontrol ettiklerini, % 27'sinin e-maillerini haftada bir kontrol ettiklerini, % 11'inin ise farklı sıklıkta e-maillerini kontrol ettikleri görülmektedir.

Geçmişteki mektup, kart alıp atma alışkanlığının yerini elektronik haberleşme sistemi olan e-mailin almış olduğu görülmektedir.

İnternette aslında evimize gelen postaları, faturaları birçok evrağı almak ya da göndermek yeni ve hızlı bir alışkanlık olma yolundadır.

Tablo 3.5.2.15 Kendilerine ait bir web sayfasının olup olmama oranları

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarmın İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	8	22	19	24	6	19	7	19	15	20	7	20	4	11	9	26	7	23	4	11	86	20
h	29	78	59	76	26	81	30	81	58	80	29	80	31	89	26	74	23	77	31	89	342	80

Tablo 3.5.2.15’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 20’sinin kendilerine ait web sayfaları varken % 80’inin kendilerine ait bir web sayfası bulunmamaktadır.

Bu noktada öğrencilerin kurslarda ve okulda bilgisayar ve internet kullanmayla ilgili bilgileri öğrenmediğinden, aileden, kendi başlarına deneme yanılmayla öğrendiklerinden kaynaklanmakta olduğu görülebilir.

Web sayfa düzenlemek ayrıca ilgi, yetenek ve teknik bilgilere de sahip olmayı da beraberinde getirmektedir.

Tablo 3.5.2.16 Hazırlanmak istenen sitelerin konuları

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altunyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamîyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
a	24	39	62	43	29	38	18	30	47	40	1	2	15	23	13	23	3	8	4	10	216	31
b	21	35	31	21	20	27	20	34	15	13	9	19	12	18	21	38	7	21	4	10	160	23
c	16	26	41	28	22	29	17	29	37	31	33	70	27	40	18	33	22	63	28	66	261	37
d	0	0	4	3	2	3	0	0	18	15	4	9	9	13	2	4	0	0	4	10	43	6
e	0	0	7	5	2	3	4	7	1	1	0	0	4	6	1	2	3	8	2	4	24	3

Tablo 3.5.2.16'da görüldüğü gibi öğrencilerin % 31'i ders konusunda bir web sayfası hazırlamak isteyeceği, % 23'ü oyun konusunda bir web sayfası hazırlamak isteyeceği, % 37'si eğlence konusunda bir web sayfası hazırlamak isteyeceği, % 6'sı iş konusunda bir web sayfası hazırlamak isteyeceği, % 3'ü ise farklı konularda bir web sayfası hazırlamak isteyeceği görülmektedir. Bu soruyu öğrenciler birden çok şıkkı işaretleyerek cevaplamışlardır. Ödev hazırlama sitelerinin çoğunun üyeliklerinin ücretli olması öğrencilerin bu durumu iş olarak algılamalarını düşündürmektedir.

Tablo 3.5.2.17 İnternette kullanmayı tercih ettikleri siteler

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altunyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamîyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
a	27	39	68	37	32	34	31	35	69	44	33	28	26	30	28	33	17	29	29	28	360	34
b	19	28	42	23	28	29	29	33	27	17	23	19	19	22	21	25	12	20	20	19	240	23
c	9	13	43	23	23	24	18	20	41	26	39	32	27	31	26	31	20	33	29	28	275	26
d	14	20	18	10	11	12	6	7	14	9	12	10	10	11	4	5	0	0	11	11	100	10
e	0	0	5	3	1	1	2	2	5	3	12	10	0	0	2	2	8	13	10	10	45	4
f	0	0	8	4	0	0	3	3	1	1	1	1	5	6	3	4	3	5	4	4	28	3

Tablo 3.5.2.17'de, öğrencilerin % 34'ü internette ders içerikli siteleri kullandıkları, öğrencilerin % 23'ü internette oyun içerikli siteleri kullandıkları, öğrencilerin % 26'sı internette eğlence içerikli siteleri kullandıkları, % 10'u internette belgesel içerikli siteleri kullandıkları, % 4'ü internette cinsel içerikli siteleri kullandıkları, öğrencilerin % 3'ü internette farklı konulardaki siteleri kullandıkları görülmektedir.

Bu soruyu öğrenciler birden çok şıkkı işaretleyerek cevaplamışlardır. Okullarda derslerde verilen ödevler için hazırlanan sitelerin bulunması, öğrenmek istedikleri bilgilere çok kısa sürede ve kapsamlı olarak bulmaları nedeniyle öğrenciler okul ders ve ödevlerinde yararlanmak üzere interneti olumlu bir biçimde kullanmaya çalıştıkları görülmektedir.

Tablo 3.5.3.2’de de görüleceği gibi öğrenciler % 95 oranında ödev yaparken yararlanmaktadırlar.

Tablo 3.5.2.18 İnternet ortamında üye olunan herhangi bir grup olup olmadığı

OKUL	Harmantepe İ.Ö	%	Altınyıldız İ.O	%	İsmail Tarman İ.Ö	%	Hamiyet İ.Ö	%	Selçuk Meslek L.	%	Sabancı An.L.	%	Yenilevent L.	%	İstik Atanur Öğuz L.	%	Özel Ata L.	%	Özel Koç L.	%	genel toplam	%
e	14	38	13	17	25	78	18	49	36	49	32	89	12	34	21	60	11	37	23	66	205	48
h	23	62	65	83	7	22	19	51	37	51	4	11	23	66	14	40	19	63	12	34	223	52

Tablo 3.5.2.18’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 48’i internet ortamında herhangi bir gruba (haber, oyun, sohbet vb.) üyeyken, % 52’si internet ortamında herhangi bir gruba (haber, oyun, sohbet vb.) üye değildir.

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu sohbet odaları, haber grupları ve diğer interaktif servisler gibi, yabancılarla iletişim kurabilecekleri ortamları ziyaret ettikleri anlaşılmaktadır.

3.5.3. Öğrencilerin İnterneti Öğretimde Kullanmasına Yönelik Değerlendirilmesi

Bu kısım, öğrencilerin ödevlerini yaparken internetten yararlanma durumlarını, eğitim CD’leri kullanmaları, internet bilgilerinin güvenilirliği, okul başarısına etkilerini, internet bağlantısı yapıldığında ve yapılmadığında ne kadar süre ders çalışmaya zaman ayırdıklarını, kısaca interneti öğretimde kullanmaya yönelik soruları kapsamaktadır.

Tablo 3.5.3.1 Bilgisayarda eğitim CD’leri kullanıp kullanmama durumları

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınıydız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	18	49	43	56	26	81	20	54	44	60	6	17	20	58	10	29	10	23	13	37	210	49
h	19	51	34	44	6	19	17	46	29	40	30	83	15	42	25	71	20	77	22	63	217	51

Tablo 3.5.3.1’de, öğrencilerin % 49’u bilgisayarda eğitim CD’leri kullanırken, öğrencilerin % 51’i bilgisayarda eğitim CD’lerini kullanmadığını belirtmişlerdir.

Eğitim CD’leri yerine öğrenciler ücretsiz üye olabilecekleri, derslerini öğrenebilecekleri internet sitelerini kullanmayı tercih ettikleri görülebilir. Öğrenciler bu CD’ler için ayrıca para ödememeyi tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Dersleri, öğrencinin istediği konuları anlatan ücretsiz internet kanalları bulunmaktadır. Ayrıca bazı eğitim CD’lerini öğrencilerin grupça kopyalama ve çoğaltma imkanları bulunmaktadır.

Tablo 3.5.3.2 Ödevler yapılırken internetten yararlanıp yararlanılmama durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınıydız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	26	70	77	99	32	100	33	89	73	100	36	100	28	80	35	100	30	100	35	100	405	95
h	11	30	1	1	0	0	4	11	0	0	0	0	7	20	0	0	0	0	0	0	23	5

Tablo 3.5.3.2’de, öğrencilerin % 95’i ödevlerini yaparken internetten yararlanırken, % 5’inin ödevlerini yaparken internetten yararlanmadığı görülmektedir.

Ancak çevremizdeki öğrenciler bu hazır ödevleri hiç okumadan bilgisayardan çıktısını alarak okulda öğretmenlerine ödev, proje olarak verildiği de göze çarpmaktadır. Öğrencilerin bu davranışlarının bir alışkanlık olmaya başlamaması için öğretmenin yeniden verilen ödevi, projeyi sözel olarak öğrenciden ifade etmesi istenebilir. Öğrencilerin bilişim çağının kütüphanesi olarak interneti ödevleri yaparken yararlanmakta olduğu anlaşılabilir.

Tablo 3.5.3.3 İnternetteki bilgilerin güvenilir olma durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	19	51	63	80	22	69	29	78	60	82	23	63	28	80	30	86	28	93	21	60	323	75
h	18	49	15	20	10	31	8	12	13	18	13	37	7	20	5	14	2	7	14	40	105	25

Tablo 3.5.3.3'te, öğrencilerin % 75'i internetteki bilgilerin güvenilir olduğunu düşünürken, öğrencilerin % 25'i internetteki bilgilerin güvenilir olmadığını düşünmemektedirler.

Öğrenciler genellikle ders amaçlı kullanıp burada edindikleri bilgileri kullanmakta ve not almaktadırlar. Bu nedenle internetten ulaştıkları bilgilerin doğruluğuna inanmakta oldukları görülmektedir.

Tablo 3.5.3.4 İnternet kullanmanın okul başarısını etkileme durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	15	41	52	67	17	53	17	46	53	72	25	70	19	54	14	40	11	37	21	60	244	57
h	22	59	26	33	15	47	20	54	20	27	11	30	16	46	21	60	19	63	14	40	184	43

Tablo 3.5.3.4'te görüldüğü gibi öğrencilerin % 57'si internet kullanmalarının okul başarılarını etkilediğini belirtirken, % 43'ü internet kullanmalarının okul başarılarını etkilemediğini belirtmiştir.

Tablo 3.5.3.5'den de anlaşılacağı üzere internetin öğrencilerin okul başarılarına, derslerine olumsuz yönde etkilediği görülmektedir.

Tablo 3.5.3.5 İnternet kullanımının okuldaki başarıyı etkileme yönü

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	15	41	12	16	4	12	8	22	11	16	22	61	9	26	5	14	9	30	13	37	108	25
h	22	59	66	84	28	88	29	78	62	84	14	39	26	74	30	86	21	70	22	63	320	75

Tablo 3.5.3.5’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 25’i internet kullanmalarının okul başarılarını olumlu etkilediğini belirtirken, % 75’i internet kullanmalarının okul başarılarını olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Okul başarısının olumsuz yönde etkilenmesinin nedeni olarak, bilgisayarı amacı doğrultusunda kullanmama, zamanını etkin bir biçimde kullanamamaktan kaynaklanabilir. Ders çalışmaya gereği kadar zaman ayırmayan, zaman planlaması olmayan bir öğrencinin ders başarısı olumsuz etkilenebilir.

Tablo 3.5.3.6 İnternet bağlantısı yapıldığında ders çalışmaya ayrılan süre

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
a	8	22	15	20	2	6	5	13	18	24	22	61	6	18	11	31	12	40	13	37	112	26
b	12	32	40	51	15	47	24	65	34	47	12	33	21	60	16	46	12	40	17	49	203	48
c	11	30	12	15	6	19	7	19	16	22	2	6	4	11	3	9	2	7	3	9	66	15
d	5	13	10	13	5	16	0	0	5	7	0	0	3	8	1	3	3	10	0	0	32	7
e	1	3	1	1	4	12	1	3	0	0	0	0	1	3	4	11	1	3	2	6	15	4

Tablo 3.5.3.6’da görüldüğü gibi öğrencilerin % 26’sı internet bağlantısı yaptıklarında günde ders çalışmaya 1 saatten az süre ayırdığı, % 48’i internet bağlantısı yaptıklarında günde ders çalışmaya 2 – 3 saat süre ayırdığı, % 15’i internet bağlantısı yaptıklarında günde ders çalışmaya 4-5 saat süre ayırdığı, % 7’si internet bağlantısı yaptıklarında günde ders çalışmaya 6 saatten fazla süre ayırdığı, % 4’ü internet bağlantısı yaptıklarında günde ders çalışmaya daha uzun süre ayırdığı belirlenmiştir. Ders çalışmaya ayrılmayan bu uzun süreler öğrencilerin başarılarını olumsuz yönde etkilediği bir önceki tablodan da anlaşılmaktadır.

Tablo 3.5.3.7 İnternet bağlantısı yapılmadığında ders çalışmaya ayrılan süre

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
a	6	17	12	15	2	6	2	5	6	8	14	39	6	18	5	14	10	33	6	17	69	16
b	12	32	29	37	10	31	20	54	31	47	14	39	8	22	18	51	15	50	18	52	175	41
c	9	24	28	36	13	41	11	30	17	23	6	18	17	49	10	29	5	17	6	17	122	29
d	7	19	8	10	5	16	3	8	10	14	2	6	3	8	1	3	0	0	0	0	39	9
e	3	8	1	1	2	6	1	3	9	12	0	0	1	3	1	3	0	0	5	14	23	5

Tablo 3.5.3.7’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 16’sı internet bağlantısı yapmadıklarında günde ders çalışmaya 1 saatten az süre ayırdığı, % 41’i internet bağlantısı yapmadıklarında günde ders çalışmaya 2 – 3 saat süre ayırdığı, % 29’u internet bağlantısı yapmadıklarında günde ders çalışmaya 4-5 saat süre ayırdığı, % 9’u internet bağlantısı yapmadıklarında günde ders çalışmaya 6 saatten fazla süre ayırdığı, % 5’i internet bağlantısı yapmadıklarında günde ders çalışmaya daha uzun süre ayrıldığı belirlenmiştir.

Tablo 3.5.3.6 ve Tablo 3.5.3.7’den anlaşılacağı üzere internet bağlantısı yapılmadığında öğrenci ders çalışmaya daha fazla zaman ayrılmakta olduğu görülmektedir.

Tablo 3.5.3.8 Msn kullanımının yazı şeklinde bir değişiklik yapma durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	26	70	48	61	24	75	29	78	21	29	24	67	17	49	18	51	15	50	29	83	251	59
h	11	30	30	39	8	25	8	22	52	71	12	33	18	51	17	49	15	50	6	17	177	41

Tablo 3.5.3.8’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 59’u msn kullanımının yazı şeklinde bir değişiklik yaptığını, % 41’inin msn kullanımının yazı şeklinde bir değişiklik yapmadığını belirtmiştir.

Çevremizde ve okullarda bulunan öğrencilerin ve gençlerin yazıları dikkate alındığında msn'nin yazıları etkilediğini görebilmek mümkündür. Özellikle Türkçe, edebiyat ve kompozisyon derslerinde yazılı ifadelerin kısaltma yönünde olduğu öğretmenler tarafından sözel olarak belirtilmektedir.

3.5.4 Öğrencilerin İnternet ve Aile ile İletişimlerine Yönelik Değerlendirilmesi

Bu kısım, aile ile olan iletişim, psikolojik açıdan internette etkilenme durumlarını öğrenmeye yönelik soruları kapsamaktadır.

Tablo 3.5.4.1 İnternette fazla zaman geçirme nedeniyle aileden bir şikayet alınma durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	13	35	29	38	17	53	17	46	25	34	21	59	11	31	14	40	15	50	15	43	177	41
h	24	65	49	62	15	47	20	54	48	66	15	41	24	69	21	60	15	50	20	57	251	59

Tablo 3.5.4.1'de öğrencilerin % 41'inin internette fazla zaman geçirme nedeniyle aileden bir şikayet aldıkları, % 59'unun internette fazla zaman geçirme nedeniyle aileden bir şikayet almadıkları görülmüştür.

Yasak konulması bilinçsiz kullanımın önünü açtığı gibi, tamamını kaybetmemek adına kontrollü bir kullanıma da teşvik edebilmektedir. Ancak, bazı ebeveynlerin çocuklarının dışarıda bulunması yerine evde internet başında kalmalarına izin verdikleri de belirtilen durumlardır.

Tablo 3.5.4.2 Aileyle tartışma sonucunda internetin kapanıp kapanmama durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	7	19	25	32	9	28	12	32	20	30	7	20	5	14	7	20	10	57	3	9	105	25
h	30	81	53	68	23	72	25	68	53	70	29	80	30	86	28	80	20	77	32	91	323	75

Tablo 3.5.4.2’de öğrencilerin % 25’inin aileyle tartışma sonucunda internetin kapandığı, % 75’inin aileyle tartışma sonucunda internetin kapanmadığı görülmektedir.

Gencin ailesiyle kurduğu iletişimin yönü, gence güvenme, sorumluluklarının farkında olduğunun mesajının verilmesinin son derece önemlidir. Sağlıklı bir genç ve ebeveyn iletişimi sağlayan aile oranının % 25 gibi düşük bir oranda olduğu tablodan anlaşılabilir.

Tablo 3.5.4.3 İnternette fazla zaman geçirme sonucunda suçluluk duygusu duyulup duyulmadığı

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	18	49	37	48	21	66	10	27	37	51	13	37	17	49	7	20	8	27	11	31	179	42
h	19	51	41	52	11	44	27	73	36	49	23	63	18	51	28	80	22	73	24	69	249	58

Tablo 3.5.4.3’te, öğrencilerin % 42’sinin internette fazla zaman geçirme sonucunda suçluluk duygusu duyduğu, % 58’inin internette fazla zaman geçirme sonucunda suçluluk duygusu duymadığı görülmektedir.

Aileyle olan ilişkiler, sorumlulukları yerine getirme bilincinde olan öğrenciler suçluluk duygusu duymamaktadırlar.

Tablo 3.5.4.4 İnternet kullanırken zamanı verimli geçirdiğini düşünme durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	16	43	46	59	25	78	29	78	49	68	23	63	19	54	24	69	21	70	24	69	276	64
h	21	57	32	41	7	22	8	22	24	32	13	37	16	46	11	31	9	30	11	31	152	36

Tablo 3.5.4.4'te görüldüğü gibi öğrencilerin % 64'ü internet kullanırken zamanı verimli geçirdiğini düşünmekteyken, % 36'sının internet kullanırken zamanı verimli geçirmediğini düşünmektedir.

Öğrenciler derslerinde, ödevlerinde, proje ve araştırmalarında, kendi bilgilerini artırıcı faaliyetlerle uğraşmayı tercih ettiklerinde zamanlarını verimli kullandıkları düşünülebilir.

Tablo 3.5.4.5 İnternette gece geç saatlere kadar kalıp uykuyu kaçırma durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	3	8	9	11	4	12	12	32	20	30	19	52	5	14	12	34	15	50	18	52	117	27
h	34	92	69	89	28	88	25	68	53	70	17	48	30	86	23	66	15	50	17	48	311	73

Tablo 3.5.4.5'te görüldüğü gibi öğrencilerin % 27'si internette gece geç saatlere kadar kalıp uykuyu kaçırdıklarını, % 73'ü internette gece geç saatlere kadar kalıp uykuyu kaçırmadıklarını belirtmiştir.

İnternet kullanımı bilinçli yapıldığında her internet kullanıcısının bağımlılığı söz konusu değildir. Ancak, söz konusu olan grup ergenlik dönemindeki ve okul çağındaki gençler olduğundan % 27'lik bir oranın oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 3.5.4.6 İnternette daha az zaman harcamayı deneyip başarısız olma durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	10	27	16	20	6	19	10	27	15	20	9	25	1	3	4	11	5	17	4	11	80	19
h	27	73	62	80	26	81	27	73	58	80	27	75	34	97	31	89	25	83	31	89	348	81

Tablo 3.5.4.6’da görüldüğü gibi öğrencilerin % 19’u internette daha az zaman harcamayı deneyip başarısız olduklarını, % 81’i internette daha az zaman harcamayı deneyip başarılı olduklarını belirtmişlerdir.

Özellikle oyun oynayan ergenlerin bu sıkıntıyla karşılaştıkları söylenebilir.

Tablo 3.5.4.7 İnternette kalınan süreyi saklama durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	4	11	11	14	7	22	2	6	4	5	7	20	3	9	18	51	2	7	3	9	61	14
h	33	89	67	86	25	78	35	94	69	95	29	80	32	91	17	49	28	93	32	91	367	86

Tablo 3.5.4.7’de, öğrencilerin % 14’ü internette kalınan süreyi saklamaya çalıştıkları, öğrencilerin % 86’sının internette kalınan süreyi saklamadıkları görülmektedir.

Öğrencinin bu durumu hangi nedenle saklama ihtiyacı duyduğu konusu araştırılabilir. Aileyle olan karşılıklı güven iletişimi mutlaka bu yaş döneminde kazandırılmalıdır.

Tablo 3.5.4.8 İnternetten kopma durumunda sınırlı ve stresli olma durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınıyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	10	27	23	30	6	19	17	46	24	32	23	63	7	20	18	51	15	50	12	34	155	36
h	27	73	55	70	26	81	20	54	49	68	13	37	28	80	17	49	15	50	23	66	273	64

Tablo 3.5.4.8’de, öğrencilerin % 36’sının internetten kopma durumunda sınırlı ve stresli oldukları, % 64’ünün internetten kopma durumunda sınırlı ve stresli olmadıkları görülmektedir.

Bu tabloda anlaşılacağı üzere internetin bağımlılık yaratan sürecinde bu tarz tepkiler veren ergenlerin bağımlı olma eğilimleri yönünde ciddi bir tehlike oluşturabilir.

3.5.5 Öğrencilerin İnternet ve Oyunlara Yönelik Değerlendirilmesi

Bu kısım, internette oyun oynama, oyunları nasıl ve ne kadar süre oynadıkları, ne tür oyunlar oynadığı, oyunların bağımlılık, zeka ve öğrenmeye yönelik etkilerini içeren soruları kapsamaktadır.

Tablo 3.5.5.1 İnternet ortamında oyun oynama durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınıyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	24	65	56	71	29	91	33	89	44	60	26	72	24	69	32	91	18	60	26	74	312	73
h	13	35	22	29	3	9	4	11	29	40	10	28	11	31	3	9	12	40	9	26	116	27

Tablo 3.5.5.1’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 73’ünün internet ortamında oyun oynadıkları, öğrencilerin % 27’sinin internet ortamında oyun oynamadıkları görülmektedir.

Bu soruda kız ve erkek öğrencilerin oyun oynama oranları dikkate alındığında erkek öğrencilerin % 87 oranında ağırlıkta oyun oynadıkları belirlenmiştir. Oyunların hem öğretici hem eğlendirici hem de bağımlılık yapıcı bir etkisi olduğu bilinmektedir. Öğrencilerin önemli bir ölçüde oyun oynamaya zaman ayırdıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 3.5.5.2 Oyunları oynama tarzı

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	15	60	54	82	18	86	19	79	27	54	16	70	8	33	16	64	3	15	11	46	187	60
h	10	40	12	18	3	14	5	21	33	46	7	30	16	77	9	36	17	85	13	54	125	40

Tablo 3.5.5.2’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 60’ı oyunları bireysel olarak oynarken, öğrencilerin % 40’ı oyunları grupla oynamayı tercih ettikleri görülmektedir. Bu soruyu öğrenciler her iki şıkkı işaretleyerek de cevaplamışlardır.

Bu soruda internet ortamında oyun oynayan 312 öğrencinin cevapları değerlendirilmiştir. Grupla oynayan genç ergenler birbirlerine hayır diyememektedirler. Okul dönemindeki bu çocuklar derslerine, öğrenmelerine yeterli zaman ayıramamaktadır. Bu nedenle okulda başarısızlık yaşamaya başlamaktadır. Ayrıca bu öğrenciler zaman zaman okula gelmeyerek internet kafe ortamında arkadaşlarıyla beraber grup halinde oyun oynamaya devam ettikleri de görülebilmektedir.

Tablo 3.5.5.3 Oyunların online oynanıp oynanmadığı durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	8	33	24	43	18	62	7	21	17	29	13	50	9	59	16	84	9	50	19	73	140	45
h	16	77	32	57	11	38	26	79	42	71	13	50	13	41	3	16	9	50	7	27	172	55

Tablo 3.5.5.3’te, öğrencilerin % 45’i oyunları online oynarken, % 55’i ise oyunları online oynamayı tercih etmedikleri görülmektedir.

Online oyunları genellikle internet kafede arkadaşlarıyla beraber oynadıkları söylenebilir. Bu soruda internet ortamında oyun oynayan 312 öğrencinin cevapları değerlendirilmiştir.

Tablo 3.5.5.4 Ne tür oyunları oynamayı tercih ettikleri

OKUL	Harman-tepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
a	11	30	22	28	8	17	14	38	21	24	15	28	13	25	17	30	9	30	12	22	142	27
b	8	22	11	14	22	46	20	54	29	33	24	45	12	24	21	38	8	27	19	35	174	33
c	6	16	17	22	4	9	3	8	18	20	12	23	14	27	3	5	2	7	10	19	89	17
d	12	32	28	36	13	28	0	0	20	23	2	4	12	24	15	27	11	36	13	24	126	23

Tablo 3.5.5.4'te, öğrencilerin % 27'si savaş türü oyunları, % 33'ü strateji türü oyunları, % 17'si tavla-okey türü oyunları, % 23'ü ise farklı türlerde oyunları tercih ettikleri görülmektedir.

Özellikle Knight, counter gibi oyunlar, harekete dayalı oyunlar, macera şeklinde olan oyunlar, öğretim amaçlı olan oyunları belirtmişlerdir.

Tablo 3.5.5.5 Oyunların öğrenme yeteneğini geliştirme durumu

OKUL	Harman-tepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	12	32	39	50	22	69	26	70	42	58	19	52	22	62	25	71	15	50	26	74	248	58
h	25	68	39	50	10	31	11	30	31	42	17	48	13	38	10	29	15	50	9	26	180	42

Tablo 3.5.5.5'te görüldüğü gibi öğrencilerin % 58'i oyunların öğrenme yeteneğini geliştirdiğini, % 42'si oyunların öğrenme yeteneğini geliştirmediğini belirtmiştir.

Scrabble gibi kelime oyunları, hedefe atma gibi okun hızını ve açısını hesaplama gibi oyunlar çocuğun öğrenmesine, eğitimine faydalı olan oyunlardır.

Tablo 3.5.5.6 Oyunların zekayı geliştirme durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	12	32	52	67	27	84	31	84	55	76	30	83	25	71	27	77	20	77	26	74	305	71
h	25	68	26	33	5	16	6	16	18	24	6	17	10	29	8	23	10	33	9	26	123	29

Tablo 3.5.5.6’da, öğrencilerin % 71’i oyunların zekayı geliştirdiğini, % 29’unun ise oyunların zekayı geliştirmediğini belirtmişlerdir.

Satranç, macera, dedektif gibi ilginç bir olayı çözüme gibi oyunlar zihni geliştirmeye yönelik oyunlar olduğu görülmektedir. Oyunların bir kısmı zihinsel becerileri gerektirmektedir. Dikkati toplamak, karar verebilmek zihinsel becerileri artırmaktadır.

Tablo 3.5.5.7 Oyunların bağımlılık yapma durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	17	46	48	61	22	69	23	62	50	69	31	87	19	54	29	83	17	57	24	69	280	65
h	20	54	30	39	10	31	14	38	23	31	5	13	16	46	6	17	13	43	11	31	148	35

Tablo 3.5.5.7’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 65’i oyunların bağımlılık yaptığını, % 35’i oyunların bağımlılık yapmadığını belirtmişlerdir. Özellikle sonu belli olmayan, oyunda istediği şeyleri özgürce yapma şansına sahip olunan oyunlarda çocuk bilgisayarın başından kalkmamaktadır.

Online ve grupça oynanan oyunları tercih ettiklerinde arkadaşlarına hayır diyemeyen, bir gruba ait olma ihtiyacı içinde olan genç ergenler bağımlı olma tehlikesi içinde olabilirler. Çocuğa otokontrol, hayır deme becerileri aile tarafından öğretilmesi gerektiği söylenebilir.

Tablo 3.5.5.8 Oyun oynamaya ayrılan günlük zaman

OKUL	Harmantepe İ.Ö.		Altınyıldız İ.O.		İsmail Tarman İ.Ö.		Hamiyet Gerçek İ.Ö.		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
a	15	41	49	63	25	78	15	41	42	58	26	72	18	51	11	31	14	47	24	69	239	56
b	17	46	19	24	5	16	13	35	21	29	5	14	9	26	12	35	5	17	7	20	113	26
c	1	3	6	8	0	0	5	14	2	3	0	0	5	14	9	26	0	0	0	0	28	7
d	4	10	3	4	0	0	2	5	1	1	5	14	2	6	1	2	1	3	0	0	19	4
e	0	0	1	1	2	6	2	5	7	9	0	0	1	3	2	6	10	33	4	11	29	7

Tablo 3.5.5.8’de, öğrencilerin % 56’sı günde oyun oynamaya 1 saatten az zaman ayırmakta, % 26’sı günde oyun oynamaya 2-3 saat zaman ayırmakta, % 7’si günde oyun oynamaya 4-5 saat zaman ayırmakta, % 4’ü günde oyun oynamaya 6 saatten fazla zaman ayırmakta, % 7’si ise daha uzun zaman ayırdıkları görülmektedir.

Öğrencilerin önemli bir ölçüde oyun oynamaya zaman ayırdıkları anlaşılmaktadır.

3.5.6 Öğrencilerin İnternette Sosyalleşmeye Yönelik Değerlendirilmesi

Bu kısım, öğrencilerin internet üzerinden arkadaşlık ilişkilerini, internete ayrılan zamanın arkadaşlık ilişkilerine etkisi, sohbet ve msn yapma durumlarını, sohbet sırasında gerçek kimliğin gizli tutulması, yeni arkadaşlar edinilmesi, bu arkadaşların gerçek hayata taşınma durumu, seçilen arkadaşların cinsiyetleri, duygu durumlarını paylaşma ortamı, diğer sosyal aktivitelere zaman ayırma durumlarını öğrenmeye yönelik soruları kapsamaktadır.

Tablo 3.5.6.1 İnternet kullanmaya ayrılan zamanın eğlenceye, spora ayrılan zamanı etkileme durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	6	16	19	24	7	22	6	16	20	27	8	22	8	22	7	20	5	17	8	23	94	22
h	31	84	59	76	25	78	31	84	53	73	28	78	27	78	28	80	25	83	27	77	334	78

Tablo 3.5.6.1’de, öğrencilerin % 22’si internet kullanmaya ayrılan zamanın eğlenceye, spora ayrılan zamanı etkilediği, % 78’i internet kullanmaya ayrılan zamanın eğlenceye, spora ayrılan zamanı etkilemediği görülmektedir.

% 22’lik bir oranın bu yaş dönemi için yüksek bir rakam olduğu söylenebilir. Gelişme dönemini henüz tamamlamış olan genç fizyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan olumsuz yönde etkilenebilir.

Tablo 3.5.6.2 İnternet kullanmaya ayrılan zamanın arkadaşlık ilişkilerini zayıflatma durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	3	8	10	12	4	12	2	5	5	7	3	9	5	14	4	11	4	13	2	6	42	10
h	34	92	68	88	28	88	35	95	68	93	33	91	30	86	31	89	26	87	33	94	386	90

Tablo 3.5.6.2’de, öğrencilerin % 10’u internet kullanmaya ayrılan zamanın arkadaşlık ilişkilerini zayıflattığı, öğrencilerin % 90’ı internet kullanmaya ayrılan zamanın arkadaşlık ilişkilerini zayıflatmadığı görülmektedir.

Öğrenciler iletişimlerini hızlı bir biçimde ve kendi telefonlarını kullanmalarına gerek kalmadığından dolayı internet üzerinden arkadaşlarıyla sohbet etmeye devam etmektedirler. Ayrıca öğrenciler bu iletişimlerini karşılıklı olarak birbirlerini görerek yapabilmektedirler.

Tablo 3.5.6.3 İnternet ortamında sohbet (chat) yapma durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	23	62	41	52	24	75	14	38	43	59	8	18	17	49	12	34	16	53	10	29	208	49
h	22	59	66	84	28	88	29	78	62	84	14	39	26	74	30	86	21	70	22	63	320	75

Tablo 3.5.6.3'te görüldüğü gibi öğrencilerin % 49'u internet ortamında sohbet yaptıklarını, % 51'i ise internet ortamında sohbet yapmadıklarını belirtmişlerdir.

İnternet ortamında tanınmayan kişilerle yapılan bu sohbet yapma oranının yüksek olduğu düşünülebilir.

Tablo 3.5.6.4 İnternet ortamında msn yapma durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	21	57	54	70	28	88	30	81	65	90	36	100	32	91	26	66	29	97	34	97	355	83
h	16	43	24	30	4	12	7	19	8	10	0	0	3	9	9	34	1	3	1	3	73	17

Tablo 3.5.6.4'te görüldüğü gibi öğrencilerin % 83'ü internet ortamında msn yaptıklarını, % 17'si ise internet ortamında msn yapmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 3.5.6.3 ve Tablo 3.5.6.4'te internette sohbet ve msn yapma durumu ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Sohbet (chat), sitelerin, grupların içinde yer alan sohbet odalarını kastetmektedir. Msn ise kişinin bizzat kendinin oluşturduğu kişilerle konuşmayı içermektedir. Bu nedenle msn yapma oranı yüksek bulunmuştur.

Tablo 3.5.6.5 İnternet ortamında sohbet yaparken gerçek kimliğin saklanma durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınıyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	9	24	40	51	12	38	14	38	29	40	12	33	15	42	17	49	15	50	7	20	170	40
h	28	76	38	49	20	62	23	62	44	60	24	67	20	58	18	51	15	50	28	80	258	60

Tablo 3.5.6.5'te görüldüğü gibi öğrencilerin % 40'ı internet ortamında sohbet yaparken gerçek kimliğini sakladıklarını, % 60'ı internet ortamında sohbet yaparken gerçek kimliğini saklamadıklarını belirtmişlerdir.

Sohbet yaparken gençlerin kendi kimliklerini tanımadıkları insanlara verme oranının yüksek olduğu söylenebilir.

Ancak, bazı gençler sohbet yaparken istediği rol ve özellikte bir kimliğe bürünmektedirler. Bu durum ise gerçek benliğiyle ideal benliği arasında bir hayal kırıklığı yaratarak gencin çatışma yaşamasına neden olabilmektedir.

Tablo 3.5.6.6 İnternet ortamında yeni arkadaşlar edinme durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınıyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	7	19	38	49	8	25	14	38	28	39	20	56	14	40	15	43	10	33	17	49	171	40
h	30	81	40	51	24	75	23	62	45	61	16	44	21	60	20	57	20	77	18	51	257	60

Tablo 3.5.6.6'da görüldüğü gibi öğrencilerin % 40'ı internet ortamında yeni arkadaşlar edindiklerini, % 60'ı internet ortamında yeni arkadaşlar edinmediklerini belirtmişlerdir.

% 40'lık oran arkadaş edinme bakımından oldukça yüksektir. Arkadaşlık ilişkilerinin aileden daha önemli olduğu bu yaş grubunda % 40 oranında internet kanalıyla arkadaş edinmeleri tehlikeli bir durum olduğu söylenebilir.

Genç kendini sosyal bir baskı altında hissetmeyerek, karşısındaki kişinin kendini tanımayacak olmasından dolayı problemini karşı tarafa aktarmaktan çekinmeyecektir.

Tablo 3.5.6.7 İnternet ortamında edinilen arkadaşların gerçek hayata taşıma durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		YeniLevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	4	11	19	24	8	25	7	19	16	21	6	17	5	14	10	29	2	7	10	29	87	20
h	33	89	59	76	24	75	30	81	57	79	30	83	30	86	25	71	28	93	25	71	341	80

Tablo 3.5.6.7’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 20’si internet ortamında edinilen arkadaşları gerçek hayata taşıdıklarını, % 80’si internet ortamında edinilen arkadaşları gerçek hayata taşımadıklarını belirtmişlerdir.

% 20’lik oranın oldukça yüksek olduğu söylenebilir. İnternette oyun oynayarak bağımlı olarak nitelendirilen gençlerden ileriki zamanlarda daha tehlikeli bir durum olacağı söylenebilir.

Tablo 3.5.6.8 İnternet ortamında hangi cinsiyetten arkadaşların öncelikle seçilme durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		YeniLevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	22	60	51	66	25	78	18	49	36	49	24	67	15	42	22	63	14	47	16	46	243	57
h	15	40	27	34	7	22	19	51	37	51	12	33	20	58	13	37	16	53	19	54	185	43

Tablo 3.5.6.8’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 57’si internet ortamında seçilen arkadaşların öncelikle kendi cinslerinden olmasını, % 43’ü internet ortamında seçilen arkadaşların öncelikle karşı cinsten olmasını belirtmişlerdir.

Karşı cinsin kabul edici tavırlar sergilemesi, karşı cins tarafından beğenilme, ergenin kendini değerli biri olarak algılamasını ve daha güvenli ilişkiler kurması yönünden önemlidir. Bu nedenle % 43 öğrenci oranı karşı cinsten arkadaş edinmeyi tercih etmekte olduğu görülmektedir.

Tablo 3.5.6.9 Öğrencilerin duygularını en rahat paylaşma ortamı

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.Ö		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
e	17	46	58	74	30	94	23	62	53	72	25	70	28	80	30	86	24	80	33	94	321	75
h	20	54	20	26	2	6	14	38	20	28	11	30	7	20	5	14	6	20	2	6	107	25

Tablo 3.5.6.9’da görüldüğü gibi öğrencilerin % 75’i duygularını en rahat sosyal ortamdaki arkadaşlarıyla paylaştıklarını, % 25’i duygularını en rahat sanal ortamdaki arkadaşlarıyla paylaştıklarını belirtmişlerdir.

İçine kapanık olan, grup içinde kendini ifade etmekte zorlanan gençler kendilerini sanal ortamda daha rahat ifade etmektedirler.

3.5.7. Öğrencilerin İnternetle İlgili Açık İfadelerin Değerlendirilmesi

Bu kısım, öğrencilerin internetle tanışmadan önce nelerle meşgul olduklarını, internetin hayatlarındaki en olumsuz rolü ve internetin hayatlarındaki en olumlu rolü yani internetin genel anlamda hayatlarına kazandırdıkları ve kaybettirdiklerini öğrenmeye yönelik soruları kapsamaktadır.

Tablo 3.5.7.1 İnternete ayrılan zamanı daha önceleri değerlendirme durumu

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
a	21	33	24	27	7	14	5	11	10	11	15	26	14	24	10	23	17	32	12	29	135	22
b	16	25	30	34	12	24	7	15	25	26	4	7	12	20	14	32	11	21	7	17	138	23
c	14	22	12	13	16	32	12	26	32	33	12	21	10	17	7	16	14	26	11	26	140	23
d	8	13	14	16	7	14	16	35	20	21	20	34	15	25	8	18	7	13	9	21	124	21
e	5	7	9	10	8	16	6	13	9	9	7	12	8	14	5	11	4	8	3	7	64	11

Tablo 3.5.7.1’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 22’si TV ve müzik ile zaman geçirdiği, % 23’ü oyun eğlence ile zaman geçirdiği, %23’i ders ile zaman geçirdiği, % 21’i spor ile zaman geçirdiği, % 11’i farklı etkinlik ve hobilerle zaman geçirdiği belirlenmiştir.

Günümüzde öğrenciler, gençler daha önceden değerlendirdikleri bu zamanlarını internet yoluyla da elde edebiliyorlar. Aynı şekilde TV izleyip, istedikleri müzikleri dinleyip, ders, oyun, eğlence ihtiyaçlarını giderebiliyorlar.

Tablo 3.5.7.2 İnternetin öğrencilerin hayatında en olumsuz yönü

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
a	12	34	17	22	14	37	10	29	26	33	10	23	12	25	21	32	8	14	7	21	137	27
b	7	20	21	27	10	26	7	20	19	24	14	33	18	37	14	22	14	25	4	12	128	25
c	4	11	12	15	8	22	9	26	17	21	8	19	7	14	17	26	16	28	8	24	110	21
d	9	26	23	30	4	10	5	14	12	15	4	9	8	16	10	15	17	30	9	27	101	20
e	3	9	5	6	2	5	4	11	6	7	7	16	4	8	3	5	2	3	5	16	39	7

Tablo 3.5.7.2’de, öğrencilerin % 27’si zamanını internette fazla geçirdiği, % 25’i bağımlılık yaptığı, % 21’i sosyalleşemediği, % 20’si uygunsuz sitelerle karşılaştıkları, % 7’si farklı olumsuzluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Bu tehlikelerin farkında olmak alınacak önlemler için öğrencinin hazır oluşluk düzeyinin yüksek olması olumlu bir sonuç olarak söylenebilir.

Tablo 3.5.7.3 İnternetin öğrencilerin hayatında en olumlu yönü

OKUL	Harmantepe İ.Ö		Altınyıldız İ.O		İsmail Tarman İ.Ö		Hamiyet Gerçek İ.Ö		Selçuk Meslek L.		Sabancı An.L.		Yenilevent L.		İstek Atanur Oğuz L.		Özel Ata L.		Özel Koç L.		genel toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
a	12	26	20	21	7	13	7	22	14	21	12	31	14	25	9	21	7	18	16	39	128	24
b	7	15	24	25	15	27	8	25	20	30	10	26	17	31	12	29	11	27	8	19	132	25
c	16	34	26	27	19	34	10	31	22	33	9	23	12	21	15	35	12	30	11	27	157	30
d	10	21	18	19	12	21	5	16	7	10	4	10	8	14	4	10	7	18	4	10	82	15
e	2	4	7	8	3	5	2	6	4	6	4	10	5	9	2	5	3	7	2	5	34	6

Tablo 3.5.7.3'te, öğrencilerin % 24'ü bilgiye erişimin kolay olduğu, % 25'i iletişimin kolay olduğu, % 30'u ödev ve derslerine yardımcı olduğu, % 15'i eğlence imkanının olduğu, % 6'sı farklı olumlu durumlar yaşadığı görülmektedir.

SONUÇ

Ülkemizde öğrenci dinamiğinin bilgi toplumuna giden yolda, internet'ten oyun ve eğlence amaçlı yararlanma yerine eğitim amaçlı yararlanmaya yöneltilmesi yönünde çalışmalar yapılması ve bu amaçla yoğun bilinçlendirme faaliyetleri düzenlenmesi gerekmektedir. Bilgi toplumu olma yolunda internetten etkili yararlanabilme fırsatı kaçırılmamalıdır.

İnternette ve internet'in eğitsel faydalarından her yaşta bireylerin ve özellikle öğrencilerin yararlanabilmesi için öğretmenlerin internet ortamına kavuşturulmaları ve internet eğitimlerinin gerçekleştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

İnternet kafelerin dijital kütüphane olduğu yaklaşımını öğrencilere kazandırmak amacıyla, okullarda öğrencilere internet kaynağı zorunlu tutulmak üzere ödevler verilerek, öğrencilere bu yönde araştırmalar ve ortak projeler yaptırılabilir.

Gençliği geleceğe hazırlamak için doğru bilgilendirme ortamları yaratmamız gerekir. Bu ortamlardan biri de internettir. İnterneti yasaklamak değil, teşvik ederek gençliğimizin dünyadan haberdar olmasını sağlamamız gerekir.

Eğer bilgisayar başında geçirilen zaman kişinin yaşamında bazı güçlükler yaşamasına, örneğin derslerinde başarısız olmasına, sosyal yaşamdan uzaklaşmasına neden oluyorsa, bu durumda bilgisayar başında çok fazla zaman geçirildiği düşünülebiliyor. İnternet kullanımına ilişkin yalnız ergenlerin değil, ailelerin ve tüm toplumun bilinçlendirilmesi gereklidir. Toplumun bilinçlendirilmesi için çeşitli iletişim araçlarında (medyada) halkı bilgilendirecek fakat endişelere yol açmayacak nitelikte yayınlar hazırlanmalıdır.

İnternet'in eğitim amaçlı kullanımı, internet etiği, internet'i verimli kullanma, internet'in zararlarından korunma ve internet kafelerden etkili yararlanma konularında panel ve konferanslar düzenlenmelidir. Temel teknoloji kullanımı, bilgisayar ve İnternet eğitimleri düzenlenmelidir. Uygun önlemler ve politikalarla internetin sağlıklı bir şekilde yaygınlaşması mümkündür.

Öğrenciyle fazla bilgisayar başında kalmanın zararlı olabileceği konusunda konuşulmalı ve sonuçları hakkında uyarılmalıdır. Bilgisayar oyunları, internet kullanma saatlerini

sınırlandırmak ve bu saatler içinde sıklıkla kontrol edilmelidir. Bilgisayar oyunları, internet kullanımıyla ilgili (günler, saatler, dikkat etmesi gereken konular) bir sözleşme yapılabilir. Bilgisayar öğrencinin odasına konulmak yerine, herkesin sık kullandığı bir odaya yerleştirilebilir. Aileler tarafından sık kullanılanlar ya da daha önce girilen sayfaların listesini kontrol ederek denetlenmelidir. Onların yanındayken ya da görebilme ihtimali varken girmesini istemediğiniz sitelere girilmemelidir. İnternet ve bazı site kanalları için şifre koyulmalıdır.

Oyunlardaki şiddet hakkında onlarla konuşulmalıdır. Şiddet davranışının, gerçek hayatta ne kadar acı verici olduğunu ve ne tür ciddi sorunlara yol açabileceğini anlamalarını sağlamak ve sorunların, şiddet kullanmadan nasıl çözülebileceğinin tartışılması önemlidir. Şiddete karşı durmanın ve direnç göstermenin daha fazla güç ve cesaret gerektirdiği anlatılmalıdır.

İnternetin doğru kullanımı hakkında bilinenler, çocukların arkadaşları ve ebeveynleriyle de paylaşılmalıdır. Böylece çocuğun, arkadaşlarının evinde de güvende olmasına yardımcı olunabilir. İnternette nasıl yararlanacağı öğretilmelidir. İbn-i Sina'nın tabiriyle çocuklar muma benzer, çocukluklarında kolay şekil alır, geleceğe bunları sağlam taşırlar. Dolayısıyla çocukluk yaşantıları insanın geleceği ile ilgili çok büyük önem arz etmektedir. Böyle hassas bir dönemde çocuklarımızın her konuda olduğu gibi internet konusunda da ebeveynlerinin rehberliğine ihtiyacı vardır.

Aileler çocuklarına daha fazla zaman ayırmalı, sorunları ile ilgilenmeli, birbirleriyle iletişim kurmalıdırlar. Onlara sorumluluklar verilerek belirli işleri yerine getirmeleri sağlanmalıdır. Boş zamanlarını değerlendirmek için, birlikte zevk alınabilecek hobi ve oyunlar onlarla paylaşılmalıdır. Görsel uyaranlar yerine onları fiziksel, işitsel, zihinsel ve ilgisi yeteneği olduğu sosyal aktivitelere yönlendirilmelidir. Spor çocuklar ve gençlerin fiziksel, zihinsel, ruhsal ve sosyal gelişimleri için son derece gerekli bir aktivitedir. Tiyatro, müzik vb. gibi sanat etkinlikleri, grup aktiviteleri, yaz kampları, kurslar vb. İnternette zaman geçirdiği siteler, ilgi duyduğu konular hakkında ipuçları verebilir.

Arkadaşları ile internet dışı yollarla iletişim kurması, onlarla sosyal ortamlarda zaman geçirmeleri sağlanmalıdır. Çocukları arkadaşları ile doğal yollardan görüşmeleri için yönlendirebilir, onlara yeni olanaklar yaratılmalıdır. Yaz kampları, hafta sonu doğa

yürüyüşleri, evde ve bahçede yapılabilecek etkinlikler, hobiler, spor karşılaşmalarının izlenmesi gibi aktif ve doğal etkinliklere katılmasına yardımcı olunmalıdır. İnternette tanıştığı kişilerle hiçbir şekilde telefonda konuşmaması, kendi hakkında bilgi vermemesi (kimlik ve adres bilgisi, vs.) ya da herhangi bir şekilde görüşmemesi konusunda uyarılmalıdır.

Gencin arkadaşlık ilişkilerini desteklemek O'nu, var olan arkadaşlık ilişkilerini sürdürmek ve yeni arkadaşlık ilişkileri kurması için yöreklendirecek, böylece bilgisayarda çok uzun ve gereksiz zaman geçirmek yerine arkadaşları ile olmayı seçecektir. Çocuklar ve gençler kendi akran grupları içinde iletişim kurmaya özendirilebilir. Eğer çocuk ya da genç iletişim kurmada, iletişimi başlatmada ve sürdürmede güçlük çekiyorsa, sosyal beceri eğitimlerinden faydalanılabilir.

Bilgisayarda saatler süren oyun ve sohbet; öğrenme, eğitimle beceri ve yetenekleri geliştirme çağı olan bu çağı boşa harcanmaktadır. Kuşkusuz her çocuğun, gencin, bireyin "chat" yapma, bilgisayar oyunu oynama ve interneti kullanma nedeni birbirinden farklıdır. Bu durumu değerlendirirken çocuğun farklılığını ve biricikliğini göz önünde bulundurulmalıdır.

Evde aşırı kontrol, baskı ve yasaktan sıkılan çocuklar denetimsiz kafelere gitmeyi tercih etme durumunda kalabilecekleri düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın içinde ebeveyn tutumlarını da incelemek önerilebilir.

İnterneti yoğun olarak kullanan ergen grubun ailevi durumlarına bakılabilir. Ailenin eğitim durumu, sosyo ekonomik durumu, ebeveynlerin disiplin anlayışları ile ilgili değişkenler açısından çalışma yapılabilir.

Ders, ödev ve projelerin kontrolü için öğretmenlerin bu konudaki tutumları incelenebilir.

Bilgisayar ve internet kullanımı daha çok deneme ve yanılma yoluyla kendi kendine öğrenildiği görülmektedir. Öğrenmenin kalıcı olması için okullarda zorunlu dersler olarak okutulması ve bilgisayar dersliklerinin kurulması önemlidir.

Gencin internet kullanma alışkanlığının kontrol altında olması çok önemlidir. Bu da sağlıklı anne, baba, genç iletişimi ile mümkün olacaktır.

Öğrencilerin ders başarıları not analizi olarak alınmamıştır. Anket çalışması yapılırken öğrenci isimleri alınarak ve sonrasında öğrencinin notlarına bakılarak bu çalışmaya yeni bir yön verilebilir.

Bu tez çalışması ile ergenlik döneminde öğrencilerin öğrenmeleriyle internet kullanımı arasında ters orantılı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKLAR

Kitaplar ve Tezler

- Akbaba, Sırrı, Öğrenme Psikolojisi, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum, 1995.
- Akinoğlu, Orhan, “Eğitim ve Sosyalleşme Açısından İnternet Kullanımı(İstanbul Örneği)” (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Sakarya, 2002.
- Andiç, Y., İnternet Kafeler Nereye Gidiyor? VIII. Türkiye'de İnternet Konferansı, . İstanbul, 19–21 Aralık 2002.
- Aydın, Betül, Çocuk ve Ergen Psikolojisi, Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 1997.
- Bakay, M.Emin, “Lise Öğrencilerinin İnternet Kullanma Koşulları ile Yeterlik Düzeyleri ve Öğrencilerin İnternet Kafelere Gitme Koşulları” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2001.
- Başar, Hüseyin, Sınıf Yönetimi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1999.
- Büyükkaragöz, Savaş,- Çivi, Cuma, Genel Öğretim Metodları, Öz Eğitim Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 1997.
- Düzgün, Şükrü, İnsanda Gelişim ve Öğrenme, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum, 1999.
- Gürçay, Cemile, - Kümbül, Burcu, “İnternetin Sosyal ve Psikolojik Etkileri:İnternet Sosyal İzolasyon Yaratan Bir Bağımlılık mı?” Bilişim Toplumuna Giderken Psikoloji, Sosyoloji ve Hukukta Etkiler Sempozyumu, Ankara, 2001.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem, İnsan ve İnsanlar, Evrim Yayınevi, 9. Basım, İstanbul, 1988.
- Kulaksızoğlu, Adnan. Ergenlik Psikolojisi. Remzi Kitabevi, İstanbul, 1998.
- McAuliffe, K., Making of a Mind, Omni, New York, v.8,1985.
- Morgan, T. Clifford, Psikolojiye Giriş (Çev.H.Arıcı ve Diğerleri), Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, 7. Baskı, Ankara, 1980.
- Reinhardt, A., “The McDonald’s of Net Access?”, 2001.
- Sümer, Nebi, “İnternet Kullanımının Toplumsal Katılım ve İlişkiler Üzerindeki Etkileri ve İnternet Bağımlılığı” Bilişim Toplumuna Giderken Psikoloji, Sosyoloji ve Hukukta Etkiler Sempozyumu, Ankara, 21-23 Mart 2001.

- Tan, Hasan, Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1995.
- Tezcan, Mahmut. Boş Zamanlar Sosyolojisi, Ankara, Doğan Matbaası,1977.
- Thoits, P. A., "Multiple Identities and Psychological Well-Being: A Reformulation and Test of The Social Isolation Hypothesis", American Sociological Review, Vol. 48, April 1983.
- Türkoğlu, Adil,- Doğanay, Ahmet,- Yıldırım, Ali, Ders Çalışma Becerileri, Baki Kitabevi, Adana, 1996.
- Vural, Birol, Her Öğretmen Rehberdir, Hayat Yayınları, İstanbul, 2004.
- Vural, Birol, Nitelikli Sınıf ve Stressiz Eğitim Ortamı, Hayat Yayınları, İstanbul, 2004.
- Varol, A., - Alkan, T., Eğitimde İnternet'in Yeri, Türkiye, Türk Cumhuriyetleri ve Asya Pasifik Ülkeleri Uluslararası Eğitim Sempozyumu, Elazığ, 24-26 Eylül 1997.

Makaleler

- Erdoğan, Arzu, Gökyüzü Eğitim Kurumları Bülteni-II, 2007, S.8-10.
- Köroğlu, G., Öztürk, Ö., Tellioglu, N., Bağımlılık Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 3, 2006.
- Meriç, Beyhan, Eğitim ve Rehberlik Dergisi, Sayı 1, Aralık 2001.
- Özcan, Neslihan Keser, - Buzlu, Sevim, Bağımlılık Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 1, 2005.
- Yalçın, Nursel, İnterneti Doğru Kullanıyor muyuz? İnternet Bağımlısı mıyız? Çocuklarımız ve Gençlerimiz Risk Altında mı? makalesi, Gazi Üniversitesi.
- Yargıç, İlhan, Popüler Psikiyatri Dergisi, Sayı 28, Kasım-Aralık 2005/06.

İnternet Kaynakları

- <http://egitim.nigde.edu.tr/articles.php?Ing=tr&pg=340>,28.09.2006
- <http://kurul.ubak.gov.tr/calistay/calis02.html>, 06.01.2007
- <http://turk.internet.com/haber/yazigoster.php3?yaziid=10383>,15.02.2007
- http://www.businessweek.com/magazine/content/01_28/b3740630.htm., 14.12.2002
- http://www.indigodergisi.com/ibrahimortas_18.htm,10.11.2006
- http://www.mcatürk.com/mca_icerik_detay.php?icerikid=280 21.11.2006
- <http://www.milliyet.com.tr/yasam/yas02.html>, 05.09.2000

- <http://www.psikiyatrlist.net/kisilikbagimli.htm#top> 20.11.2006
- <http://www.egitim.com/aile/0652/0652.chat.asp?BID=06> 10.10.2006
- <http://www.frmtr.com/bilim-ve-teknoloji-haberleri-ve-sorunlariniz/649199-bilgisayar-asosyal-yapiyor.html>, 19.01.2007
- <http://haber.mynet.com/haber/yorum/rop6.asp>, 19.12.2006
- <http://www.po.metu.edu.tr/links/inf/css25/bolum1.html#1>, 09.11.2006
- http://egitek.meb.gov.tr/dersdesmer/DersDestek/dersdestekmerkezi/BilgKitap/pdf/BOLUM8_internet.pdf, 02.02.2007
- <http://www.haber1.com/makale.asp?id=4402> 05.05.2007
- <http://www.chat.gen.tr/yardim/internetnedir.asp>, 04.03.2007
- <http://www.psikiyatrlist.net/kisilikbagimli.htm>, 24.11.2006
- http://www.indirtown.com/haber_oku.asp?id=891&baslik=Teknoloji.bagimlilik.yaratiyor, 09.12.2006
- http://elazigram.pdr-merkezi.com/genclik_cagi_problemleri.htm, 30.11.2006

Gazete Kaynakları

- Kayabal, A., “Dünya Chatleşiyor”, Milliyet, 9 Mayıs 2000.
- Sabah, “RTÜK’ün filtre programını 152 bin kişi indirdi”,01 Nisan 2007.

ÖZGEÇMİŞ

10 Eylül 1977 tarihinde İstanbul'da doğdum. İlk, Orta ve Lise öğrenimimi İstanbul'da tamamladıktan sonra, Marmara Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümüne kaydoldum. Bu bölümden 2000 yılında mezun olduktan sonra, Özel Boğaziçi Lisesi'nde ilk görevime başladım. 2004 yılından itibaren, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi bir okul olan Yenilevent Lisesi'nde Rehber Öğretmen-Psikolojik Danışman olarak görevimi sürdürmekteyim.

2005 yılında da, Beykent Üniversitesi, İşletme Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladım.

Derya DORUK

1. Cinsiyet : Kız ( ) Erkek ( )
2. Yaşınız : 11-13 ( ) 14-16 ( ) 17-19 ( )
3. Eğitim Durumunuz : İlköğretim ( ) Lise ( )
4. Sınıfınız : 6 ( ) 7 ( ) 8 ( ) 9 ( ) 10 ( ) 11 ( )

5. İnternete ne zamandır bağlanıyorsunuz?

- a- 1 yıldan az ( ) c- 1 yıldan fazla ( )
b- 1 yıl ( ) d- Diğer .....

6. İnternet kullanmayı ilk nereden öğrendiniz?

- a- Okulda ( ) e- Okuldaki arkadaşlardan ( )
b- İnternet Cafe ( ) f- Okul dışı arkadaşlardan ( )
c- Kurstan ( ) g- Kendi kendime ( )
d- Aileden ( ) h- Diğer .....

7. İnternete nereden bağlanıyorsunuz?(Birden fazla işaretlenebilir.)

- a- Ev ( ) c- Cafe ( )
b- Okul ( ) d- Diğer.....

8. İnterneti en çok hangi ortamda kullanmayı tercih ediyorsunuz?(Birden fazla işaretlenebilir.)

- Nedenini belirtiniz
a- Ev ( ) .....
b- Okul ( ) .....
c- Cafe ( ) .....
d- Diğer ( ) .....

9. Evde bilgisayarınızda açılış şifresi kullanılıyor mu?

- a- Evet ( ) b- Hayır ( )

10. Bilgisayarınızda argo,kumar,cinsel içerikli vb. sitelere karşı içerik engelleyici filtre programı kullanılıyor mu?

- a- Evet ( ) b- Hayır ( )

11. Kişisel bilgi, resimlerinizin güvenli olmayan sitelerde paylaşımına açık olarak kullanılma tehlikesini biliyor musunuz?

- a- Evet ( ) b- Hayır ( )

12. İnternete bağlantı türünüz nedir?

- a- ADSL ( )
b- Telefonla(Dial Up) ( )
c- Diğer .....

13. Hafta içi kaç saat internet kullanıyorsunuz?

- a- 1 saatten az ( )
b- 2-3 saat ( )
c- 4-5 saat ( )
d- 6 saatten fazla ( )
e- Diğer .....

14. Hafta sonu kaç saat internet kullanıyorsunuz?

- a- 1 saatten az ( )
b- 2-3 saat ( )
c- 4-5 saat ( )
d- 6 saatten fazla ( )
e- Diğer .....

15. İnterneti ne amaçla kullanıyorsunuz?

- a-Ders ( )
b- Oyun ( )
c- Eğlence ( )
d- İş ( )
e- Diğer .....

16. İstedığınız her siteye girer misiniz?

- a- Evet ( ) b- Hayır ( )

17. E-mail adresiniz var mı?

- a- Evet ( ) b- Hayır ( )

18. Ne sıklıkla maillerinizi kontrol edersiniz?

- a- Hergün ( )
b- İki günde bir ( )
c- Haftada bir ( )
d- Diğer.....

19. Sizin web sayfanız var mı?

- a- Evet ( ) b- Hayır ( )

20. Olsaydı hangi konuda bir site hazırlamak isterdiniz?(Birden fazla işaretlenebilir.)

- a- Ders ( )
b- Oyun ( )
c- Eğlence ( )
d- İş ( )
e- Diğer .....

21. İnternette ne tür siteleri kullanıyorsunuz? (Birden fazla işaretlenebilir.)

- a- Ders ( )
b- Oyun ( )
c- Eğlence ( )
d - Belgesel ( )
e- Cinsel içerikli ( )
f- Diğer .....

22. İnternet ortamında herhangi bir gruba(haber,oyun,sohbet..) üye misiniz?

- a- Evet ( ) Belirtiniz..... b- Hayır ( )

23. Bilgisayarda eğitim CD'leri kullanıyor musunuz?

- a- Evet ( ) b- Hayır ( )

24. Ödevlerinizi yaparken internetten yararlanıyor musunuz?

- a- Evet ( ) b- Hayır ( )

25. İnternetteki bilgilerin güvenilir olduğunu düşünüyor musunuz?

- a- Evet ( ) b- Hayır ( )

26. İnternet kullanmanız okuldaki başarınızı etkiledi mi?

- a- Evet ( ) b- Hayır ( )

27. İnternet kullanmanız okuldaki başarınızı hangi yönde etkiledi?

- a- Olumlu yönde ( ) b- Olumsuz yönde ( )

28. İnternet bağlantısı yaptığınız zaman günde ders çalışmaya ne kadar süre ayırırsınız?
a- 1 saatten az ( )
b- 2-3 saat ( )
c- 4-5 saat ( )
d- 6 saatten fazla ( )
e- Diğer .....
29. İnternet bağlantısı yapmadığınız zaman günde ders çalışmaya ne kadar süre ayırırsınız?
a- 1 saatten az ( )
b- 2-3 saat ( )
c- 4-5 saat ( )
d- 6 saatten fazla ( )
e- Diğer .....
30. Msn kullanmanız yazı şeklinizde bir değişikliğe neden oldu mu?
a- Evet ( ) b- Hayır ( )
31. Ailenizden internette fazla zaman geçirdiğiniz için şikayet alıyor musunuz?
a- Evet ( ) b- Hayır ( )
32. Ailenizle tartışma sonucunda internet kapanıyor mu?
a- Evet ( ) b- Hayır ( )
33. İnternette fazla zaman geçirdiğinizde bir suçluluk duyuyor musunuz?
a- Evet ( ) b- Hayır ( )
34. İnternet kullanırken zamanınızı verimli geçirdiğinizi düşünüyor musunuz?
a- Evet ( ) b- Hayır ( )
35. İnternette gece geç saatlere kadar kalıp uykunuzu kaçırmısınız?
a- Evet ( ) b- Hayır ( )
36. İnternette daha az zaman harcamayı deneyip başarısız oldunuz mu?
a- Evet ( ) b- Hayır ( )
37. İnternette ne kadar süre kaldığınızı saklamaya çalışır mısınız?
a- Evet ( ) b- Hayır ( )
38. İnternette koptuğunuzda kendinizi sinirli ve stresli hisseder misiniz?
a- Evet ( ) b- Hayır ( )
39. İnternet ortamında oyun oynar mısınız?
a- Evet ( ) b- Hayır ( )
40. Oyunları nasıl oynarsınız?
a- Bireysel ( ) b- Grupla ( )
41. Oyunları online olarak mı oynarsınız?
a- Evet ( ) b- Hayır ( )
42. Ne tür oyunlar oynamayı tercih edersiniz?
a- Savaş ( )
b- Strateji ( )
c- Tavla-Okey( )
d- Diğer.....

43. Oyunlar öğrenme yeteneğinizi geliştir mi?

a- Evet ( ) b- Hayır ( )

44. Oyunlar zekayı geliştir mi?

a- Evet ( ) b- Hayır ( )

45. Oyunlar bağımlılık yapar mı?

a- Evet ( ) b- Hayır ( )

46. Oyun oynamaya günde ortalama olarak ne kadar zaman ayırırsınız?

a- 1 saatten az ( )

b- 2-3 saat ( )

c- 4-5 saat ( )

d- 6 saatten fazla ( )

e- Diğer .....

47. İnternet kullanmaya ayırdığınız zaman eğlenceye, spora ayırdığınız zamanı etkiliyor mu?

a- Evet ( ) b- Hayır ( )

48. İnternete ayırdığınız zaman arkadaşlık ilişkilerini zayıflatıyor mu?

a- Evet ( ) b- Hayır ( )

49. İnternet ortamında sohbet (chat) yapar mısınız?

a- Evet ( ) b- Hayır ( )

50. İnternet ortamında msn yapar mısınız?

a- Evet ( ) b- Hayır ( )

51. İnternet ortamında sohbet (chat) yaparken gerçek kimliğinizi saklar mısınız?

a- Evet ( ) b- Hayır ( )

52. İnternet ortamında yeni arkadaşlar edinir misiniz?

a- Evet ( ) b- Hayır ( )

53. İnternet ortamında edindiğiniz arkadaşları gerçek hayata taşır mısınız?

a- Evet ( ) b- Hayır ( )

54. İnternet ortamında arkadaşlarınızı öncelikle hangi cinsiyetten seçersiniz?

a- Kendi cinsim ( ) b- Karşı cins ( )

55. Duygularınızı en rahat hangi ortamdaki arkadaşlarınızla paylaşabiliyorsunuz?

a- Sosyal ortamdaki ( ) b- Sanal ortamdaki ( )

56. İnternete ayırdığınız zamanı daha önceleri nasıl değerlendiriyordunuz?

•

•

57. Sizin hayatınızda internetin en olumsuz yönü nedir?

•

•

58. Sizin hayatınızda internetin en olumlu yönü nedir?

•

•